IOANN. IONSTONI
HISTORIAE NATVRALIS
DE
EXANGVIBVS AQVATICIS
LIBRI IV
TABVLIS VIGINTI
AB ILLO CELEBERRIMO
MATHIA MERIANO
AERI INCISIS ORNATI
EX SCRIPTORIBVS TAM ANTIQVIS,
QVAM RECENTIORIBVS
MAXIMA CVRA COLLECTI
QVOS
OB RARITATEM DENVO INPRIMENDOS
SVSCEPIT

FRANCISCVS IOSEPHVS ECKEBRECHT
BIBLIOPOLA HEILBRVNNENSIS
MDCCLXVII

HISTORIAE NATVRALIS
DE
EXANGVIBVS
AQVATICIS
LIBER I.
DE MOLLIBVS, SEV MOLLVSCIS.

TITVLVS I.
De Molluſcis in genere.

Ariſt. H. A. l. 1. c. 4. et 8. l. 4. c. 1.

QVATVOR Exanguium genera Ariſtoteles conſtituit, *Mollia*, nempe ſeu *Molluſca*, quae carne molli foris obducta, ſolidum interius modo ſanguinei generis continent. *Cruſtata*, quae cruſtis colliſis teguntur. *Teſtacea*, quae teſtis duris fragilibus muniuntur, et *Inſecta*, quae Graeci ἔντομα dixere, *Zoophyta*, hiſce adnumerari meliori jure poſſunt, quam ut inter plantas, numerentur.

Ariſt. H. A. l. 4. c. 1.

Nomen.

Molluſca praemittimus, tum quod nobiliora ſint, et partium numero ac robore longe praecellant; tum quod idem Ariſtoteles et Plinius fecerint. Nec male Aquatica Piſcibus ſubjungentur, cum et Plinio, ea, piſces nuncupare placuerit. Molluſca ſeu μάλακα dicuntur, quod neque aſperam, neque teſtaceam cutem, neque ſquammam habeant, Athenaeus τευθώδη, ſeu Loligini ſimilia dixit. Dici et μαλακόδερμα Gazae et Rondeletio viſum: deceptos, et Cartilaginea Ariſtoteli talia dici Salvianus oſtendit.

Plin. H. N. l. 9. c. 28.
Galen. de Alim. facult. l. 3.
Ariſt. de Gener. l. 1. c. 10.

Deſcriptio.
Ariſtot. de part. l. 2. c. 8.

Naturam inter carnem et nervum mediam obtinent: fiſſilis haec, in anfractum, ut ad vires commodior eſſe poſſit: loco oſſium, quod piſcium ſpinis proportionetur omnia, Polypum ſi excipias. *Exteriores partes* tres praecipue habet *Caput*, *pedes* ſive brachia, quos Ariſtoteles quandoque πλεκτάνας, Gaza crura, barbas, cirros vocat, et τὸ κύτος ἀδιόριςον, id eſt, *alveum indiſcretum*. *Caput* omnibus inter pedes et ventrem, ſeu ut Ariſtoteles, ἐν μέσῳ τῶν πόδων τῶν καλυμένων πλεκτανῶν. In capite *Os* eſt et bini *dentes*, qui potius, cum immobiles ſint, neque ad retinendam praedam firme innitantur, ῥύγχος ſeu roſtrum dicendi ſunt. Eſt enim haec pars, (os et dentes) adunco carnivorarum roſtro perquam ſimilis, ex duabus partibus compoſita, ſuperiore et inferiore commiſſura pyxidata, ut loquitur Rondeletius, ita ut inferior ſuperiori inſeratur. Loco *linguae* carnoſum quiddam in ore gerunt, quo eſculentorum voluptatem diſcernunt. In capite *oculos* bi-

Plin. H. N. l. 9. c. 28.
Ariſtot. de part. l. 4. c. 5.

nos

nos grandiusculos, quibus exigua quaedam cartilago, discrimen cerebrum parvulum continens, praestat. *Pedes* habent parti priori, circum caput, infra oculos circa os et dentes vinctos, quod pars ejus posterior ad priorem adducta sit, extremaque coëant ac confundantur, hinc fit ut excrementa meatu ori vicino infra emittant. Octoni hi sed singulis eorum generibus diversi. *Acetabula* sunt quibusdam, cirramentaque, implicamentis illis, quibus digitos antiqui medici indere solebant, similia fibris implexa, quibus carunculas caeteraque cedentia trahunt. Aliis breves et inutiles, binaeque promuscides praelongae, quibus veluti anchoris innituntur, seque contra aestus marinos navigii modo stabiliunt. *Fistulam*, supra caput, et brachia ante alveum, gerunt, cavam, quam modo in dextram modo in sinistram partem transferunt, et hac, mare transmittunt. Aristotele haec modo, αὐλὸς modo μυκτήρ. Gesnerus φυσητῆρα legit, Gaza et Plinius narem transtulere. *Pinnulam* quoque habent circumdantem alveum, ut natare, et se in natando dirigere possent.

Arist. H. A. l. 4. c. 1. l. 8. c. 2. Plin. H. N. l. 9. c. 12. Aristot. de part. Anim. l. 4. c. 10.

Alveus a capite amplioris capacitatis propendet, cujus caro non in directum, sed id orbem fissilis et cute integitur. Cutem tamen Salvianus denegat, et Plinius, nulla, Polypos vestiri scribit. *Capillamenta* in toto eorum latere conspiciuntur, quorum is, qui branchiarum in aliis piscibus, usus. Scholiastes Nicandri ὀσπλίγγας, Aristoteles τριχώδη vocat. *Interiora* si spectes. Os *gula* excepit angusta, quam sequitur ingluvies, πρόλοβος, ampliuscula, neque avibus absimilis, cui jungitur *venter*, tanquam ἤνυστρον facie buccinorum claviculae.

Plin. H. N. l. 9. c. 12.

Intestinum ab eo tenue, partem versus repens superiorum ad os fertur, quod laxius est quam gula. De *Cerebro*, vel quod ipsi proportione respondet, superius diximus, *vesica* carent. *Mutis* adhuc superest, quam Aristoteles, principatum sentiendi obtinere dicit, ac si haec cordi esset ἀνάλογος. Humida ea et corpulenta pars per quam gula in ventrem pertendit, adnata magis tergo. Ater humor, quem quidam τὸν θόλον, alii ut Athenaeus et Dioscorides τὸ μέλαν vocant, pro sanguine ipsis inest, si Plinio credimus: pro bile, ut Rondeletio placuit. Non solet, scilicet, natura, id quod pro sanguine servat, in quolibet metu effundere: nec ullus meatus venae proportione respondet, quo alendi corporis causa in universum corpus distribuatur. Secretus is ab alimento in vesica, seu tunica membranea; Aristoteles μήκωνα, Gaza Papaver appellavit; exitum finemque habente, qua alvi excrementa emittunt, parte quae fistula vocatur, quae in supinis posita est.

Aristot. de partib. l. 4. c. 5. Plin. H. N. l. 9. c. 29.

Locus. Arist. H. A. l. 9. c. 28.

In salsis aquis degunt: sed in potulentioribus non inveniuntur, ideo frustra in Ponto quaeras.

Cibus. Arist. H. A. l. 4. c. 1. de Gener. l. 1. c. 1. et 3.

Vescuntur carnibus. Nec *sexus* ipsis denegatus. Aristoteles enim vulvas bifidas, ac testes geminos juxta genitale in omnibus reperiri ait.

Sexus.

Differunt foeminae a maribus, quod mas prona sui corporis nigriora supinis, partesque omnes asperiores habeat quam foemina, et lineis intervenientibus varias, caudamque acutiorem. In mare quoque meatus quidam subditus gulae, a Cerebro in ima alvei pertendit, idque ipsum ad quod fertur, speciem mammae imitatur: in foemina duplex illud idem, supraque positum habetur.

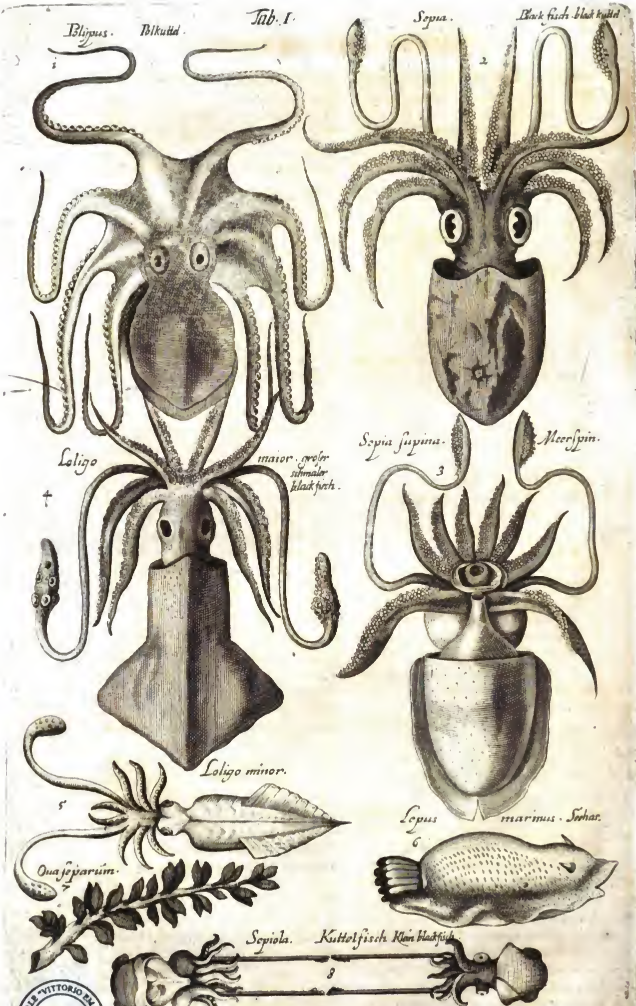
Generatio.

Generationem quod spectat, Tergis copulari, et diu in venere, quia frigida, morari, compertum. Ore coire, et renixu atque complexu mutuo brachiorum jungi, prodidit alibi Aristoteles.

Arist. de Gener. l. 1. c. 15. et l. 3. c. 8.

Semen per meatum emittunt, idque parte corporis supina, qua *putamen* distat, et mare illabitur, faciunt. Continent foeminae primo ova indiscreta, mox discreta in plura: sed quia imperfecta excluduntur, augescunt more vermium, postquam vim vitalem ab asperso maris semine accepere. Sic glutino uvae instar cohaerent, et quam primum vitale virus attigere, animalcula ex iis nascuntur.

De

Tab. I.
Polipus.
Polkuttel.
1
Sepia.
Black fisch. black kuttel.
2
Loligo
maior. grosser schmaler blackfisch.
4
Sepia supina.
Meerspin.
3
Loligo minor.
5
Oua separum.
7
Lepus marinus. Seehas.
6
Sepiola.
Kuttelfisch Klein blackfisch.
8

De *sensibus* nullum est dubium. Dormire et somniare apud Aristotelem habemus.

Usus. *Arist. H. A. l. 4. c. 14.* *Arist. de Gen. l. 1. c. 19.*

Apponebantur olim mensis; et probabantur maxime gravida. Nec nunc a culina exulant, quaedam Polyporum genera si excipias. Succum salsum exiguum crudum copiosum habere scripsit Galenus. Flatus parere, elixataque probiora effici, quod humor noxius eluatur, Diphilus. Ova an aliquando in cibo fuerint, dubium.

Galen. l. de boni et mali succi cibis.

TITVLVS II.
DE MOLLIBVS IN SPECIE.

CAPVT I.
De Polypo.

TAB. I. 1. *Alrovand. Exangu. l. 1. c. 2.*

TANTVM de Molluscis in genere sufficiat, jam in specie de iis agemus. Numerantur autem inter ea, *Polypus*, *Sepia*, *Loligo*, quibus *Leporem marinum* adjicimus.

Nomen. *Polypus*, qui pro ratione Dialectorum, πολύπους, πουλύπους, πώλυπος, πῶλυπος, et πώλυψ vocatur, a multitudine pedum, nomen sortitus est. Antiphylus Byzantius in quodam Epigrammate πουλυπόδην dixit. Lacones ὠόσεον, alii ὄνον, seu asinum marinum, infimae aetatis Graeci Octapodia, seu Octapodos vocavere.

Descriptio. Descriptionem quod attinet, *Ventrem* tum figura tum tactu, cum Sepiis similem habere, stomachum nimirum sive gulam ab ore praelongam, quam ingluvies excipit; tum ventrem conjungi, ac intestinum simplex ventri annecti, et usque ad exitum tendere, Aristoteles prodidit. *Cerebrum* in dissecto duplex conspici, citat ex Aristotele Athenaeus, qui et *atramentum* ejus subrufum esse, et in vesica, quam μήκωνα vocant, quoque supra ventrem, auctoribus Aeliano et Scholiaste in Aristophanem, sita est, contineri, scribit, minusque hujus quam Sepiam, et quidem ad mutim habere, quod brachia habeat coloremque mutet, ubi amissum est, accrescere, et nunquam ejus copia desit, Aristoteles addidit. *Caput* ei praedurum quam diu vivit, et quasi inflatum est. Alveus id in caeteris mollibus dicitur, quod brevius et rotundius conspiciatur. *Oculi*, supra duos pedes: *Os* et dentes in pedum medio. *Pedes* habet ut reliqua octonos membrana interjecta magnos, non solum ad natandum, sed et ad ambulandum utiles, quorum medii quatuor habentur maximi, ut bina saepe cubita superent, cum acetabulorum ordine duplici, quibus ori cibum admovent; reliqui quatuor, duo superne, totidem inferne, minimi. A quibusdam brachia, ab aliis, Crura, Cirri, a Plinio barbae, vocantur. Acetabula Aristoteles πλεκτάνας, alii κοτυληδόνας, Antiphilus Bizantius ἕλικας, Antipater Thettalus πλοχμοὺς, Ovidius flagella, dixere, πρῆθμα a Hesychio et Varino dici, nonnulli credidere, alii id capiti tribuunt. *Dorsum*, Plinius partem laevem appellat, a qua acetabulorum ordo inchoatur. *Cervicem*, habet imbecillam, cum premitur. *Pinnulam* ipsi angustam, de medio ortam, quod parvum habeat alveum, quem pedibus suis dirigere possit, Aristoteles tribuit. Plinius ob eandem causam, habere negat. Tam esse exiguam, ut minime aut vix conspici possit, experientia didicimus. *Fistula* ipsi in dorso, cava, qua mare transmittit: eamque modo in dextram partem, modo in sinistram transfert. *Rostrum* Psittaci, si Scaligero et Belonio, fides. *Cutis* nulla, quamvis Belonius pedes cute contegi reliquerit. *Caro* alba, cavernosa, meatuumque plena, quod apud Galenum et Plutarchum legimus.

Aristot. de part. l. 2. c. 8. *Athen. Dipnosoph. l. 7.* *Aristot. de part. l. 4. c. 5.* *Arist. H. A. l. 9. c. 37.* *Athen. Dipn. l. 7.* *Arist. H. A. l. 4. c. 1.* *Arist. de part. l. 4. c. 9.* *Arist. H. A. l. 4. c. 9.* *Plin. H. N. l. 9. c. 29.* *Scalig. Exerc. 218.* *Bellon. Observ. l. 1. c. 14.* *Galen. de sympt. caus. l. 3.*

Locus. In *mari Adriatico* sunt frequentissimi. Thasus et † Caria optimos, Corcyra magnos alit. In exterioribus Cartejae locis ad talenti pondus accedere, Strabo scribit. In Ponto Euxino non reperiuntur magni, si Oppianum sequimur: circa Hellespontum nulli, quod hoc mare ad Boream spectans

Plut. qu. natur. 19. *† Athen. l. 7.* *Strabo Geogr. l. 3.* *Oppian. Hal. l. 1.*

Arist. H. A. l. 8. c. 2. spectans imbribus fere sit obnoxium.

Victus. *Aelian. H. A. l. c. 32.* *Victus* ipsis carnes conchularum, quas complexu crinium frangunt: itaque praejacentibus testis cubilia eorum deprehenduntur, Carabi, Cancri, Paguri, Locustae, quarum carnes quandoque exsugunt, et succum exhauriunt; salsamenta, et pisces. Haec omnia tanta aviditate devorant, ut ne a proprio quidem genere abstineant, et si Aeliano fides est, qui minores retibus inclusi capiuntur, majorum esca fiunt. *Aelian. H. A. l. 1. c. 1.* Humanas vero carnes inprimis appetunt. Et refert Trebius Niger apud Plinium, ad conficiendum hominem, in aqua, nullum hoc atrocius esse animal, luctari complexu atque sorbere, et numeroso suctu detrahere, ac in naufragos urinantes impetum facere. Depascere et arborum fructus, in siccum aestivo tempore egressos, certum. Ex plantis autem olea maxime delectari ejusque truncum flagellis saepissime amplecti, praeter Athenaeum, Oppianus prodidit. *Athen. Dipnos. l. 7. Oppian. Halie. l. 4.* Ficis ad mare natis affigi, et fructum mandere, ex Clearcho habemus. An brachia sua tempore penuriae, sub brumam comedant, quae rursum renascantur, dubium quidem est, a maximis tamen authoribus, Alcaeo, Diphilo, Hesiodo, Oppiano, et Aeliano, affirmatur, *Oppian. Cyneget. l. 3.* hinc κολοβόποδας dici Johanni Grammatico ajunt. At Aristoteles, Plutarchus id falsum censent, et ille, aliquos sua brachia a congris habere, addit. *Arist. H. A. l. 8. c. 2.*

Sexus. Distingui *Sexu*, nullum dubium, et Marem a foemina differre, quod ille capite est productiore, et brachio suo gerit, *Arist. H. A. l. 5. c. 6.* quod genitalis speciem referat, in quo duo amplissima acetabula habentur. Nervo id quasi constare, porrectum ad medium usque brachium confirmant, totumque nari foeminae annecti. Athenaeus, acutius et solum albicans esse, parte sui extrema bifurcatum, dorsoque annexum tradit. *Athen. Dipnos. l. 7.* Plinius forte *caudam* vocat.

Generatio. De *Coitu* ipsorum hoc scimus, cum latent, (conduntur autem binis mensibus) idque hyeme coire, et ova parere. *Arist. H. A. l. 5. c. 12.* Os ori, acetabula acetabulis componunt. Cum eo, quod vocant caput, in terram reclinato, unus invitetur, brachiaque pandat, alter, passis item flagellis, adaptat sese ita, ut acetabula continuentur. *Arist. H. A. l. 5. c. 6.* Edunt ova et quidem verno tempore, fistula. De Ovis ita Aristoteles: *Arist. H. A. l. 5. c. 18.* Deponunt aut in cavernis aut in testis, aliove cavo loco simile quiddam labruscae cirrulis, et candidae populi fructui. Edita ova dependent ab ambientibus specuum parietibus, tanta copia, ut exemta, vas implerint longe majus, quam caput ipsius, in quo ipsa continebantur. His quinquagesimo demum die disruptis, pusilli polypi generantur: et magno agmine serpunt, phalangiorum more. Ac quanquam non omnibus membrorum singulorum natura conspicua est: tota tamen apparet forma. Multi autem propterea quod invalidi sint, pereunt. Adeo vero aliquando exigui reperti sunt, ut nihil haberent discretum; caetera discreti moverentur. Quod ita brevissime Plinius. *Plin. H. A. l. 9. c. 51.* *Polypi vere pariunt ova tortili simulata pampino, tanta foecunditate, ut multitudinem ovorum cuncti recipiant cavo capitis, quo praegnantes tulere. Excludunt quinquagesimo die, e quibus multa propter numerum intercidunt.* Polypus foemina modo incubat ovis, modo cavernam cancellato brachiorum implexu claudit. Artificiose haec extructa, et circumjecta concharum tenuiorum et scabrarum congeries velut lorica dura erigitur.

De *Aetate* haec apud Aristotelem legimus. *Arist. H. A. l. 9. c. 59. Scalig.* *Paucissima genera Polyporum biennium vivunt. Natura enim facile contabescit. Argumento est. Pressus enim, aliquid semper emittit, ac tandem evanescit. Patiuntur hoc foeminae, post partum magis, ac stupidae fiunt, neque fluctibus agitatae sentiunt. Facile quoque ab urinantibus manu capiuntur. Muccosae quoque evadunt, neque ad venandum consistere queunt, quod autem bimatum non expleant, inde capiunt argumentum. Nam postquam polypuli orti sunt, tum in aestate, tum sub Autumnum, haud facile invenias polypum grandem. At ante id tempus maximi sunt. Ubi igitur ova ediderint, sic consenescere atque debilitari utrumque affirmant, ut etiam a pisciculis exedantur, perfacile quoque* abstra-

abstrahi a cubilibus. Ante id tempus, nihil tale. Aelianus hoc Veneri adscribit, cui et Oppianus assentitur. Vivit tamen etiam in centum dissectus partes. *Natant* et pinnis et pedibus, et quidem obliqui. Pedes in eam porrigunt partem, quae capitis nomine appellata est, ita, ut cum natant, in adversum prospiciant, et caput ex adverso habeant. Sub aquis, ita in solido ingrediuntur, ut humoris beneficio suspensi fluctuent. In sicco (in siccum exeunt asperum, laevitatem odere) cum ambulatio cum pulsu et tractu fiat, alterum solum est in Polypi motu. Acetabulis enim jactis procul, ut, cuique applicuere id apprehensum tenent: tum brachiorum contractione corpus admovent, ita subvehunt sese in eam partem cui adhaeserunt.

Aelian. H. A. l. 9. c. 30.

Motus.

Scalig. Exerc. 218.

Ingenium et sagacitatem si spectes, ἀνόητον quidem Athenaeus, brutum Plinius vocat, quod ad homines adnatet, nec persequentem fugiat: est nihilominus callidus et solers. Nam primo, omnia in domum comportat, dein putamina erosa carne egerit, adnatantesque ad ea pisciculos venatur. Idem Conchas artificiose discuneat, et earundem carnibus vescitur. *Non sunt*, inquit Plinius, *praetereunda et L. Lucullo Proconf. Beticae comperta de Polypis, quae Trebius Niger e Comitibus ejus prodidit, avidissimos esse Concharum; illas ad tactum comprimi, praecidentes brachia eorum, ultroque escam ex praedante capere. Carent Conchae visu, omnique sensu alio, quam cibi et periculi. Insidiantur ergo Polypi apertis, impositoque lapillo extra Corpus, ne palpitatu ejiciatur, ita securi grassantur, extrahuntque carnes: illae se contrahunt, sed frustra, discuneatae. Tanta solertia, animalium hebetissimis quoque est.* Colorem eum mutare, sic pisciculis imponere, vulgare; in eo non convenit, quod Theognis, Phocyllides, Ion, petrarum duntaxat mentiri colorem scribunt. Plinius vero et Antigonus ad similitudinem, ille loci, hic rerum, quibus appropinquat, quod et de arena Scaliger innuisse videtur, eandem suscipere, prodant. Causas hujus rei diversi diversas assignant. Plutarchus id astu facere et quod corpus porosum et transparens habeat, ait. Alii, ut Theophrastus scribit, metui id assignant, ut cum hominis genae, pro varia cordis concitatione, hoc vel illo colore tinguntur. Bellonius, ob mollem pellem, quae facile deglubi potest, id fieri credit. Cujus colorem, nunc album (hunc assumere non posse, apud quosdam invenies) mox rufum, postea lividum, mox variis coloribus distinctum videas. Huc pertinet et illud, quod apud Plinium extat. Polypum hamos appetere, brachiisque complecti, non morsu, nec prius dimittere, quam escam circumroserit, aut harundine levatum extra aquam: Monstro vero propiora sunt, quae Trebius Niger, apud eundem prodidit. *Cartejae*, inquit, *in Cetariis prodire assuetus, exire in lacus eorum e mari apertos, atque ibi salsamenta populari, convertit in se custodum, indignationem, assiduitate furti immodici. Sepes errant objectae, sed has transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate: Hi redeuntem circumvasere noctu: Concitique custodes expavere novitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, dein color muria obliti, odore diri. Quis ibi Polypum* expectasset, aut ita cognosceret? cum monstro dimicare sibi videbantur. Namque et afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachiis clavarum modo incussos, aegreque multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput ejus dolii magnitudine, amphorarum quindecim capax, atque (ut ipsis Trebii verbis utar) barbas, quas vix utroque brachio amplecti esset, clavarum modo torosas, longas pedum XXX. acetabulis sive caliculis urnalibus, pelvium modo: dentes magnitudini respondentes. Reliquiae asservatae, miraculo pependere pondo DCC. Quae de alio, mercatorum res salsamentaque Puteolis depopulante, dicuntur, apud Aelianum vide.

Ingenium.

Arist. H. A. l. 9. c. 37.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Athen. Dipnos. l. 2.

Plin. H. N. l. 9. c. 37.

Plin. H. N. l. c.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Aelian. H. A. l. 13. c. 8.

Athen. Dipnos. l. 4.

Quantum ad *usum* appositos olim mensis, nullum dubium. In convivio nuptiali Iphicratis, qui Cotys Regis

Usus.

gis Thracum filiam ducebat, erant centum. Mnesimachus in Hippotropho apud Athenaeum, eosdem apparat. Apud Graecos, quoque cum Ἀμφιδρόμια celebrarentur, ab amicis mittebantur. Durae tamen sunt carnis, et ad concoquendum difficilis. Ideo ligno contunduntur, vel ad lapidem atteruntur, ut fibrosae carnis durities frangatur. *Caput* suavissimi saporis esse perhibetur. *Caro*, si concoquatur, copiosum alimentum, sed succo crudo scatens, suggerit. Plinius muriam ex sese emittere, scribit, et ideo non debere in coquendo addi, et arundine secari: ferro enim infici, vitiumque trahere, natura desinente. Elixi magis probantur quam assi. Philoxenus Dythiramborum Poëta, quod totum excepto capite devorasset, in aegritudinem incidit, et mortuus est. Idem Diogeni Cynico accidit, quod crudum * deglutivisset. Invenere et *in Medicina* locum. Polypo tuso et apposito sisti sanguinem, scripsit Plinius. Myrepsus in clibano cum lignis oleae eundem urit, donec in cinerem vertatur, pulveris unciam, cum dimidia Chalcanti miscet, et naribus ad tollendum Polypum insufflat. Secundum Hippocratem, tosti puerperii purgamenta purgant, bene ad concipiendum dantur, menses in vino albo suffocati, movent. Uteros molliunt, et in dislocatione eorundem bene praescribuntur. Ad Venerem stimulare, praeter Diphilum, Aeginetam, Dioclem, Alexis et Xenarchus apud Athenaeum testantur. Jovius vero, sale inveteratos Venetias ex Dalmatia et Illyrico deportari, et a senibus acetabula et extremitates cirrorum, ad sobolem procreandam expeti, scribit. Causam Mnesitheus in flatuositatem, Jovius in salsedinem, Aldrovandus in seminis copiam, quam suppeditant, conjiciunt.

Athen. Dipnos. l. 9.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

* *Plutar. l. An aqua igne melior.*

Hippocr. l. de inter. affect. de Natura muliebri etc.

Antipathia.

Inimicitias cum Locusta, Cammaro, Congro, et Muraena exercet. Locusta cum in tantum pavet, * ut si juxta viderit, omnino moriatur, quod et Aelianus prodidit. A Congris * laceratur. Muraena eidem dentium firmitate brachia † abscindit. Cum apud Epidaurum easdem secaret Bellonius, ventriculos cirris Polyporum refertos comperit. Immobiles manere si quis rutam conjiciat, Aelianus author est.

* *Plin. H. N. l. 9. c. 62.*

Aelian. H. A. l. 10. c. 38.

* *Plin. l. c.*

† *Aelian. H. A. l. 1. c. 32.*

Aelian. H. A. l. 1. c. 39.

Differentia.

Quantum ad *Differentias* et *Genera*, variant circa ea authores. Apud Athenaeum ex Aristotele et Speusippo, Heledonem, Polypodinem, Bolbotynen, et Osmylen, species Polyporum invenies. Apud eundem Nautili et Trepsichrotis fit mentio. *Aristotelis* haec sunt verba, ex Scaligeri interpretatione. *Polyporum multa sunt genera. Unum genus est frequentissime summa aqua natans, quod et maximum est. Horum littoris accolae longe sunt majores, quam qui in alto degunt. Aliud genus parvorum, ii vario sunt colore, neque esitantur. Item alia duo. Nam* Eledona *tum peculiari crurum longitudine: tum, quia molluscorum sola singularibus tantum acetabulis praedita est. Cum bina alii habeant. Et quam alii vocant* Bolitaenam, *alii* Olentiam. *Postremo alii duo in conchis. Unus, a quibusdam et* Nautilus *et* Nauticus, *appellatur, ab aliis autem ovum* Polypi. *Ejus testa pectunculo similis est cava: neque ei connexa natura. Is prope terram pascitur saepe numero: quare a fluctibus ejicitur in aridam, ubi elapsus de Concha, aut capitur, aut in humo perit. Hoc genus et pusillum est, et simile Bolitaenis. Alter in testa tanquam limax, is ex ea nunquam exit: sed interdum brachia exerit.* Tantum Aristoteles: Quinque itaque Polyporum genera sunt, quorum duo in conchis haerent, tria, sine conchis conspiciuntur, inter quae levem et exiguam moderni differentiam esse putant. *Eledone* ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν, quod comprehendat, vel ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quod se seipsam rodat, dicitur, ὄζαινα, ὄζολις, ὀσμύλιον, a gravi capitis odore nomen habet: Osmylus adeo bene olet, ut Gyllius, nihil moschosius se sensisse, etiam tum cum mortuus esset, scribat. Pollux tamen inter cirros et caput fistulam gerere, e qua tetrum emittat odorem, prodidit.

Athen. l. 7.

Arist. H. A. l. 4. c. 7. Scalig. edit.

Bolitaena, quae βολβοτίνη, Scaligero olentia, vel potius Putilia dicitur. Gyllius eam, ut et πολυποδίνην, nomine

ab

ab Osmylo duntaxat differre, scribit. Epicharmus apud Athenaeum, mare olere ait. Non alit eam Euripus: in Laconia frequens est. Illa Menulas Sepiolasque venatur. Ad venerem plus caeteris valet. Exsiccatur a quibusdam, ut vestibus fragrantiam in arcis conciliet.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

CAPVT II.

De Sepia.

Tab. I. 2. 3. 7. 8.

Nomen.

Sepia, quae Thebanis *Opisthholia*, Arabibus *Sarathan* et *Sarthan* audit, Graecis ita dicitur, non quod sepibus interclusa facilius capiatur, ut Isidoro placet, nec quod profuso atramento se sepiat, ne capiatur: sed quod atramento, veluti putrida quadam sanie, quam Graeci σηπεδόνα vocant, abundet.

Descriptio.

Descriptionem quod attinet, multas cum Polypis, plurimas cum Loligine, communes habet, partes quasdam etiam proprias. Cum Polypo convenit, quod pinnas exiguas habeat. Angustam esse, et per totum alveum circumductam apud Aristotelem legimus, ventrem tum figura tum tactu similem cum Loliginibus, sortitae sunt alveum corporis magnum, qui tamen Sepiae latior, Loligini longior; crura † brevia; pedes supra dentes senos exiguos, eorumque novissimos duros majores, reliquos octonorum duos infra, omnium maximos, promuscides binas longas acetabulo parte extrema bino asperiusculas, quibus veluti anchoris innituntur, seque tempestate urgente modo navigii stabiliunt, venantur, et praedam ori e longinquo admovent, pedes Plinius vocat. Vulvam quoque articulatam habent, ut bifida cernatur, cum Polypi rotundum conglobatumque uterum habeant. Proprium Sepiae est praeter fistulam inter caput et alveum prominentem, atramenti copia, et vel ideo quam caeteris major, quod vitam littoralem traducat, et nihil aliud quo sibi auxilietur habeat, cum Polypis et brachia, et mutatio coloris inserviat. Continet hoc non ea quam μύτιν vocant, parte, Plutarchus vesiculam collo dependentem facit, sed infra ad alveum, qua intestinum petere incipit superiora, foramenque suum eadem obvolutum habet. Vocatur hoc Galeno θόλος ὑπόσαγμα et ὄστρεον, Nicandro χολὴ, Aeliano ἀπόσφαγμα. Aristoteles noctu praefulgere, ut quorundam piscium capita, addit. Habet et Σήπιον, in dorso, robustum et latum, inter spinam et os, mediam prae se ferens naturam, fungosam intra se complectens et friabilem corpulentiam. Athenaeus, et Dioscorides ὄστρακον, Columella testum vel testam vocavit. Exemtum id e Sepiae dorso, candidum est superiori parte, durum ac laeve: inferiore autem fungosa quadam medulla repletum, quae et leviter aspera, et ligni modo frequentibus venis distincta visitur. Germani Fischbein vocant. Saepe binum cubitorum magnitudine capiuntur.

Aristot. de part. Anim. l. 4. c. 8. — *† Arist. H. A. l. 4. c. 1.* — *Aristot. de part. Anim. l. 4. c. 9.* — *Plin. H. N. l. 9. c. 28.* — *Arist. de Gener. c. 8.* — *Aristot. de sens. et sensat.*

Locus.

In Ponto nullas *reperiri* Sepias, Plinius author est. In septentrionali Oceano degere, cum sint frigidae et exangues, mirum. Major earundem in Gallia quam Italia copia, major in Adriatico quam Tyrrheno mari. Archestratus eas, quae prope Abderas et Maroniam capiuntur, laudat. Littoralem tantum vitam vivere, apud Aristotelem, cavernas maris incolere, apud Oppianum habemus.

Aldrov. l. 1. c. 4. — *Arist. de part. l. 4. c. 5.*

Victus.

Victitat pisciculis, saepe et mugile, quem longis promuscidibus venatur. Aliquando et majores pisciculos vincit.

Arist. H. A. l. 9. c. 37. et l. 8. c. 2.

Generatio.

Generatio sic perficitur. Coëunt corpora inter se amplexae, adaptantesque mutuo ex adverso narem (μυκτῆρα) et brachia, quod ore coire et lingua Plinius falso dixit. Vere uterum foemina gerit, continet partum diebus quindecim: Ova statim candida specie grandinis: magnitudine myrtillorum grandiusculorum. Editis superinfundit de suo atramento. Itaque et nigra fiunt: et quasi glutino haerescunt inter se ad racemuli figuram. Mas quoque genituram suam effun-

Plin. H. N. l. 9. c. 31. — *Arist. H. A. l. 15. c. 17. Scalig. edit.*

effundit, qua illa et nigriora & duriora fiunt, atque augescunt uvae ad acini magnitudinem: Ex candida fit Sepiola, exitque die quinto decimo cute obrupta, exitque in caput et ventre annexo, ut aves. Quanquam nexus ille umbilici nondum fatis constat. Crescente itaque Sepia, decrescit albumen, ut in avium ovis vitellus, ac tandem deficit: Oculi Sepiolarum ut in caeteris quoque animalibus grandissimi. Perfecta jam Sepia cum est egressura, se membranula secare occipit. Sepiola perterrita et stercus edit, et rubescit. *Arist. l. c.* Parit vero *Plin. H. N. l. 9. c. 51.* juxta terram inter arundines et sicubi enata alga, *Arist. l. c.* aut aliud quidpiam e mari ejectum, ut materia sarmentorum aut lapides. Bimatum non complere Aristoteles prodidit.

Sexus. *Arist. H. A. l. 4. c. 1. l. 5. c. 12.*
Sexus dignoscuntur facile. Mares prona sui parte nigriores sunt, partes omnes asperiores habent, et lineis intervenientibus varias, caudam etiam acutiorem. Foemina intestina continet duo veluti mammas, quae alvo dissecta facillime conspiciuntur.

Ingenium. *Plin. H. N. l. 9. c. 29. Arist. H. A. l. 9. c. 37.*
Ad *Ingenium* pertinet, quod percussae tridente foeminae auxiliatur mas: at foemina icto mare fugit: quod sola suo utitur atramento, non solum cum metuit, sed et abscondendi causa: quod ambo ubi sensere se apprehendi, *Plin. l. c.* effuso eodem, quod pro sanguine his est, *Aelian. H. A. l. 1. c. 34.* infuscata aqua abscondantur: quod a collo acetabulum instar funiculi, *Philes in Jambis.* quo hamus dependet, dimittit, et pisciculis mordendum exhibet, eodemque retracto praedam ad se adducit: *Oppian. Halieut. l. 2.* quod denique tempestate urgente, propriis scopulis devincta flagellis haeret, et nativos dura connectit caute rudentes.

Usus.
Habent ut olim ita et nunc in *Cibis* locum. Nam et cum Amphidromia celebrabantur, moenas cum Sepiis mollire, et plurimos cirros diligenter stringere solebant, et in Ipsicratis nuptiis, assarum fit mentio. Optimae putantur gravidae, mensibus inprimis Januario, Februario, et Martio. Elixantur magna ex parte, assisque praeferuntur. Majores sale conservantur in Illyride, indeque Venetias deferuntur, ut et Genua Mediolanum. Ad Venerem ciendam quidam cum nucibus adhibent. Ova in siccum ejecta, nonnulli in sartagine coquunt. Sethi difficulter concoqui, parumque in se continere succi, scripsit. Est et *in Medicina* earum *Usus*. Ad dentium dolorem, cum ovorum putaminibus et oleo miscet Galenus. Hippocrates in morbis mulierum saepissime praescribit. Celsus et Dioscorides atramentum alvum emollire produnt. Ova urinam movent teste Plinio. Marcellus ad tincturas et maculas corporis abolendas ex iisdem remedium facit. Dentifriciis aptissimum est os Sepiae; quod et thoracis vitiis cum aqua potum prodesse Gesnerus scribit.

Differentia.
De Differentiis nihil occurrit. Rondeletius pisciculum hunc, quem ita descripsit, Sepiolam vocavit. Sepiae, inquit, nascenti similis est, pollicis crassi magnitudinem non superat: octo pediculis constat: duas proboscides habet, nec sepium in dorso, nec gladiolum habet: utrique lateri pinnula, veluti ala parva affixa est, rotunda, nec figura, nec situ pinnis Sepiarum et Loliginum similis, etc. Colore est vario, parvulis enim punctis in dorso notatur. Ore, oculis, fistula, partibus internis a Sepia non differt. Carne est molliore.

CAPVT III.

De Loligine majore et minore.

Tab. I. 4. 5. Nomen.
Loligo major τεῦθος Graecis, Gazae Lolium, Gallis Calamar, a thecae scriptoriae similitudine, sive quod in ea reperiuntur, quae ad scribendum necessaria sunt, dicitur. Minorem τευθίδα vocavere. Quaenam cum Polypo et Sepia communia habeant, capite de Sepia explicatum est: hoc solum addimus, Loliginum promuscides, Ligulas vocari Apule- *Apul. Apol. 1.*
jo;

jo; id vero quod durum ac solidum intus per corporis prona continetur, ξίφος, seu gladiolum dici. Differunt a Sepia, quod alveum, quem Aristoteles κοιλίαν, Athenaeus ζωμάτιον vocat, longiorem habeat: & bina quidem conceptacula gerat, quae ventris ferunt speciem, sed alterum minus ingluviem imitetur et tactu discrepet, quoniam et Corpus totum carne molliore constat. Quin et praeter atramentum, quod prope mutim habet, gerit et succum purpurascentem, ὠχρὸν Athenaeus vocat, Oppianus ὀπέρυθρον, Gladiolus autem, quem Athenaeus ὄστρακον dixit, cartilagineus est, pellucidus, et ab una parte cultrum, ab altera calamum referens. *Oppian. Hal. l. 3.*

Aldrov. de Mol. l. 1. c. 6. Aldrovandus crystalli instar splendidum depinxit. Peculiarem *descriptionem* si attendas, Teuthos, describente Bellonio ipsa quidem Loligine major est, ut cubitorum interdum quinque esse, inquiat Aristoteles. Exteriore quoque corporis nota aliquantulum a Loligine discernitur. Pars enim Lolii, quae exit in acutum, in Loligine latior est. Quin etiam pinnulae totum Lolium ambiunt, junctae perpetuaeque, quae alioquin in Loligine partem aliquam relinquunt. Minus autem accedit ad Polypum quam Sepia. Nam corpus ei oblongum est, cartilagineum, duabus pellibus obductum: *gladium* arctiorem et magis cartilaginosum in tergore continens, translucidum vitri modo, tenui theca inclusum: rostrum aquilinum, psittaci figura. Sed eodem modo *atramentum* quo Sepia emittit, et cirros octonos habet, breves tamen: in quibus tot *acetabula* conspicies, quot in Sepiis. Ac praeter illos octonos duo quoque longa flagella, seu promuscides, multis in extremo acetabulis circumsessa videbis. Haec acetabula praeter Sepiarum et Polyporum morem, tribus introrsum osseis aculeis robustis, in gyrum munita sunt. Latas in gyrum diffundit pinnas: a cujus ore corneo gula praetenditur angusta, et usque ad stomachum longa, quem habet amplissimum, atque adeo ingluviem, quae hunc praecedit. *Loliginis minoris* descriptionem, quae fere nihil ab ista differt, vide apud eundem. *Descriptio. Bellon. de Piscib. l. 2.*

Reperiuntur in profundo * mari, etiam prope † Euboeam, quin et in Ponto, in quo nulla Sepia. In nostro mari, inquit Plinius, quinum * cubitorum capiuntur. *Visitant* piscibus: nec a Cancris, Paguris et Astacis abstinent; diligenterque, quicquid in stomachum dimiserint, rostro, quod robustissimum habent, atterunt. *Locus. * Arist. de part. l. 4. c. 4. † Athen. l. 7. Dipn. * Plin. H. N. l. 9. c. 15. Idem l. 9. c. 30.* *Victus.*

De *Coitu* idem in Loliginibus occurrit, quod in Sepiis diximus. Pariunt in alto, et conserta ova edunt. Apparent haec gemina, quod vulva earum ita articulata sit, ut bifida cernatur. Neque his bimatu * longior vita. Mas a foemina differt, quod intus meatus duos habeat, quibus mas caret, sicuti in Sepiis evenit. Non tantum suis pinnaculis natant, † sed etiam iisdem extra aquam se efferentes volitant: et saepe tanta multitudine, ut, quod ex Trebio Nigro Plinius prodidit, navigia quoque demergant. Dum volitant tempestatem praenunciant, quod caro ipsarum nuda et glabra, frigoris quoque sit impatiens, ut Plutarchus prodidit. *Generatio. Plin. l. 9. c. 5. Arist. de gener. l. 3. c. 8. * Plin. H. N. l. 9. c. 3. † Plin. H. N. l. 9. c. 29. Plut. qu. natur. 18.*

Usus Loliginnm ut olim in Cibis fuit, sic nunc est. In coena lauta appositos Pherecrates apud Athenaeum testatur: Scholiastes Aristophanis, et Suidas inter viles reponunt. Praeferuntur gravidae, et quas Ambracia dedit, Romae mensibus frigidis laudantur. Et assarum, et in sartagine coctarum, Athenaeus meminit. Antiphanes farcta delectatur. Deterius jus sine atramento confici opinantur. Quomodo sapidiores reddantur, vide Aldrovandum. In *Medicina*, stomachicis convenire in cibo apud Galenum legimus. Torminosis assatas prodesse Marcellus Empiricus prodidit. *Usus. Galen. de Comp. sec. gen. l. 1.*

CAPVT IV.

De Lepore marino.

Tab. I. 6. Nomen. LEPVS marinus, Graecis λαγωὸς et λαγωὸς θαλάσσιος, a colore leporis terreſtris, quem ἐμπέρμιον vocant, nomen ſortitus eſt. Monſpelienſes ebrium vocant, quod vivus colore ex rubro nigricante ſit, quali plerumque ebrii conſpiciuntur. Mortuus ex fuſco albicat.

Deſcriptio. Varie a veteribus *deſcribitur*, qui eum modo offae informi, ut Plinius, modo cochleae teſta exemptae ut Aelianus; (*Aelian. H. A. l. 2. c. 45.*) modo Loligini parvae, carneam ſi reſpicias, ut Dioſcorides, aſſimilarunt. Apulejus (*Apulej. in Apologet.*) caetera exoſſem, duodecim tamen numero oſſa ad ſimilitudinem talorum ſuillorum connexa et catenata gerere, reliquit.

Differentia. Rondeletius *tria genera* deſcripſit. *Primum genus* maxime lethale eſt, cochleae nudae admodum ſimile, maxime poſteriore corporis parte. Os habet in dorſo veluti Sepia, volutae inſtar contortum, qua parte caudam ſpectat; in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alveum ambientes replicatas: mox cornicula duo carnoſa, qualia ſunt in cochleis, altera tantum capitis parte Zygenae caput imitatur: altera parte foramen eſt, per quod carnoſam quandam ſubſtantiam exerit, quam etiam pro arbitrio retrahit. In harum duarum partium medio rima eſt pro ore, *atramento* et reliquis partibus internis loliginem refert. Idque in hoc genere eſt mirabile, quod cum in omnibus animantibus partes ſiniſtrae dextris ſimiles ſint, in hoc ſint valde diſſimiles, ideo offa informis merito dicitur. Odore eſt piſculento tetroque. *Alterum genus* ſuperiore eſt majus, partibuſque et aliis ſuperiori ſimile, ſed parte priore duas latas appendices carnoſas habet, in quarum medio rima eſt. Paulo infra cornicula duo, qualia in ſuperiore deſcripta ſunt, niſi quod acutiora et breviora ſint. In dorſo os nullum, neque poſterior pars, cochleae exenteratae ſimilis eſt. Hujus poſterioris partis utroque latere, veluti in Sepia pinnae ſunt magis replicatae et expanſae. *Tertii generis* prona et ſupina pars exhibetur. Quod in partis ſupinae medio conſpicitur, eſt os: Suprapoſita ori pars alveus, qualis in Sepiis, ovi figura, ſed in ambitu crenatus. Ori ſubjecta pars membrana eſt tenuis, carnoſa, magis expanſa in rotundum, cujus ora fimbriata eſt, fimbriae nigrae ſunt. Intus cerebri nigri parum eſt, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur inteſtinum inſtar capreolorum vitis convolutum. In medio ſubſtantia quaedam eſt fungoſa, ſuccum fuſcum continens, fortaſſis μήκων cum atramento ſuo. Toto eorpore eſt ſplendido: Cryſtallum vel pituitam concretam congelatamque dixeris. Odore eſt ingrato et piſculento nauſeamque movet. Hoc genus Bellonius pro communi lepore deſcripſiſſe videtur. Fulvum inquit leporis terreſtris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare divagatur, tametſi pinnis careat. Pellucidum habet corpus ovi anſerini magnitudinem non excedens, quod pro lubidine huc et illuc transfert. Septem habet appendices innumeris promuſcidibus ſtipatas ex Indico in cyaneum vergentes, quibus ſugendo corpori alimentum ſuggerit: appendicum autem ſubſtantia fungoſa eſt. Ex aqua emergens naturam ſuam emittit, et in ſeipſum concidit. Linguam demorſus vellicat ut ari radix, paulo tamen remiſſius, etc.

Addit Aelianus et *Indicum*, quod ex omni parte ad terreni leporis ſimilitudinem accedit, praeter pilos, qui ſpinoſi et erecti. (*Aelian. H. A. l. 16. c. 19.*) Tertium illud genus in alto mari degit, ideoque rariſſime capitur. Primum in ſtagnis marinis lutulentis, et alga limoque veſcitur. Frequentes inter Cycladas inſulas occurrere Bellonius prodidit. Dari in hoc genere marem et foeminam apud Plinium habemus. (*Plin. H. N. l. 32. c. 1.*) Cum ad Rondeletium delatus eſſet, qui lingula carnoſa careret et ore in dorſo, marem eſſe judicavit, primo loco deſcriptam foeminam, quod in ea Polyporum ovis ſimile quid reperiretur.

Adhi-

Usus. Galen. l. 11. de sympt. *Adhibitus est in Medicina* olim. Galenus et Plinius inter Psilothra referunt. Archigenes ad aegylopas lanae tomentum sanguine leporis marini tinctum indit. Jubent quidam et lepore marino recenti podagram fricari, prodente Plinio. *Venenatum* esse certissimum est, eum inprimis, qui in Indico mari. Eo Titus a fratre Domitiano sublatus est, ut Plinius ait. Non sunt minus mira, quae de lepore marino traduntur. Venenum est aliis in potu aut cibo datus, aliis etiam visu. Hi quidem gravidae si aspexerint foeminam duntaxat ex eo genere, statim nausea et redundatione vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Plin. H. N. l. 32. c. 1. Remedio est mas induratus sale, ut in brachialibus habeant: eadem res in mari et tactu quidem nocet. Alibi tamen, mortem saepe inferre, et si nihil aliud ventrem doloribus acerbissimis torquere scribit: quod et Aelianus prodidit. Aelian. H. A. l. 2. c. 24. Quae de mulieribus dicta sunt, a Rondeletio experto confirmantur, sed remedii non meminit. Symptomata quae insequi solent, egregie vetustissimus Poëta descripsit: Nicand. in Alexiphar.

Post bibitum hoc virus viridis stagnantia fellis
Excrementa manent, tenebroso lumina visu,
Caligant, liquidae abeunt in corpore carnes:
Nausea adest, tumet alta cutis, talique calescunt:
Subque cavis oculis roseo fucata rubore
Apparet facies, sistensque urina moratur,
Quae nunc purpureo, nunc sanguineo esse colore
Cernitur, et quemcunque videt contemnere piscem
Assolet aversans, ut qualibet aequoris aeger.

Hinc patet vix pulmoni proprie infestum, cum tot affectus sumpto eo oboriantur. Fatendum tamen plerumque tabem invadere. Alexipharmacorum quae contra adhibentur haud paucus est numerus. Exhibetur primo helleborus niger, hinc lac asininum inprimis, nec non decoctum malvae, et alia, de quibus Aldrovandum vide. Rondeletius mulieri, quae nauseam ex odore conceperat, cancrorum usum praescripsit. Aldrov. de Moll. c. ult.

HISTORIAE NATVRALIS
DE EXANGVIBVS AQVEIS
LIBER II.
DE CRVSTATIS.

TITVLVS I.
De Crustatis in genere.

Plin. H. N. l. 11. c. 31. Nomen. Quae Crustata Plinio, illa Latinis aliis Crustacea, quod molli crusta operta sint, Graecis μαλακόστρακα, eandem ob causam dicuntur. Medium inter Testacea et Mollusca fortita locum videntur. Nam quatenus foris crusta, etsi fragili et tenui obteguntur, cum testaceis conveniunt: quatenus molle carnosumque intus continent, Mollibus comparantur.

Descriptio. *Ossibus* carent, quod ossa juncturis indigerent, ut Cardanus scribit, nec sub crusta extendi possent. Communes ipsis cum caeteris exanguibus partes, Caput, Alveus, Gula, venter, et intestinum. *Alveus* totius corporis indiscretus est: nec *caput* distinctum, Arist. H. A. l. 4. c. 3. nec aliud quicquam. Ideo ea Galenus capite truncare voluit: quod cave de Caudatis accipias. Καρίδες ista dicuntur, non tam quod magnum caput habeant; exiguum enim hoc: quam quod maximum inter caetera crustata. Et videtur Athenaeus, apud quem ista leguntur, κεφαλὴν catachrestice pro thorace et capite sumere. Athen. Dipnos. l. 3. In Capite *Os* est, quod protinus ventrem Arist. H. A. l. 4. c. 5.

trem in omnibus, praeterquam in Locustis excipit, mox a ventre intestinum. Exiguus is, si proportionis in corporum magnitudine ratio habeatur: hoc, simplex usque ad exitum excrementi dejicitur. *Dentes* in ore habent duos priores, et quia hi ad exactam ciborum contritionem non satis, quoad intima corporis penetrare queat, tres in ventriculo, altrinsecus singulos, inferius tertium. Longi qui in ore et tegmine duplici operti, inter quae talia quaedam interjacent, qualia locustarum dentibus annecti suo loco dicemus. Intra hos binos dentes carnosum est illud, quod linguae proportionem ejusque effigiem gerit. Supra os *Oculi* siti sunt, iique duri omnibus, apti intro, foras, et in obliquum et quidem celeriter moveri, ideo palpebris carent: Cardanus in latus moveri ait nostri comparatione, directe autem oculorum suorum. Melius enim esse ut altero utrinque prospiciant, etsi diversis oculis, quam utroque simul nec ante nec post. Prominere autem quia a lateribus: quia aliter ante penitus prospicerent: a lateribus autem collocari, quia si supra caput non viderent, ante vero non poterant, quia os infra reponere necessarium fuisset, quia caput habent immobile: neque ante simul os et oculos esse, quoniam oportuisset esse latam faciem, unde in motu etiam tardiores evasissent. *Caput* etsi exiguum, appendicibus tamen et cornibus munitur, quae et ad pugnandum et ad praetentandum iter data sunt. *Pedes* omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. *Brachia* forcipibus denticulata sunt bina, quae Graeci χηλὰς, Apulejus furcas, alii nomine Graeco servato Chelas nominant. Horum pars superior in primoribus his, ut loquitur Plinius, movetur, superiore immobili: hisque pro manibus utuntur, et contra quam pedes flectant. Omnibus magna ex parte grandior et validior dexter quam laevus *forceps* est. *Caro* colore sanguinis rubra et tactu lento. In alveo humor est pallidus, et minuta quaedam oblonga et albida, rufa etiam alia maculis dispersis. *Papaver* eis parcius; brachiorum annexus communis. *Tabellas* quidam Latini vocant, quas πλάκας Aristoteles, quibus cor crustae coagmentantur. *Lapides* sub crusta genitos refert Cardanus, de quibus in Cancris agemus.

Plin. H. N. l. 11. c. 37. — *Arist. H. A. l. 4. c. 2.* — *Cardan. variet. l. 37.* — *Plin. H. N. l. 9. c. 31.* — *Arist. H. A. l. 4. c. 2.*

Locus. In stagnis potius marinis et juxta amnium ostia, saxorum foraminibus et limosis locis morari ex Aristotele et Athenaeo habemus. Lapillis, alga, limo et stercore victitant: nec a carnibus abhorrent. Generatio. *Coëunt* more eorum, quae in aversum mingunt, ineunte vere, et cum ficus maturescunt, prope terram, et quidem quod exanguia sint et naturae frigidae, diutissime. Foemina ovum rubidum, membrana praetenui obvolutum, ventri, lateri, et utrique intestino annexum, et ad carnem usque adhaerens parit. Imperfectum illud, quod foris editum, incrementum capiat. Diversitas *Sexuum* ex nonnullis cognoscitur. Sexus. Major et crassior mas, tenues genitales meatus habet, et primum pedem simplicem. Nec non duabus particulis candidis, quas in carne pectoris habet, sed a foemina discretas tum colore tum concretione similes Sepiarum promuscidi. Vorticosae hae sunt, quemadmodum buccini anfractus, quem Graeci μήκωνα, id est, papaver vocant. Oriuntur eae ab acetabulis, quae sub extremis sunt pedibus. Foeminae operculum distantius, hirsutius, et opacius: vulvae membraneae ad intestinum hinc atque inde fissae, in quibus ovum gignitur; primus pes duplex, et cauda latior.

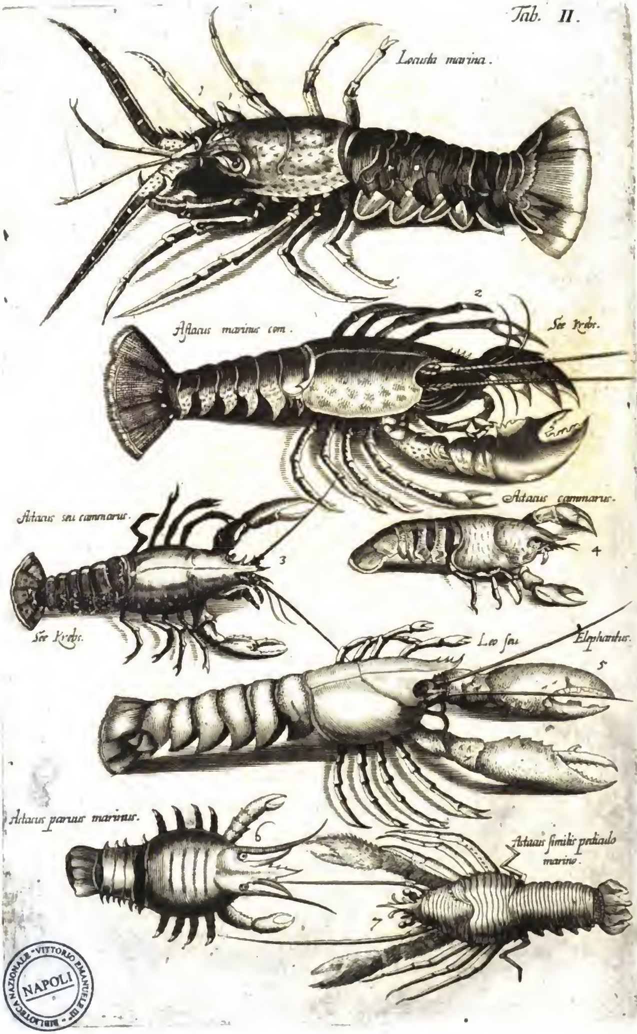
Arist. de Gener. l. 3. c. 11. et Athen. Dipnos. l. 3. — *Arist. de Gener. l. 1. c. 11. et 14.* — *Arist. H. A. l. 4. c. 2.* — *Arist. H. A. l. 4. c. ult.* — *Plin. H. N. l. 9. c. 31.*

Vita. Longae *vitae* esse scripsit Plinius. Nulla *respirant*, sed aquam per fistulam egerendo refrigerantur. Humorem ore accipiunt, et meatu oris superiore emittunt. Hebes omnibus *visus*, tum quod oculos habeant duriores et prominentes, tum quod a latere positos. Valent *gustu* et *odoratu*, et ad morem aquatilium *dormiunt*. Nullum sonum vel vocem emittunt, et obliquo motu incedunt, caudaque tantum natant.

Plin. H. N. l. c. — *Arist. H. A. l. 4. c. 10.*

Mores. Ad *Naturam* et *Mores* pertinet, quod hyberno solum tempore conduntur, vere et autumno pinguescunt, quod antennis potius et cornibus quam chelis, quibus tamen magis valent,

Plin. H. N. l. 8. c. 1.

Tab. II.
Locusta marina.
2
Astacus marinus com.
See Krebs.
Astacus cammarus.
Astacus seu cammarus.
3
4
See Krebs.
Leo seu Elephantus.
5
Astacus parvus marinus.
6
Astacus similis pediculo marino.
7

Arist. H. A. l. 5. c. 17. l. 8. c. 17. lent inter se depugnant, istis cum aliis, quod denique vere et autumno post partum operculum exuant.

Usus. *Plin. H. N. l. 9. c. 37.* *In Cibo* laudantur plenilunio, quia sydus tepido fulgore mitificat tempore verno et autumnali, et cum uterum gerunt. Grati sunt saporis, sed durae carnis, ideo coctionis arduae. In *Medicina*, ad canis rabidi morsum, tabem, et fervidorum humorum deustionem conferre, Lemnius tradidit. *Athen. Dipnos. l 3. Lem. de Occult. Natur. l. 3.*

TITVLVS II.

DE CRVSTATIS IN SPECIE.

CAPVT I.

De Crustatis caudatis.

ARTICVLVS I.

De Locusta.

TAB. II. 1. Nomen. Crustata in Caudata et Rotunda optime dividemus. Illa sunt, *Locusta, Astacus et Squilla.* *Locustam* Isidorus, a pedum longitudine dici putat. Graecis est κάραβος, παρὰ τὸ τῇ κάρᾳ βαίνειν, quod capite incedat, vel eo sit multum prominente, καραβὶς apud Trallianum, Hesychio et Varino Αἰγιλῆρες a caudae motu, καβάρεος et κηραφίς. Ab aliquibus γραφιαῖοι, ab aculeis, πρὸς τὸ γράφειν καὶ χαράττειν, id est, ad scribendum et sculpendum idoneis. Aristophanis scholiastes παγούρους τοὺς παρ' ἡμῖν καράβους exponit. Hirto asperoque sunt corpore.

Descriptio. Duo eis ante oculos cornua magna, initio aspera et aculeata, deinde rotunditate praepilata, (κέντρα Oppianus et Aelianus, Aristoteles κέρατα, nos antennas vocamus) in exortu crassissima, quae paulatim magis ac magis ita gracilescunt, ut tandem in tenuissimum cirrum desinant, in omnemque partem pili instar flecti possint. *Oculi* cornei semper prominentes, et, exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutissimis firmissimisque utrinque tanquam propugnaculis muniuntur. Oris lateribus additae appendiculae tanquam parvi pedes ad tutelam. *Dorsum* asperrimum est et aculeatum, velut e fronte aculeus magnus eminet. In lateribus *branchias* habet veluti e pilis coagmentatas, *pedes* utrinque quinos annumeratis extremis chelis, quas Gaza modo forcipes denticulatos modo brachia forcipata interpretatus est: flectunt eos in obliquum, ut chelas introrsum. *Cauda* laevis et sine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinque desinens, natandi causa, ei tanquam remo innititur, et in ea totius corporis robur situm est, quod experieris, si ea parte Locustam apprehendas. *Dentes* habent primores binos majusculos et *gulam* ante ventrem exiguam, in quo nonnulli dentes, et similis muti humor. *Cor* ex nigro rufescere observavit Bellonius. Mare cum excipiunt ore, transmittunt id ad suas branchias, quarum plures quam alia crusta intecta obtinent. Praeterea *meatus* pectore dependet usque ad exitum excrementi: is pro vulva foeminis est: genitale vero semen continet in manibus. Jacet autem in concavo carnis, ita ut interjaceat caro. Nam intestinum ad partem curvam situm est, meatus ille ad cavam; non alio modo quam in quadrupedibus continetur. Neque vero id alia specie est in masculo et foemella, sed utrisque et tenues et candidi, ac pallidum continent humorem. Et utrisque eadem origo a pectore. Quem Aldrovandus appinxit dorsum habebat inter atrum et caeruleum medium, dentem superiorem triplo majorem inferiore. Vterque intus tuberculis caret, et utrinque est acutus. *Arist H. A. l. 4. c. 2.*

Reperiuntur in mari, circa Sigaeon inprimis Athon et Ligustico. In Indico quatuor sunt cubitorum. Hyeme vero aprica littora sectantur, aestate in opaca gurgitum recedunt, petrosisque locis vivunt. In Ligustico nigricantes Pierius Valerianus conspexit. Locus. *Plin. H. N. l. 9. c. 3. Arist. H. A. l. 5. c. 17.*

Victus

Victus. *Victus* ipsis pisciculi, quos circa cubilia capiunt, et captos ori forcipe suo admovent. Muraenas et congros majores devorare, et cibos ore terere, quod oris constitutio et gulae angustia ostendit, observavit Bellonius. (*Bellon. Aquatil. l. 2. c. 3.*) *Vita* omnibus diuturnior. De *Generatione* ita Aristoteles. (Generatio. *Arist. H. A. l. 5. c. 17.*) In genere crustatorum locusta post coitum impletur, et continet ova circiter menses tres, Majo, Junio, Quintili. Deinde edit ea sub ventre ad plicaturas: ubi crescunt, quomodo solent vermiculi. Id quod commune est et molluscis et piscibus oviparis, ut omnium ova crescant. Locustarum igitur ovum est solutile in arenae modum, octo in classes partitum: pro numero scilicet cooperculorum, quae lateri adhaerent. Quorum singulis cartilagineum quiddam adsitum est: circum quod haerent cumulata specie rami: unum quodque enim horum cartilagineorum in plura scinditur. Quod deprehendas, si diducas: sin aliter intueare, unum corpus concretum putes. Grandissimum quodque non est ad foramen, sed ad medium: postrema autem minima. Minimis magnitudo quanta fici granulo. Neque continuo ipsi meatui haerent, sed medio. A cauda namque ad pectus, duo, singula utrinque sunt potissimum intervalla. Sic enim etiam coopercula ipsa disposita sunt, ut a latere tegere non possint. Quare extremitatibus suis imposita cooperculi modo contegunt omnia. Videtur autem parturiens producere ova ipsa ad illa cartilaginea caudae applicatu. Comprimens enim sese atque statim curvans parit. Cartilaginea hoc tempore augescunt ita, ut ovorum ipsorum capacia esse possint. Nam ad cartilaginea pariunt, sicut Sepiae ad malleolos, aut alia quae fluitant. Is est pariendi modus. Concoquit autem ibidem potissimum vicenis diebus. Tum abjicit cuncta simul consistentia sicut cum ejecit, videntur: inde ex his locustae oriuntur die fere quinto decimo: capiunturque saepe numero minores digito. Ante Arcturum pariunt, post Arcturum amittunt ova. Hucusque Aristoteles. (*Arist. H. A. l. 4. c. 2.*)

Sexus differentia in eo consistit, quod foeminae primus pes bipartitus sit, mari continuatus uno ungue. (Sexus.) Foemina quoque pinnulas quae subtus sunt magnas habet, sed collum versus decrescentes. Mas omnes aeque minores. Maris etiam pedibus postremis quasi calcaria quaedam sunt: eaque tum magna, tum acuta, foeminae ejusmodi pars parva et inoffensa. Rondeletius addit in caudae supina parte foeminam habere appendices duplicis pinnis similes, ad contegenda et conservanda ova; mari simplices et parvas. Vulvam bifurcatam habere, Aristoteles testis est. (*Arist. de Gener. l. 3. c. 8.*)

De *Natatu*, pedes anteriores, in eo qui majores sunt moveri Bellonius negat, sed pinnulis, quas partim sub cauda gerit, partim in extremo ejusdem, tum quaternis reliquis pedibus natare asserit. (Motus. *Bellon. Aquatil. l. 2.*) Cum nullius rei metu afficitur, anteversus progreditur non praetensis sed obliquatis ad latera cornibus, ne aqua contra natantem ruens reprimat cornua, et ulterius progredi prohibeat. (*Aelian. H. A. l. 9. c. 25*) Retrocedens in metu, demittit et laxat eadem, et tanquam remis altius demissis Scapham propellens, multum itineris conficit. Latent mensibus quinis, et more arietum cornibus dimicant. (*Plin. H. N. l. 9. c. 30.*) Laedi non posse, nisi sub cauda, tradit Rondeletius. *Antipathiam* si attendas, tantum Polypum pavet, ut, si juxta viderit, omnino moriatur. (Antipathia. *Plin. H. N. l. 9. c. 30.*) Muraenam eadem aggreditur, et ex victa prandium instituit.

Usum in Cibis si spectes, Collimedon ideo Carabi accepit nomen, quod hoc cibi genere impense delectaretur. (Usus.) Eliguntur gravidae et tempore plenilunii. Praeferuntur in Italia ab Octobri usque ad Aprilem: praeferuntur et maximae, quales capiuntur in mari Indico, et circa Africae quoddam littus loco petroso, ut scribit Synesius. Plus carnis habent quam Cancri, ut Diphilo Siphinio apud Athenaeum visum, difficulter concoquuntur, sed admodum nutriunt salsi humoris siccique participes, et si aqua dulci saepius coquantur, ventrem cohibent. Condituras vide apud Aldrovandum.

Usum

Uſum in medicina quod ſpectat, Hippocrates puerperae, ut melius purgetur, praeſcribit. Simeon Sethi teſtas combuſtas ac cum meraco vino potas renes calculoſos expurgare ſcribit.

Hippoc. l. de morb. mulier.

Articvlvs II.
De Aſtaco.

Pvnctvm I.
De Aſtaco marino communi.

Tab. II. 1. Nomen. Aſtacus ex ſententia Rondeletii, quaſi ἀστάκτος, id eſt, non deſtillans, ſed abunde fluens dicitur, quod tubercula plurima, tum alba tum purpurea guttarum, ſive lachrymarum ſpecie forcipibus inſperſa habeant.

Deſcriptio. Eſt vel Marinus vel Fluviatilis. Ad eum Leo ſeu Elephantus Plinii, et iſte, quem hic deſcripturi ſumus, pertinet. Eſt autem Aſtacus colore toto nitido, ſed nigritia inſperſo. Pedes inferiores grandes, ad octo uſque habet: ab his grandes ipſos duos multo majores et mucrone latiore, quam locuſta, ſed ſpecie diverſa. Dextri namque ſummum latum oblongum tenue eſt: ſiniſtri craſſum et teres: utriuſque vero bipartitum, ac quaſi mandibula cum dentibus infra ſupraque. Quanquam dextro dentes ſerrati ſunt omnes, alterius primores ſerrati: at interiores tanquam molares. Inferiorum ordo quaternis aequalibus, ſuperiorum ternis inaequalibus expletur. Movent partem ſuperiorem utrique, et ad inferiorem premunt: ac valgi quidem ſunt ſitu inferiore, tanquam a natura deſtinati ad protendendum et premendum. Supra hoſce duo alii hiſpidi paulo infra os. Mox haud longe infra, branchiae circum os multae et hiſpidae, quas aſſidue motat. Hi pedes, qui ori praeſto ſunt, extantibus quibuſdam tenuibus barbulis aſperantur. *Dentes* duos habet ut locuſta: ſupra hoſce cornicula breviora ac tenuiora quam locuſta. Tum alia quatuor eadem ſpecie, ſed breviora et tenuiora, ſuper his oculos puſillos breves. Prominet *pars*, cui ſubſunt oculi, acuta et aſpera quaſi frons, major quam locuſtis. Omnino facies acutior, pectus autem latius: totumque corpus carnoſius ac mollius quam locuſtae. Octo *pedum* quatuor bifidi, quatuor non: quod collum appellatur, quinque in partes diviſum eſt extrinſecus. Tum eſt ſexta pars lata quinque producta plagulis. Hactenus Ariſtoteles. Geſnerus Chelam faciem hominis ridiculam repraeſentantem exhibet. Nam Chelae pars minor maximum et aquilinum naſum refert: et quae in utriuſque partis confinio apparent verrucae, oculos, ſi ſupercilia addantur. Superiorem partem quatenus ſeu cornicula quatuor ſupra naſum et frontem eminent, caeruleo aliove colore ſi pictor inducat, ad repraeſentationem pilei auriti et ad latera deſcendentis, ita tamen, ut aures lateant: retro et circa tempora pili promineant nigri. Facies partim albo inducatur pigmento, roſeo fuco niteat. Linguae inſtar partis chelae majoris tubero rubicundo colore inſigniantur. Quod ſi criſtam quoque e pennis praeſertim gallinacei, capi aut pavonis nutantem, foramini ſummo indideris, plane Gorgoneam et terribilem habebis faciem.

Ariſt. H. A. l. 4. c. 2.

Nunquam non in Oceano frequentes: in Euxino tamen nulli. In ſaxis habitare Oppianus prodidit: Ariſtoteles in terrenis. Circa Thaſum et Helleſpontum naſcuntur. *Coëunt* eodem modo, quo caetera cruſtata. Mas foeminaque nulla nota inſigni inter ſe differunt. Nam utriuſvis utramlibet forcipem majorem deprehendes; quanquam utramque aequalem unquam neutri. Ore mare excipit, cum locuſtae ad branchias tranſmittant. Sine humore longius a mari deferri nequit: et tam eſt loci patrii amantiſſimus, ut non longe deportatus, eodem adrepat. Polypum extimeſcit.

Locus. *Oppian. Hal. l. 1.* *Ariſt. H. A. l. 5. c. 17.* Generatio. *Aelian. H. A. l. 8. c. 22.* *Aelian. H. A. l. 6. c. 22.*

Usus in Cibis. Quantum ad *Usum in Cibis*, optimi illi apud veteres, qui in Methymna capiebantur. Omnes difficulter coquuntur, et tarde descendunt: rite confecti et praeparati non imbecilliter alunt. Mnesitheus assos elixis praetulit.

PVNCTVM II.

De Leone seu Elephanto et Astaco parvo Rondeletii.

Tab. II. 5. Nomen. Bellon. de Aquatilib. l. 2. c. 3. Crustatum quod hic descripturi sumus, nomen Leonis vel a magnitudine, ut Aldrovando videtur, vel a colore flavo, quo vivus conspicitur, ut Rondeletio placet, sortitum est: Bellonius cum Elephanto Plinii idem facit, quod eadem sit Leonis apud Aelianum et Elephanti apud Plinium descriptio. Aelian. H. A. l. 14. c. 9.

Descriptio. Corporis specie Astaco affinis est, sed brachia longiora habet, forcipes tenues et latiusculos, quorum scissura major, quam in ullo alio Crustatorum genere. *Pedes* tres, qui proxime brachia sequuntur, longiores sunt, aculeati, in calcaria terminati: ultimus exiguus brevis et tenuis, neque aculeis, neque pilis munitus. Praeterea ab Astaco dorso aculeis differt, quibus cum locusta convenit. Utrinque *cornua* duo longissima tenuissimaque habet, item alia in fronte brevia, inter quae unum in fronte eminet acutum, neutra parte serratum, haec sunt oculorum propugnacula, qui cornei sunt et prominent. *Corpus* totum undulatum est, instar panni ex hircorum camelorumque pilis contexti. *Cauda* perinde ac in Astacis in pinnas quinque desinit, sed lineis magis distincta. Scaliger unum vidit, cujus brachium puerilis brachii magnitudinem aequabat, quantum et ille, quem Aldrovandus Brundusio sibi missum describit, habebat. Plinius Elephantum suum nigrum esse vult, id est, violacei exsaturati coloris. Nam κυανὸς Graece de nigro, ut de Aethiope, et caeruleo, ut de mari dicitur. *Forcipibus* adeo valent, ut observatum sit, Massiliae vulpem per totam noctem, ab uno detentam fuisse. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Usus. Apponuntur lautis in Italia conviviis, Aelianus, adipem squalidae et insuscatae faciei nitorem afferre, reliquit.

Tab. II. 6. ASTACUS *parvus marinus Rondeletii* semper est parvus. *Corpus* ei vivo rubescit, alioqui lineis caeruleis transversis variatum. *Capite* et thorace est rotundiore quam fluviatilis, in lateribus inciso. E capite eminet *Cornu* latiusculum, magnum si totum corpus spectes, utrinque serratum, inter oculos situm, quos recondit et exerit. Cornua quatuor oculis praefixa sunt, duo breviora cornu serrato viciniora, alia duo multo longiora, flexibilia, articulata. Chelam utrinque unicam habet denticulatam, quaternis articulis connexam. Utrinque pedes sine forficibus. *Collum* tabellis constat, et in pinnulas desinit. Sub cauda appendices sunt ovis reponendis destinatae.

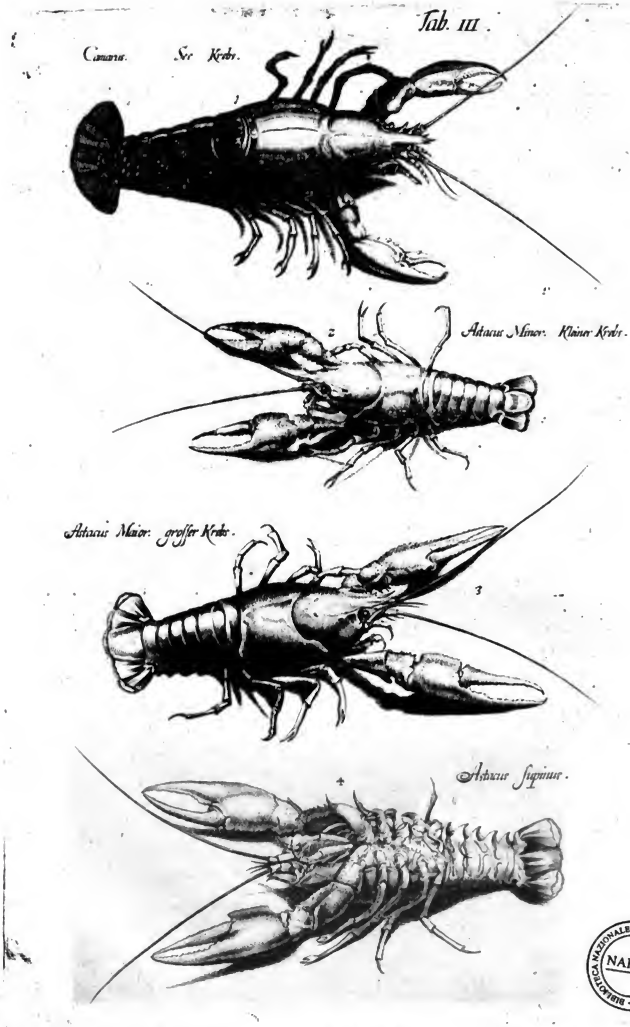
PVNCTVM III.

De Cammaro seu Astaco fluviatili et aliis.

Tab. II. Tab. III. Nomen. Astaci fluviatiles Galeno καμμαρίδες, Athenaeo κάμμαροι, modernis Graecis Caranides et Caranidia dicuntur.

Descriptio. Circa eorum *Descriptionem* non est quod multum laboremus, hoc tamen poni potest. Ventriculum mutim undique ambire, quam quidam stercus esse credunt, Bellonius hepar, sed falso, quod hoc solis sanguineis datum sit: Eundem tam miro artificio fabrefactum, ut etiam in ejus fundo alterum os comperias suis maxillis et dentibus refertum. Utrinque etiam spiraculum seu foramen sub cortice ad latera oris videas, per quod aquam ore acceptam referunt. Branchias habere ex Aristotele Gaza et Rondeletius prodidere. Philosophus enim βραγχιώδη, hoc est, parvis branchiis similes dixit. Arist. H. A. l. 4. c. 2.

Gesne-

Tab. III.
Cammarus. See Krebs.
1
2
Astacus Minor. Klainer Krebs.
Astacus Maior: grosser Krebs.
3
4
Astacus supinus.

Gesnerus cirros potius esse judicat, ad motum progressionis natationisque a natura datos, vel ne aqua introrsum penetret. De *Lapidibus* memorabilia prodidit Helmontius,* quae sequuntur. Per plurimas inquit atque uniformes cancrorum dissectiones ista competi. Inprimis stomachum cancri esse in capite prope verticem. Mares enim quotannis aegrotare incipiunt, a mensis Junii medio: foemellae dein in Julio ante testarum exuvium. Sunt enim per dies novem et amplius velut semiexanimes ac immoti. Qua tempestate stomacho illorum exterius obducitur membranula nova, inter quam et stomachum veterem, est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, qua parte attingit, obducitque stomachum veterem, contrahitur utroque latere in concavum, statimque lapidescit. Interim nec tunc nec multo post cancer esitat quicquam. Ideoque (paene incredibile) vetus sive interior stomachus, sensim in mucilaginem alimentariam absumitur; exteriorque ac novus alter stomachus, in vicem absumpti, succedit. Siquidem isti lacti, ad stomachi veteris convexum subnato, obtenditur statim pellicula, per modum lacti tepenti solitum: crescitque lac istud, inter utramque praefatam membranam, utriusque scilicet stomachi. Quae cuncta ducentis forte cancris dissectis, dietim observavi, jucunda admiratione. Tandem residua pars lactis, cancro cedit in alimentum. Nihil autem cancer edit, aut in ejus stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho ejus, vivitque circiter XXVII. dies tam ex veteri suo stomacho, sensim absumto, quam ex usu resolutorum postea lapidum. Hucusque Helmontius. Albertus plenilunio crescere putat.

*Helmont. de Lithiasi c. 7.

Locus.

Reperiuntur passim in fluminibus, lacubus, et rivis. In Pannonia tam frequentes, ut Julius Alexandrinus saepe supra triginta currus Astacis onustos, in foro Gammario Viennae numerarit. In Hispania non haberi affirmant quidam.

Victus.

Victitant cadaveribus, et carnibus, et quidem his adeo delectantur, ut in Danubio de navibus suspensis, magna multitudo adhaereat. Ranas quoque appetere, Albertus testatur, et nos experientia comprobatum habemus. Per tredecim dies vivum absque cibo conservavit Gesnerus. *Sexus* notis distinguntur. Mares in ea parte, qua corpus ad caudam continuatur, subtus quatuor longas prominentes virgulas habent, quibus foeminae destituuntur. Cauda etiam illorum rotundior, planior et spissior; tenuis, vacua, et lata hujus, majorque tabellarum in eadem distantia.

Generatio.

De *Generatione* hoc sciendum, Marem in coitu primo supra dorsum foeminae ascendere, mox se istam supinam vertere: per solam meatuum applicationem coire: membro enim quod alterius corpus ingreditur destituuntur: Ova per anum, per quem et excrementa reddunt, parere: et saepe minimos Astacos caudae matris adhuc adhaerentes conspici. Albertus ova foeminae primo in corpore valde compressa esse, dein paulatim exire et virgulis curtis sub cauda donec complectantur adhaerescere, scripsit. Hyeme mensibus quinque *latent*, si communem opinionem sequaris. Aliqui enim tum etiam apparere ac ad litora prodire; aestate ad optatas aquas gregatim concedere dicunt. Novilunio emaciantur, plenilunio pinguescunt.

Antipathia.

De mira quaedam inter Cancros et porcos *antipathia*, sic Helmontius. In Marchia Brandeburgica locupletissima est cancrorum piscatio. Vectores autem coguntur noctu excubias agere, ne forte porcus aliquis vel leviter subter currum transcurrat. Nam id si contigerit, mane, quotquot cancri in curru fuerint, inveniuntur mortui. Tam exitialis est porcus cancro.

Differentiae.

Dividuntur in *Minores* et *Majores*. Illi, quod sub saxis degant, saxatiles dicuntur, parte supina albicant, prona nigricant, elixi non undiquaque rubescunt. *Majores*, rotundiori sunt magisque crenato in Pado corpore, quam in Sequana, cujus dexter pes sinistro tenuior est.

Usus. Locum in *Cibis* habere, omnes norunt, quamvis etiam difficilioris concoctionis esse certum sit: quia et longiore in ventriculo mora, mandatis frigidis et humidis in caput vaporibus, soporem inducunt. Martio et Aprili mensibus a quibusdam commendantur, luna inprimis accrescente. Venae quae in eis interdum repeiuntur, improbantur. Varias praeparationes apud Aldrovandum vide. *Medicis*, contra canis rabidi morsum, phtisin, febrem hecticam, urinae retentionem, calculum, inflammationem linguae et gutturis, et Cancrum in mammis inserviunt. Contra anginam sic a quibusdam praeparantur. Astacos circiter decem vivos contere: et stillatitios liquores intybi rosarum et papaveris erratici affunde, inde expressus succus vinum rubellum refert. Eo linguam abluere et diligenter ac penitus gargarizare oportet, deinde etiam haustum ejus mediocrem bibere, Linguam abstersam et purgatam larido insulso percinge, post horam et dimidiam, quicquid viscidae pituitae insederit, rursus absterge, et succo Astacorum praescripto denuo lava. Reliqua in Aldrovando vide. Praeparatio contra mammarum cancrum apud Hartmannum optima. *Lapides* quod spectat, rarissimum ex iis diureticum, febrifugum, et vulnerarium parari posse existimat. Helmontius, si in formam pristini lactis resolverentur. Usurpantur quoque contra calculum, cum nucleis persicorum et mespilorum: Contra sanguinis grumos, cum carbonibus e tilia aceto restinctis, etc. Huc pertinet *Astacus Caraboides*, et *Gammarus terrestris*. Ille colore est omni parte corporis cinereo, antennis quatuor, duabus longioribus, reliquis brevioribus, pedibus et chelis hirsutis. Pedes duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum undique serratas habent, ad natatum faciliorem forte utiles. Quantum ad hunc, Crustacei quoddam genus in terra latitat, maxime in India Occidentali, Cuarassas vocant, tam prope Gammarorum formam, ut cum effossum e terra conspexisset Julius Caesar Scaliger, ac roganti quid esset, in sepulchris inveniri alii dictitassent, a Gammaris abstinuerit diu.

Aldrov. de Crustat. c. 6.
Hartman. in praxi Chymiatrica.

ARTICVLVS III.

De Squilla in genere.

TAB. IV. 3. 4. 5. 6. &c.

Nomen. *Aldrov. de Crustat. c. 8.*

Crustata, quae Latinis Squillae, Graeci καρίδας, κωρίδας, et κερίδας vocant, seu ἀπὸ τῆ κάρη, capite, quod Squillis majusculum est; seu ἀπὸ τῆ σκαίρειν, s. initiali abjecto. Heraclides Colybdaenas apud Athenaeum vocat, quo nomine Epicharmus, ut Nicander vult, pudendum marinum intelligit.

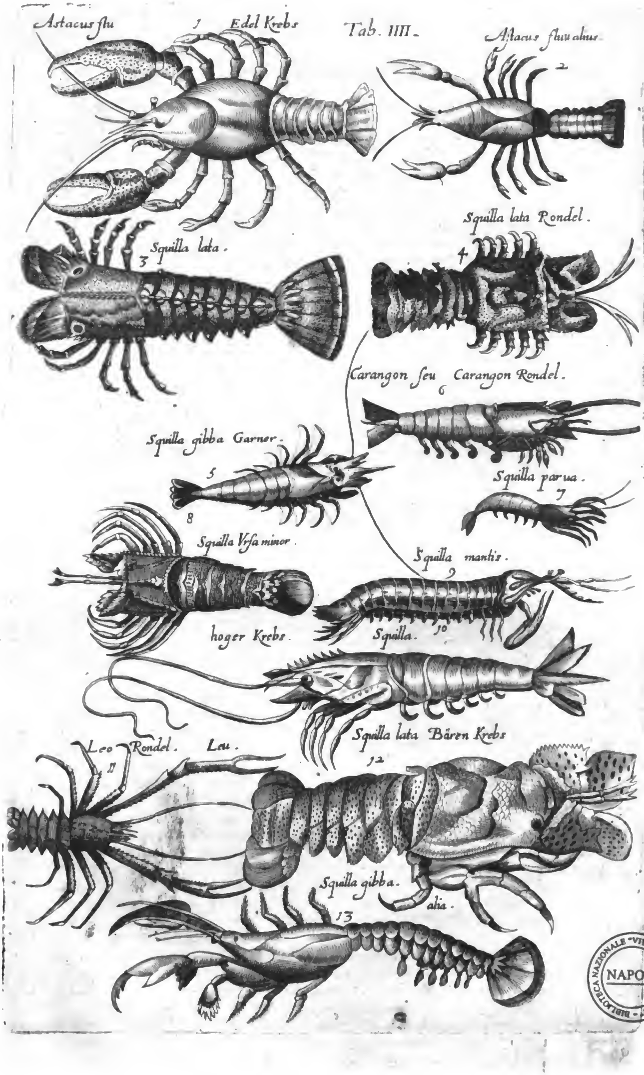
Descriptio. *Aristot. de part. l. 4. c. 8.* *Descriptionem* si attendamus, *Caudam* habent, sed forcipe carent, forte quod pluribus pedibus, in quos redundantia illa absumitur, instructi, si Aristotelem et Rondeletium sequimur: At Bellonius pedes forcipatos habere scribit, chelas etiam Aelianus, et quidem maximas Indicis in Gange fluvio attribuit. *Corpore* sunt vere nigrescente, sed postea albedinem recipiunt. *Cornua* etiam habent Oppiano teste acuta, et in summo capite posita: Aelianus aculeum acutissimum triremis rostro similem, et sectuas, serrae modo habere scribit. *Oculi* sub eodem munimento praeduri eminent. *Intestinum* quoque recte in caudam veluti Locustis et Astacis finit, qua excrementa emittunt et ova pariunt.

Arist. H. A. l. 8. c. ult.

Locus. *Oppian. Halieut. l. 1.* *Vivunt* in marinis palustribus et saxosis locis. Ab illis ἑλεῖοι, Aeliano, ab his petreae Oppiano dicuntur. Indicum mare majores alit, quae in profundo haerent, ut minores littoribus gaudent. In diffractis saxis in mari rubro reperiri, prodidit Theophrastus, quod de vivis an de figuris sumendum sit, dubitatur. Habentur et in Oceano Germanico, et Gallico, mari Tyrrheno et Adriatico. Circa Jasum magnas celebrat Archestratus.

Victus. *Aelian. H. A. l. 1. c. 30.* *Victitant* ostrearum carnibus: Aelianus quasdam alga vivere prodidit.

De

Astacus flu
1 Edel Krebs
Tab. IIII.
Astacus fluu alius.
2
Squilla lata Rondel.
Squilla lata.
3
4
Carangon seu Carangon Rondel.
6
Squilla gibba Garner.
5
Squilla parua.
7
8
Squilla Vrsa minor.
Squilla mantis.
9
hoger Krebs.
Squilla. 10
Squilla lata Bären Krebs
Leo Rondel. Leu.
11
12
Squilla gibba.
alia.
13

Arist. H. A. l. 4. c. 2. Sexus. De *Sexu* ita Aristoteles. Distinguitur a foemina mas duabus particulis candidis, quas ipse peculiares habet in carne pectoris, sed ab ipsa discretas tum colore, tum concretione, similes sepiarum promuscidi. Vorticosae hae sunt, quemadmodum buccini anfractus, quem Graeci μήκωνα, id est, papaver vocant: Oriuntur eae ab acetabulis, quae sub extremis sunt pedibus. Est etiam in pectore caro rubra, sanguinis colore, quae tamen attrectata dilabatur, neque similis carni sit. Ab eo meatu, qui in pectore buccini refert speciem, alia est sinuatio funiculi crassitudine, sub qua duo, quaedam sunt appensa intestino arenacea genitali semini destinata. Atque haec mas habet. At foemina ova ibi, colore rubra, quae annexa ventri, atque utrinque ad latus intestini, ad carnosas usque partes, membrana tenui continentur.

Generatio. *Coëunt* more quadrupedum retro mingentium, scilicet, ut foemina caudam supinam exponat, mas suam superimponat et applicet; et coëunt ineunte vere juxta terram, et cum ficus maturescunt.

Antipathia. *Inimicitias* cum Labrace exercent, et a Phycide ac Lupo comeduntur. *Aelian. H. A. l. 1. c. 30.* Quo se modo ulciscantur, apud Aelianum habemus. Cum se, inquit, interceptas sentiunt, fastigium quod eminet a capite, quodque simile est acutissimo triremis rostro, atque in summa parte secturas habet, modo serrulae uncinatae, hoc, inquam, animosae illae bestiolae cum incurvarint, summa laevitate saliunt, et tanquam saltatorium versant orbem. Lupus ore hiante squillam lassam comprehendit, haec in gutturis laxitate saltat, ut gula intumescat.

Usus. *Usus* earum et in *Cibis* est et in *Medicina*. In *Cibis* pretiosum piscem Juvenalis nominat. *Juven. Satyr. 3.* Apicius tanti grandiusculas faciebat, ut earum gratia in Africam navigaret, cumque priusquam navi exiliret Minturensibus minores animadverteret, *Athen. Dipnos. l. 1.* gubernatorem, nulla excensione facta, eadem via Italiam repetere juberet. Hodie elixantur et cum aceto comeduntur: friguntur etiam in sartagine cum oleo farina adspersa. Olim ficus foliis assatae involvebantur. Difficulter concoquuntur, stomacho nocent, et Veneris desiderium excitant. Hoc et sibi contigisse Cardanus testatur. Hecticis eximie prodesse nullum dubium. Ajunt tritas et particulae impositas, cuspidem vel sagittam, si quae infixa, singulari attrahendi vi educere. Quidam escae ad mugiles capiendos admiscent. Iisdem et lupus piscis inescatur.

ARTICVLVS IV.
De Squilla in specie.

PVNCTVM I.
De Squilla lata sive Ursa.

TAB. IV. 3. 4. 8. 12. Nomen. Quam Squillam latam Rondeletius vocavit, hanc nos *Ursam* et quidem Aristotelis cum Bellonio et Scaligero dicimus. Ubi enim porrecta jacet, ursi corium extensum repraesentat. A Squillis eam separavit Aristoteles, quod sub Squillarum nomine non notet. Neapolitani Messanenses in Sicilia Messacaram, quasi sit ἡ μείζων καρὶς, vocant.

Descriptio. Rondeletius eam ita *descripsit*. Locustarum est magnitudine, sed latior, multo et magis depresso corpore et hirto, in fronte ossa duo, utrinque unicum, in ambitu serratum, in quibusdam acutius, in aliis latius. His pinnae duae alligantur. Inter haec duo enascuntur cornua, initio articulata, circa media bifida, ut ex duabus quatuor fiant, non valde longa. Brachia duo habet cum aculeis, veluti clavis eminentibus, pedibus majora, non bifida, quae in os flectuntur, quibus ori cibum tanquam pedibus admovent. *Pedes* utrinque quaterni sunt. *Oculi* parum prominent. *Frons* quadrata, et latior, quam in ullo Crustatorum genere. *Tumores* multi per dorsum sparsi sunt, ex quibus extant tubercula, quorum summa pars adeo rubet, ut carbunculos in annulorum pala inclusas dicas.

In Coenosis *vivere* argumento est, quod luto obsita e mari extrahatur. *Scalig. Ex. 245.* Raro in Gallia capitur; Romae et Neapoli frequenter; in Africa frequentissime. Circa Minturnas Campaniae oppidum majores sunt Smyrnaeis. Idem eis pariendi tempus natura statuit quod Locustis. Per hyemem et vere prius quam ova excludunt, laudantur. Et haec de Ursa, quae *Major* dicitur, accipienda sunt. Est alia, quam *Minorem* et *Caelatam* vocant. Scaliger *Cangren* Aristotelis credit, Rondeletius *Cicadam marinam*, quod cum Cicadis terrestribus magnam similitudinem habeat. Quinque tabellis constat, et dorso egregio naturae artificio varie caelatis et sculptis. Tota rubet. Dodrantalem magnitudinem vix superat.

PVNCTVM II.

De Carangone et Squilla gibba.

TAB. IV. 6. Quas Aristoteles κραγγόνας aut κράγγας, Hesychius κραγγῶνας vocat, eae Gazae sunt Crangines.

Descriptio. Est vero haec Squilla, si *Descriptionem* attendas, palmi majoris longitudine. Contegitur crusta tenui, laevi, candida, nonnunquam ex albo parum rubescente, quae cocta, tota rubescit, cornu instar pellucida. E dorso enascitur *cornu* in fronte serratum, sursum recurvum, cujus denticulatae asperitates in superiore et inferiore sunt parte, non in lateribus. *Oculi* sunt cornei, in quibus subjecta pars cava cochlearis modo. *Cornua* sunt quatuor, ex quibus duo bene longa, tenuia et flexibilia. *Pedes* habet quinos; qui in calcar terminantur terni sunt.

Posterior pars pro reliqui corporis crassitie et magnitudine longa, septem tabellis constans, in quatuor pinnas definit: e quarum medio extat aculeus latior, quam in Squilla gibba. Quam Gesnerus vidit, partim rubebat, partim dilutius albicabat, ad latera flavescebat.

Usus. Sunt omnium crustatorum sapidissimi. Carne tenera dulci, boni que et multi alimenti constant. Caudae in primis crusta spoliatae, cum pipere, sale et aceto, mensibus Februario, Martio, Aprili, Majo, laudantur.

TAB. IV. 5. 13. Descriptio. SQVILLA GIBBA κυφὴ, propter gibbum, quem habere videtur, dum se curvat, dicitur. Alii καμπύλας et κυρτὰς vocant. Graeci moderni Caridas et Caranidia nuncupant. Crangonibus sunt tenuiores, maxime in cauda extrema. Senos ante frontem gerunt valde tenues cirros. Caudam contractam, in cujus extremo pinnae sunt quinae: quarum quae medio loco posita est, serratam duram, atque in acutum fastigiatam formam habet. In Santonum littore maxima earum copia. *Arist. H. A. l. 5. c. 17.* Ova *pariunt* et generant Locustarum more. Ceterum menses circiter quatuor gerunt. Cornu frontis elatum in palatum Lupi piscis infigunt, eumque interimunt. *Anaxandr. in Pindar.* Ubi tanguntur saltant, ac tangentem saepe expavescunt, corpusque in aqua gibbosum arcuato motu promovent erucarum modo. Vendebantur olim in sportulis ex junci vimine contextis, friguntur cum oleo in sartagine: aut elixantur in aqua et comeduntur cum aceto.

PVNCTVM III.

De Squilla parva, et Squilla Manti Rondeletii.

TAB. IV. 7. *Squilla parva* nomine proprio caret. Σκύλλαρον Aristotelis non est, ut perperam Gaza convertit. Chelas enim hoc, Astaci modo, habet. *Arist. H. A. l. 5. c. 15.* Quidam ἐγχλώρους a colore fortasse, quem vivis Rondeletius obscurum tribuit, dici volunt. Alii μελικαρίδας apud Athenaeum propter suavitatem in cibo. Duplex istarum est *genus*. Differentia et descriptio. Unum *Majus*, duriore crusta quam Squilla gibba, quod vivum in aëre saltat, et noctu ut candela lucet, *Cambaretto* Romanis.

Alterum *Minimum*, et tam exiguum, ut mille vix libram aequent pondere, Venetiis frequens. Cocis quibusdam Brava, Vasconibus, Civade, id est, avena, pugillatim enim devoratur. *Caput* habet pro Corpusculi magnitudine crassum et latum, sine cornu. *Caudam* tenuem, gibbum parvum. Oris appendicibus et aliis Gibbae similes, punctis aliquot variatur. Bellonius vivas subfulvas spectari ait, coctas rufescere.

Locus. Et in mari, et in fluviis nascuntur: etsi Bellonius longe a mari provenire dicat. De Garumna canistris excipi, Scaliger testis est. Tarentinus fluviatiles nominat.

Usus. Carne sunt adeo dulci, ut fastidium pariant. Vix ullum aliud Cibi genus, teste Rondeletio, dulcius degustaveris. In aqua hordei lotae, et in carnis jure coctae, hecticis maxime conveniunt. Cum crustis adjecto pipere elixae, venerem stimulant. Icon quam hic damus, Gesneri squillam parvam exprimit.

Tab. IV. 9. *Aldrov. l. 2. c. 16.* SQVILLA MANTIS, nomen a bestiola quadam ex Locustarum genere accepit, nec antiquis est dicta. Occitani eam Preguedieux, id est, precantem Deum appellant, quod semper manus junctas teneat, et corpore sit, jejunantium instar, gracili et macilento. Divinare eandem vulgus credit, et de itinere quaesitam alterum brachium extendere.

Mathiolus *Hippocampum* appellat, Bellonius *Cicadam marinam*, quam *Speusippi Nympham* esse suspicatur, eandem ita *descripsit*.

Descriptio. Tenuis est, inquit, hujus crusta, cruda ita albicat, ut fere transpareat. Una cum pisciculis marinis saepe suo cortice contecta extrahitur, et simul cum carpionatis, bocis, maenis, et trachuris canistris inseritur. Natura incredibili fere artificio. Cicadae oblongum corpus decem *tabellis*, affabre articulatis loricavit: quarum prima, quae caudam extremam conficit, caudam in lateribus expandit. Cauda porro duabus maculis phoeniceis subrubris insignita est, quae duorum oculorum speciem prae se ferunt, estque aculeata et crenata. Prima tabella a cauda incipiens, versus secundam, tertiam, quartam, quintam, et sextam, pinnulis fimbriatis multiplicibus subtus munita est: quibus, dum in mari natat, aquam percutit, et corpus incitat.

Tres *tabellae*, quae sex praedictas subsequuntur, ternis utrinque pedibus communitae sunt, ad cervicis autem initium, duo brachia majora oriuntur, quibus cibum apprehensum ori suggerit: sed ea cancris, alter quam locustis forcipantur. Sunt enim in longum exporrecta, atque in extremo grandioribus crenis suffulta, quibus cum cibum corripit, ex uno brachio, ad aliam brachii articulationem transfert.

Horum autem extrema velut in duritiem osseam abeunt dentiscalpiis conficiendis ob id expetita. Pars quae capiti contigua est, in exile quiddam terminatur, et contra quam cauda se in latum diffundit. Extra aquam prorsus immobilis et imbecillis est.

Aculeum unum habet utrinque ori praefixum, ut Phalangium et Scolopendra, quo mordicus cibum a pedibus suggestum continet, quem postea dentibus conficiat, et in stomachum detrudat.

Dentes illi natura in oris lateribus protulit, unico utrinque ossi crenato, V. litterae formam referente infixos. Cujus anterioris partis officium est, ea incidere, quae mandit: posterioris vero, quae crenas habet, conterere. Nam idem os, duos habet dentium ordines.

Praetenturas duas in fronte breves, ursinis similes, ostendit, trifariam in extremo dississas: ac rursus duas alias in lateribus praedictis breviores. *Oculos* habet virides, exertos, quos non alveo ut Cancrinum et Locustarium genus condit: sed ante hos pinnulas exporrigit eis similes, quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam *caput* esse crediderant. Strias rectas in tergore, atque in capitis tabella ductas profert. Pisce dissecto, *dentes*, fortibus musculis movere conspicientur. *Cerebrumque* adeo esse exiguum, ut vix hordei grani magnitudinem aequet:

quet: Optici tamen ad oculos perduci apparent. Rondeletius toto corpore pellucido esse addit. Eodem modo parit et coit, quo aliae squillae.

Usus. Carne est molli, dulci, delicata. Huic affinis est *Tamaruguacii* Brasiliensium, *Camaron de Salgado* Lusitanis dicta. Caput habet triangulare. Barbam cancerinam octuplam. Et in eo tantum a Manti differt, quod in anteriori parte corporis pedes non habeat, nec brachia interius serrata. Tab. LI. *Marcgrav. Hist. Brasil. l. 4. c. 20.*

CAPVT II.

De Crustatis rotundis.

ARTICVLVS I.

De Cancris in genere.

Crustata, quae Latini Cancros vocant, Graecis καρκίνοι, quasi κορακίνοι, quod κόρας, id est, pupillas, et oculos mobiles habeant, dicuntur. Siculi κάρχας vocant, Hesychius κάβειρες. Apud Varinum πτύξαχεις vel πύξαρις Cancer dicitur, quod ostrea lapillo inter testes seu valvas (πτύχας ἢ πύξια) injecto, venetur. *Caudam* habent revolutam, hinc ἐπικάλυμα πτυχῶδες Aristoteles vocat, quae ex tabellis constat, et corpus posteriore parte integit: *Caput* indiscretum. *Cerebro* carent, etsi partem quae cerebri fungitur munere habeant. In obliquum aspiciunt inclusis crustae fragili oculis. Pedes, qui in obliquum feruntur, eis deni cum forcipibus, quorum dexter in omnibus major, et in primoribus superior pars movetur, inferiore immobili.

Descriptio. *Arist. H. A. l. 4. c. 10. et 3. Plin. H. N. l. 9. c. 13. et l. 11. c. 48.*

Aristot. de part. l. 4. c. 8. *Dentes* interius bini primores, et inter eos caruncula linguae effigie. *Stomachus* ori continuo junctus exiguus.

Plin. H. N. l. 9. c. 31. Locus. Mollibus et petrosis *locis* gaudent: quin et sub terra inveniuntur. Hyeme aprica littora sectantur aestate in opaca gurgitum recedunt.

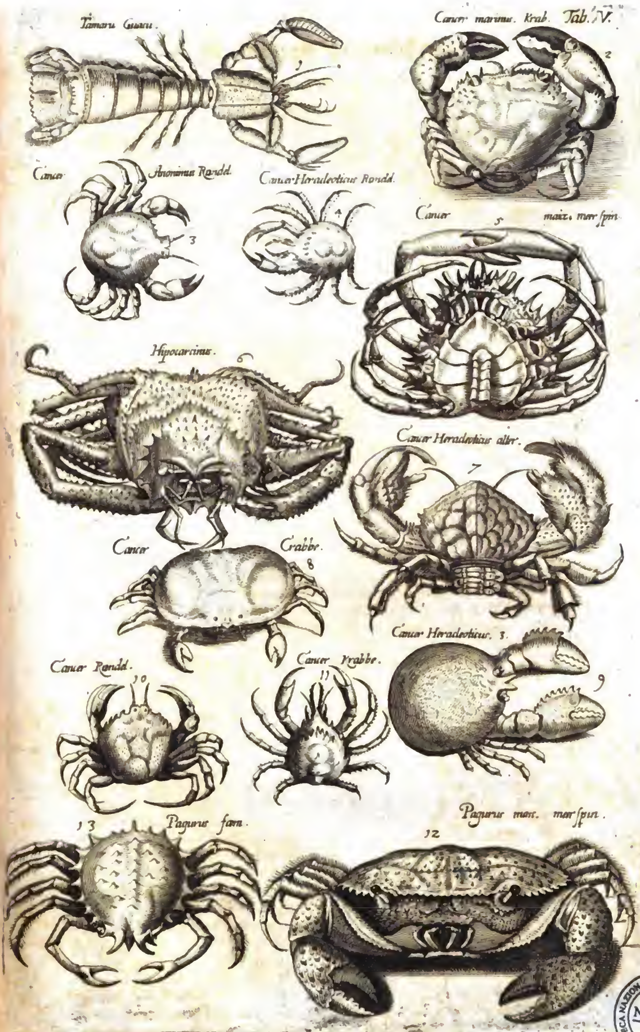
Victus. *Vescuntur* conchiliis. Polypum ob nimiam Venerem imbecillum devorant, nec a suo genere abstinent. Aquam quam ore excipiunt, parte oris exigua emittunt, hinc apparet circa os spuma, quod aqua et aër, qui cum ea hauritur, per attractum et rejectum agitentur. *Arist. H. A. l. 4. c. 2. et l. de Respirat.*

Galen. de cib. bon. et mali succi. Galenus dulci et salsa aqua vivere scribit. Lacte potatos sine aqua diutissime, author de natura rerum.

Generatio. *Arist. H. A. l. 5. c. 7.* *Generationem* si spectes, Cancri parte priore copulantur, sua opercula, loculosa illa rugosaque, mutua consertione componentes. Primum Cancer minor ab averso supervenire solet, tum major, ubi ille supervenerit. *Ova* edunt in operculo, hinc istud foeminis latius, et hirsutius; ita a maribus discernuntur.

Plin. H. N. l. 9. c. 31. Addit tamen Plinius, foeminae primum pedem duplicem, mari simplicem, eundem duas inter ventrem et caudam spinas habere, quibus illa caret.

Motus. Soli e crustatorum genere non natant, sed incedunt, et quidem transverso latere, quod simiis et ursis, propter posteriorum pedum latitudinem, competit. Cum enim motus tractione et pulsione fiat, et sic secundum artuum flexiones, quae Cancris introrsum ad pectus sunt; ideo quasi cum triremes circumaguntur, lateris unius remiges impellunt, altrinsecus inhibent, aut retro trahunt, ita quam in partem processurus est cancer, ejus lateris utitur cruribus ad carpendum solum, alterius lateris ad aspellendum. Insidias incredibili sagacitate subodorantur, et confestim se vel luto obruunt, vel inter saxa subducunt. Universi ubi aliquando congregantur, os Ponte evincere non valent: quamobrem regressi circumeunt, apparetque tritum iter. Concurrunt inter se ut Arietes adversis cornibus. In capiendis ostreis et conchis, summa calliditate utuntur. Calculos enim et lapillos, patulae hiantique eorum testae ingerunt, ita ut occludi nequeat, mox dentato forcipe pisculentam carnem abra- Natura, et Ingenium. *Plin. H. N. l. 9. c. 38.*

Tamaru Guacu.
Cancer marinus. Krab.
Tab. V.
Cancer Anonimus Rondel.
Cancer Heracleoticus Rondel.
Cancer maior mar spin.
Hipocarcinus.
Cancer Heracleoticus alter.
Cancer Crabbe.
Cancer Heracleoticus. 3.
Cancer Rondel.
Cancer Krabbe.
Pagurus mas. mar spin.
Pagurus fam.

abradentes devorant. Sole signum Cancri transeunte, Cancrorum cum exanimati sunt corpora in sicco transfigurari in Scorpiones Plinius author est. Ovidius, brachiis orbos, scorpios, si sub terra occultent, urproducere, prodidit. Latent mensibus quinis, et veris principio senectutem anguium more exuunt renovatione tergorum, et tum mollis admodum crusta subnascitur, et vix prae teneritate ambulare possunt.

Ovid. Metam. l. 15. *Plin. H. N. l. 9. c. 30.*

Usus. Durae sunt carnis, ideo difficiles concoctu, sed firmi alimenti. Id apud Galenum, Athenaeum, et alios invenies. Nec in *Medicina* spernuntur. Plinius Sole cancri signum transeunte contra serpentum ictus mederi tradit. Sues percussas hoc pabulo sibi mederi Thrasyllus author est. Apri hyosciamo devorato Cancros pro remedio quaerunt. Cervi a phalangio vel quovis alio admorsi iisdem sibi medentur. Carbunculos et carcinomata in mulierum parte, praesentissimo remedio sanari, tradunt, Cancro foemina cum flore salis contuso, post plenam lunam, et aqua illita; ut apud Plinium legimus. Ad stranguriam, tres in aceti cyatho cocti, in mortario contusi et expressi propinantur. Succus cum aqua florum Cyani destillata expressus, gingivis puerorum in dentitione salubriter illinitur. Pulverem Ranzovii ad dissectionem nervi apud Aldrovandum vide. Lapis in capite repertus, et aceto acerrimo immissus, motum manifestum habere depehenditur.

Plin. H. N. l. 9. c. 32.

ARTICVLVS II.

De Cancris in specie, et quidem de Cancris extra conchas in salsis aquis degentibus.

PVNCTVM I.

De Cancro marino.

TAB. IV. TAB. V.

Cancri degunt extra conchas, vel in istis. Illi vel sunt in aquis salsis vel in dulcibus. Inter illos, qui in aquis salsis sunt, *Cancer marinus, Cancer Maja dictus, Pagurus, Cancer eques, Cancer flavus, undulatus Rondeletii, Cancer varius, Cancer cordis figura* et alii *Chelarum longitudine* differentes. *Cancro marino* generis nomen inditum est, nec in ejus descriptione Rondeletius, Bellonius, et Gesnerus conveniunt.

Aldrov. de Crust. l. 2. c. 17. TAB. IV. 1. TAB. V. 2.

Descriptio. Rondeletii acuminatus magis est parte anteriore prope oculos, et duo habet cornicula, quibus horum caret. Rotundo est ac circinato corpore Bellonii, anteriore parte crenis diviso, crustaceo tegmine convestito. Majores trium aut quatuor digitorum latitudinem non excedunt. *Hepar* habent rubrum, quod Aristoteles mutim nominare videtur. Intestina multiplicibus cirris obsessa, moventurque horum partes solidiores albis musculis agentibus. Aldrovandus aliam observavit speciem, cujus pes ultimus, qui ab utraque parte est, brevioribus et crassioribus constat internodiis, et aliis pedibus est curtior, in fine duabus, aliis articulationibus latior. Plurimi prope insulam Canibalorum, quae hodie Domeneca dicitur, reperiuntur, et quia in saxis habitant, πετραίους Oppianus dixit. Sunt et *mares* et *foeminae*. Illis color rubentior, his ex livido in cyaneum tendit. Mares foeminas opprimere videntur antequam ineant. Crura in ventrem inflectunt, dum incedunt. Rondeletius foeminae partem inesse quandam croceam scribit, qua mares carent. Ovorum putat esse materiam. In Bosphoro Thracio, vento violento ingruente, contra fluctus nituntur: Circa promontoria, ubi major vis venti, singuli in sinuoso loco se tenent.

Aelian. H. A. l. 7. c. 24.

Usus. Maxime, *in Cibis*, foeminae cum ovis turgent laudantur, ideo majus earundem Bononiae pretium. In India succo dulci cum luna parturit turgere, plena eodem destitui, a quibusdam proditum. *In Medicina*, phtisicis carnem prodesse Rondeletius experientia docuit, quod et apud Marcellum invenies. Stranguriam sanant si duarum drachmarum pondere ex lacte materno vel nutricis infantibus porrigantur. Ad quartanam, scabiem, et oculorum lachrymas ab Avicenna, ad Carcinomata a Plinio laudantur. Iidem pilos e mamma tollunt.

PVNCTVM II.

De Cancro Maja dicto.

TAB. V. 5. TAB. VI. 2. Nomen. Cancer Majas dictus, nomen a magnitudine sumsit. Mam μαῖα quae amitam et nutricem significat, aliquando etiam pro grandiore natu sumebatur.

Descriptio. Eo a Paguro differt, quod hic parte anteriore latus sit, Maja se posteriore in latitudinem diffundat, anteriore coarctetur, et magis orbiculata sit.

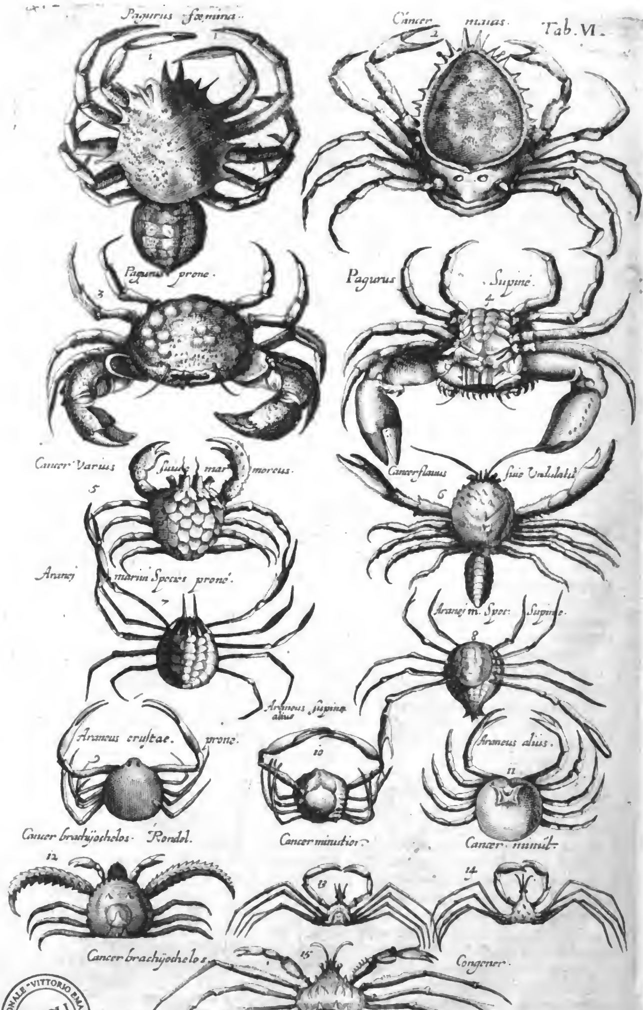
Corpus illi tam grave, ut ad incessum sit ineptissima, idque vivae livet, aut virescit, aut rubore phoeniceo aspersum est; quam si supinam contempleris, tria parte anteriore brevia specula ab ipsius crustae tegmine continuata cernes, inter quae praetenturae duae delitescunt. *Crura* quaternis articulis intercepta sunt, alta et exilia. *Pedes* utroque latere quaterni, quinis articulis intercepti, unguibus bene muniuntur. Tibiae multa scabritie exasperantur. *Foemina* operculum latiusculum habet, sub quo duo foramina membrana occlusa, in ipsis posteriorum tibiarum radicibus collocata apparent. Quatuor praeterea semicirculis utitur in natando, a quorum radicibus octoni prodeunt pinnati ramuli, quibus haerent ova in foetis. *Interanea* si spectes, in capite atque adeo ore ipso duos osseos dentes gerit: in palato, carunculam quae linguae vice fungitur: ante dentes bina denticulata ossicula, atque in ejus ore cavitatem statim ante gulam, in qua quod rubrum continetur, habet multiplices flexus. Vulvam esse Bellonius putat. Ex hac enim ova prodire compertum est. Subsequitur cavitas satis capax, vacua quidem ea, dum jejunus est piscis, ut vel os alterum, vel ventriculum ejus esse dicas: cui etiam dentes adsunt numero quaterni, incisorii, et unus molaris, a quibus gula incipit, in cujus summo epiglottidem manifeste videas: ea autem ad apophyses meatibus committitur adeo exilibus, ut vix appareant: et quemadmodum vulva adimplebat majorem partem recessuum, sic apophyses ubique per cavitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adstrictae, et maxime musculis. Nec est aliud intestinum manifestum, quam illud in quo desinunt apophyses, excrementi scilicet receptaculum. Est autem id teres, caeteris partibus incumbens, ad caudam usque protensum. Sed et vesicam utrinque unam in ipsa alvo, robustam, magnam et membranosam cernas, cujus exitus est per ea duo foramina, quae sub operimento latent. *Branchias* habet utrinque sub testa in lateribus numero senas: quae certa membrana ab ipso tegumento distinguuntur. Aquam enim in ore acceptam per meatus, qui ad radices crurum sunt, egerit. Haec omnia fere Paguro suo Rondeletius adscripsit, quem vide. Ad Maeam pertinent et aliquot sequentes.

Primus Hippocarcinus a magnitudine, cum addito *hispidus*, quod universum tergus aculeis spinosisque quibusdam operculis obsitum sit, quae ad latera majora videntur, dicitur. TAB. IV. 6. Supra oculos emissitios e tabulis quibusdam ad latera protensos fronte media, duo velut cornicula acuta exeunt. *Os* infimo loco situm, duo veluti brachiola intus tota villosa muniunt. Quinque ab utroque latere pedes, si brachia annumeres, in totidem articulos distincti. Chelae anteriori parte, brachium puerile aequant, forcipibus fusci coloris, e quibus villosa quaedam prominentia stamina instar penicilli.

Alter est parte supina Hippocarcino non dissimilis. *Cauda* est ovalis fere figurae, et extremo in angustam, appendicem scutiformem quinque angulorum seu pentagonam desinit. Insignis in eadem scutellata cavitas apparet. *Os* multis veluti brachiolis villosis, superne et inferne circumsepitur. In *ventre* plana cavitas, ovis retinendis aptissima.

In *Tertio* senae spinae majusculae latera utrinque ambiunt: et binae maximae frontem muniunt. Duos palmos est longus, chelis, brachiis, et supina corporis parte tuberosus, et hispidus.

Quartus

Tab. VI.
Pagurus fœmina.
Cancer maias.
Pagurus prone.
Pagurus Supiné.
Cancer Varius siue marmoreus.
Cancer flauus siue Undulatus
Aranei marini Species prone.
Aranei m. Spec. Supine.
Araneus supinus alius
Araneus crustae. prone.
Araneus alius.
Cancer brachyochelos Rondel.
Cancer minutior.
Cancer minimus.
Cancer brachyochelos
Congener.

Quartus ejusdem est figurae, sed pluribus spinis ab utroque latere et in dorso horret, pedibus et brachiis hirsutus, et supina parte, variis coloribus, sed praesertim rubro, maculatus.

TAB. IV. 4. 5. 6. *Quintus* quem Heracleoticum Rondeletius vocat, aculeos in fronte habet et in lateribus. Pars testae prona aculeis aspera est, et hirta, coloreque fusco.

Sextus asperitatem in testa tomentosam habet, coloreque est cinereo et fusco.

Locus. Reperiuntur in Aegaeo, Ionio et Adriatico mari.

Usus. Mares eliguntur autumno, hyeme et Aprili mense *ad Cibum*, in plenilunio: foemina vero reliquo anni tempore usque ad Septembrem. Assantur etiam in furno ano et ore clausis, ne quod intus est liquidi effluat.

PUNCTUM III.

De Paguro.

TAB. V. 13. 14. TAB. VI. 1. 3. 4. Nomen. Paguro, παρὰ τὸ ἔρξειν καὶ φυλάττεσθαι ἐν πάγοις, id est, κρημνώδεσι τόποις, quod in locis praeruptis versetur, nomen inditum est. Simeon Sethi eum Carcini appellatione dignatur. A Palladio Cancer marinus dicitur. Scholiastes Aristophanis Caraburi exponit. Moderni Graeci Paguri nomen adhuc retinent, idemque in Dalmatia, teste Massario retinetur. Descriptio. Latior est quam longior, et ex Oceano in pedalem longitudinem abit. Visus in Anglia decem libras pendere. Valida crusta integitur et laevi, eaque novem in gyrum crenis imbricis modo incisa est. Color vivorum vividiore prae nimia rosei exhalatione veluti subnigra tergora apparent. *Crura* utrinque blaesa quatuor habent, villis hirta, ternis articulationibus geniculata, in quibus ungues acuti oblongique sunt minime bifidi. *Brachia* bisulca parte anteriore binis articulis intercepta forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quae constringunt ut edant, etiam dura confringere possunt. *Branchias* utrinque in latere ostendunt dispositas, ut reliquum genus Locustarum, sub tergoris crusta senis ordinibus ad tibiarum radices insertas. In *ore* tot comperies naturae secreta, tot adstantes appendices, tot pelliculas, ut coactus incredibile artificium necesse est fatearis. TAB. V. 3. 10. *Mutim*, quae hepar est, habet dulcissimam, maxima ex parte subrubram, cum infinitis prope apophysibus flavis grandi stomacho adjacentibus. Reliquae partes internae musculis albis constant, quibus externae moventur.

Rondeletius sub nomine Cancri Majae descripsit. Differentia. *Differentias* si spectes, alius est Mas, alius Foemina. Scaliger alium orbiculatiorem, fusciorem, et majorem facit; alium quadratiorem et minorem, colore dilutiore, et paene pallida viriditate. Poressos vocant Veneti.

Huc pertinet *Cancer Heracleoticus* Bellonii ab urbibus Heracleis, quarum una *Ponto*, altera Propontidi adjacet, dictus. *Crusta* firmiore munitur ut Maja, *Tibias* utrinque quaternas habet, *brachia* duo admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robustis bisulca, hispida, et bene armata, quorum pars superior elatis crenis vallata est. Nonnulli *Gallum marinum* vocant, quod brachia ejus in crista galli modum tornata videantur. *Dorsum* tuberculis exasperatur et coloris est miniacei.

Huic similis est *alter* pilorum densitate, Ursi corium referens. Differt a priore primum chelis, quae longiores sunt, et in extremo utroque, quae forcipem facit, et instar dentium sibi invicem dum clauduntur contingunt, colore miniaceo: praeterea pedibus brevibus, quorum duo posteriores utrinque brevissimi, antennis et oculis magis a se invicem distantibus. *Invenitur* in mari Tyrrheno et Adriatico: sed in Oceano maximus. Vidit Rondeletius unum, cujus latitudo palmum majorem superabat, longitudo ad semicubitum accedebat. Alexander apud Aelianum genus quoddam Cancrorum commemorat, quorum testa circumferentia undique pe- *Aelian. H. A. l. 17. c. 1.*

dis mensuram impleret. Miras eorum magnitudines in sinu quoque Persico Strabo refert. Suetum ipsis in tegumento se exuere. Hoc cum luxari et a corpore abscedere sentiunt, furiis quasi agitati huc et illuc feruntur, et pleniorem victum quaerunt, ut tumore inflatis facilius crusta rumpatur. *Aelian. H. A. l. 9. c. 45.* Elapsi similes mortuis in sabulo jacent, sibi restituti sabulum gustant, et postquam se abdidere, non citius ex latebris, egrediuntur, quam pristina armatura instructi. Musicae sunt adeo amantes, ut eadem capiuntur. Captos aliquando foramina subire, et mortuos in Scorpios mutari Nicander prodidit. *Nicand. in Theriaca.*

Usus. Inter lautissimos numerantur cibos, sed difficillime digeruntur. Cum coquuntur parum rufescunt et parum nigrescunt.

PVNCTVM IV.
De Cancro Equite.

Nomen. *Arist. H. A. l. 4. c. 2. Plin. H. N. l. 6. c. 3. Aldrov. l. 2. c. 20.* Cancer Eques a velocitate cursus nomen accepit. Hesychio est δρόμων, Aeliano δρομία Cursor, aliis Graecis ἵππευς Eques. Major est Castanea parva, colore subalbido, punctis subrubris consperso, et ut Pagurus, tornato. Descriptio. Soli objectus totus pellucidus est, praeterquam in ea corporis parte, quae interanea continet. *Oculos* grano phaseoli non habet majores, quibus acutissime cernit. *Tibiae* sunt villis levibus obsessae, utrinque quinae: quarum duae anteriores brachia sunt forcipata, quibus cuncta complectitur: reliquae graciles unguibus rectis et obliquis variatae. Hujus generis forte erit, qui Rondeletio *Cancer latipes* dicitur, nucis juglandis magnitudine aliquando paulo majore. *Chelas* habet denticulatas et articulatas, pedes utrinque quatuor. Postremus et minimus, quod in osseam latitudinem desinat, nomen Cancro imposuit. *Testa* est laevi, parte superiore albescente, quodammodo nigricante. Cum maris purgamentis in littus ejicitur. Huic similis est quem Bellonius Graecis μικρὸν καρκίνον, Romae Grancettum vocari scribit. Punctis frequentibus candidis in tergore variatur Ophitae modo. Singulares digiti quaternis constant articulationibus. Amphibii sunt, et in maximis ardoribus meridiano tempore e mari egrediuntur, diemque sub sole transigunt, circa vesperam mare repetunt. Tanta velocitate ferri vidit Bellonius, ut ne unum quidem unquam cursu consequi potuerit: quin nec lacertam ex ambrosia, sub qua delitescebat, exilientem, assequi eundem potuisse. Volare potius quam currere videbatur.

Locus. Dromonem Hesychii quidam in maris aestuariis capi scribunt, saggittaeque modo per aquarum summum decurrere. Facit Aelianus quorundam *Aelian. H. A. l. 7. c. 30.* mentionem, quos πετηλίας a volando (Gillius legit πηλίας) vocat, quod perparvis alis volatum exerceant, quibus currentes non utuntur. Potest ipsis πεδανέμων titulus, qui ex Cratete Comico ab Athenaeo datur, tribui. Negliguntur in cibis propter exilitatem.

PVNCTVM V.
De Cancro flavo undulato Rondeletii, Marmorato, Cordis figura, et aliis Chelarum longitudine differentibus.

TAB. VI. 6. *Aldrov. l. 2. c. 21.* *Cancer flavus undulatus*, a colore et lineis, quae in prona parte sunt sinuosae undarum modo, non aliter quam Cameloto vulgo nuncupato, nomen sortitus est. Pedes quaternos habet longos et hirsutos: Chelas duas magnas, etiam hirtas: Cornua duo satis longa: in fronte appendices duas, in lateribus alias. Capitur circa Antipolium et Lerinum insulam.

TAB. VI. 5. *Aldrov. l. 2. c. 22.* *Cancer Marmoratus sive varius*, quod testa sit laevi, ac perpolita, et maculis viridibus, caeruleis, albis, nigris, cinereis, Jaspidis instar et marmoris perspersus sit. Si mortuus in sole exsiccetur, totus fit flavus, maculae vero in mortuo statim evanescunt. Forfices habet aliis breviores et crassiores. Tubercula veluti gemmae in eis eminent, ut in Astaco. Cornicula duo e fronte extant. Post oculos, qui satis a se distant, testa est ferrata. In saxorum cavernulis degunt, et ita pedibus haerent, ut vix avelli possint. Crusta sunt

caeteris

caeteris duriore. In ſaxis Agathenſis littoris degunt.

TAB. VII. 4. *Cancer cordis figura*, Cornua duo e fronte prominentia habet, brachia quoque duo brevi forfice, et quaternos pedes. Pelagius eſt, et panagro ex alto mari cum piſcibus in littus pertrahitur. In majorum Aſellorum ventriculis ſaepiſſime reperitur.

Aldrov. l. 2. c. 23. *Cancri chelarum longitudine differentes*, vel ſunt Μακρόχηλοι, vel βραχύχηλοι. Chelis vel tenuibus vel craſſis. Μακρόχηλοι chelis tenuibus, ſub Aranearum marinarum nomine apud Aldrovandum veniunt, et ſub tribus generibus exhibentur.

TAB. VI. 7. 8. 9. 10. 11. *Primum* eſt fuſco et cinereo colore, parte priore qua caput eſt, acutum, oculis parum a ſe invicem diſtantibus, cornibus duobus acutis.

Alterum corpore eſt rotundiore, quod ſub Aranei cruſtacei nomine venit.

Tertium magis rotundius, colore cinereo et fuſco, chelis quam priores craſſioribus, cui Aranei marini cruſtacei alterius in Tabula nomen inditum.

Differt ab his *Aranea marina*, cujus Ariſtoteles in Cancelli deſcriptione meminit. Forma enim ſimilis araneis eſt, niſi quod partem capiti et pectori ſubjectam araneo majorem habeat. Brachia forcipata habere pro corporis exilitate longiſſima Rondeletius addit. Μακρόχηλοι craſſis brachiis, ſunt hirſuti et aſperi, ut aculeati videantur. *Unus* eſt prona parte corpore et pedibus albus, unde albicantis nomen. Chelis caeruleis, ſupina vero ruber. *Alter* priore minor colore nigricante, unde nigricantis appellatio.

Βραχυχήλων aliquot ſunt ſpecies. Ex quibus Rondeletii ex rubro nigricat, Chelis valde brevibus ac tenuibus, pedibus proximis longiſſimis pro corporis ratione, craſſis, acutiſſimis, lanugine quadam obducta. Frequens eſt in Lorino inſula. TAB. VI. 12. 13. 14. 15.

Reliqui ſunt tenues et laeves, ſupina pars aculeos habet. Ex his unus ore eſt acuto admodum, et oculis a latere utrinque prominentibus, corpore undique aſpero. *Minutior* dicitur.

Congener brachichelo Aldrovandi lagenam craſſo ventre refert, caudam ſi demas. Capite eſt valde acuto, corpus parte ſupina aculeis horret, coloreque eſt caeruleo, prone albicat, forcipes Chelarum rubent.

ARTICVLVS III.

De Cancris fluviatilibus.

TAB. III. *Aldrov. l. 2. c. 24.* Cancer fluviatilis ſeu fluvialis, καρκῖνος ποτάμιος Graecis dicitur. Simeon Sethus et Galenus, Pagurum fluviatilem vocavere. Eo a marino differt, quod ſit teſta duriore et craſſiore; tibiis aſperioribus, brachiis rugoſioribus, et cum marinus lividum loti corticis colorem referat, fluviatilis ex ruſo nigreſcit. Marino, praeterea, ungues extremam tibiarum articulationem faciunt: fluviatiles multas crenas in gyrum circa ungues habent.

Locus. Fruſtra eos in Gallia, et Germania quaeras. In Graecia, Creta, Sicilia, et Etruria inveniuntur. Bellonius in Atho Macedoniae monte vidit, et in Ciliciae rivulis, qui non longe ab Iſſo defluunt. Tanta aliquando eorum ibi copia, ut temporis momento mille capi poſſint. In Nilo habitare apud Aelianum habemus. *Aelian. H. N. l. 5. c. 52.*

Victus. Sunt Sarcophagi, et cum ſe invicem tangunt, pedes ſibi arrodunt et vorant. Rondeletius cum ducentos Romae emiſſet, denique in aquam, ut ſeſe reficerent, conjeciſſet, ita inter ſeſe conflictati ſunt, ut plures quinquaginta mutilatos reperiret. Eo tandem deventum eſt, ut omnibus necatis, unus tantum ſuperſtes fuerit. Ibidem ligonibus effoſſa ſcrobe vel paropſide capiuntur. Juxta Epheſiam metropolim ſerpentes, qui ex caverna quodam egreſſi paludem tranare conantur, forcipibus arreptos interficiunt. Romae in foro piſcario, filo appenſi ac trajecti, proſtant. *Aelian. H. A. l. 16. c. 38.*

Uſus. Eduntur omni tempore, ſed aeſtate ſunt meliores, et poſtea quam durum corticem exuerunt, magnatum menſis apponuntur. Lacte a quibuſdam ſuffocantur. Avicenna in hecticis febribus cum aqua hordei valde probat.

In *Medicina* easdem fere habent vires quas et alii. Tritos potosque ex aqua recentes seu cinere asservato, contra omnia venena prodesse, privatim contra Scorpionum ictus, cum lacte asinino, vel si non sit, caprino, vel quocunque, Plinius author est; quod et apud Dioscoridem invenies. Ad viperae morsum bibuntur e vino per se, vel cum staphide agria, sale et polio, ut testatur Aegineta. Cinis ustorum prodest pavore potus periclitantibus ex canis rabiosi morsibus. Aeschrion empiricus vivos in patella aeris rubri tam diu urebat, donec facile in laevorem redigi possent, luna decima octava, post canis syderis exortum, cum sol leonem ingressus esset. Hujus pulverem tenuissimum cochlearii unius mensura ex aquae cyatho propinabat, cum recentior esset morsus; augebatur quantitas, si inveteraverat. Huic remedio tantam vim inesse scribit Galenus, ut dicat nullos periisse, quibus hoc in tempore datum esset. Id ex proprietate substantiae fieri idem credidit. Triti in oleo et aqua peruncti, ante accessiones in febribus prosunt, teste Plinio. Archigenes apud Galenum ex cancris siccis tritis, pedibus et eminentiis amputatis, drachma una, et asari drachma altera, cum aqua ex eodem flumine ex quo cancri sumta, medicamentum aquas educens componit. Hippocrates in vino suffocatos in fluxu uteri propinavit.

Plin. H. N. l. 32. c. 5.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Hippocr. de morb. mulier. l. 1.

ARTICULUS IV.
De Cancris in conchis degentibus.

PUNCTUM I.
De Cancris parvis.

TAB. VII. 3. 5. Praeterea, quae hactenus retulimus crustata, sunt et alia, quae in alienis conchis, ut Mitulis, pinnis, pectinibus, ostreis, ac varii generis turbinatis degunt, ut Cancelli, Cancri parvi, Squili, et Scylari, figura non usque adeo a praedictis diversa.

Descriptio. *Cancer parvus*, qui pinnis innascitur, *πιννοφύλαξ*, quasi *ὁ τῆς πίννης φύλαξ*, ut Suidas, Hesychius, et Varinus tradunt, *πιννοτήρης* Chrysippo, ut Athenaeus citat, *ἀπὸ τοῦ τηρεῖν ἢ φυλάσσεσθαι τὴν πίννην*, dicitur. Sunt autem, qui in ostreis reperiuntur, parvae fabae magnitudine, toto corpore candidi, praeterquam, quod pronae crustae medium rubescat. In pinnis qui degunt, majores sunt et magis rubri, alioqui chelis, pedibus, toto denique corpore aliis similes. A Cancellis eo differunt, quod parvi cancri viventium pinnarum et ostrearum hospites sint: Cancelli inanes duntaxat testas et turbinatas subeant, sintque longo corpore Locustis non Cancris simili.

Generatio. De *Generatione* non conveniunt authores. Piscatores cum illis, quorum testis inhabitant, quasi ex eodem semine nasci tradunt, teste Aristotele. Apud eundem ista invenies verba. Pinnae quae petris aut saxorum cavernis adhaeserint, radices agunt, illic Margaritam generant. Vivunt autem et nutriuntur per partem carni haerentem. Hujus autem conchae ori adnascitur animalculum chelas habens, et cibum assumens, quod cancro parvo simile est, et vocatur Pinnophylax. Rondeletius cum saepissime Cancros parvos in Conchis et Ostreis ovis turgentes viderit, ex Coitu maris et foeminae et ovis provenire affirmare audet. Ut ut sit, non possunt isti nisi in aliis procreari, ut nec vel viscum vel polypodium, nisi super aliis arboribus crescere.

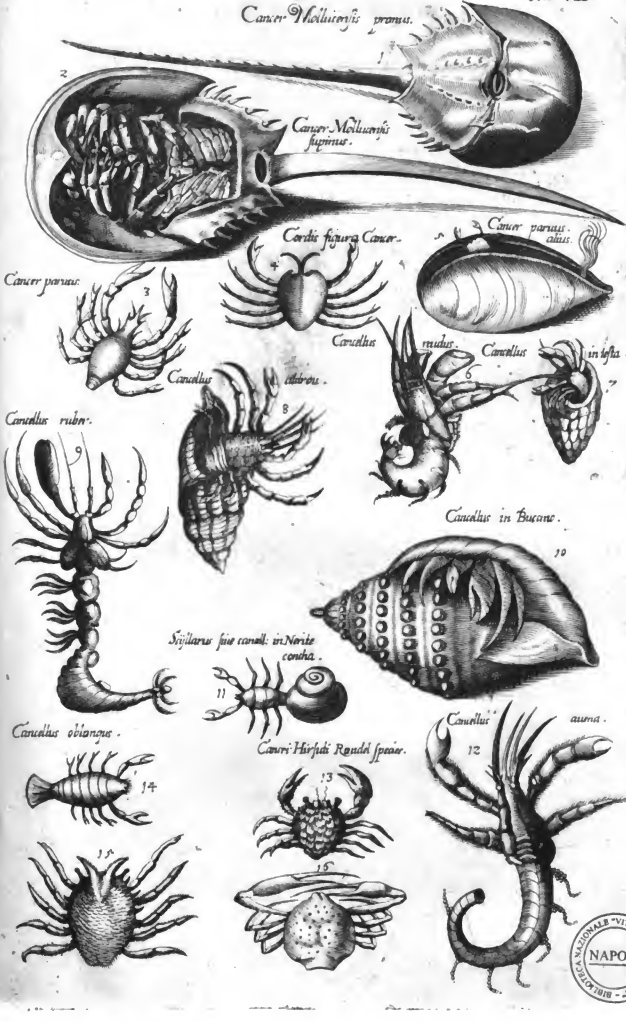
Arist. H. A. l. 5. c. 15.

Mores. Quae de eorum prudentia apud Plutarchum, Oppianum, et alios invenies, quod nempe pinnam regat, et de appropinquante praeda admoneat, fabulosa sunt. Decem Pinnas aperies, antequam unum pinnophylacem invenias.

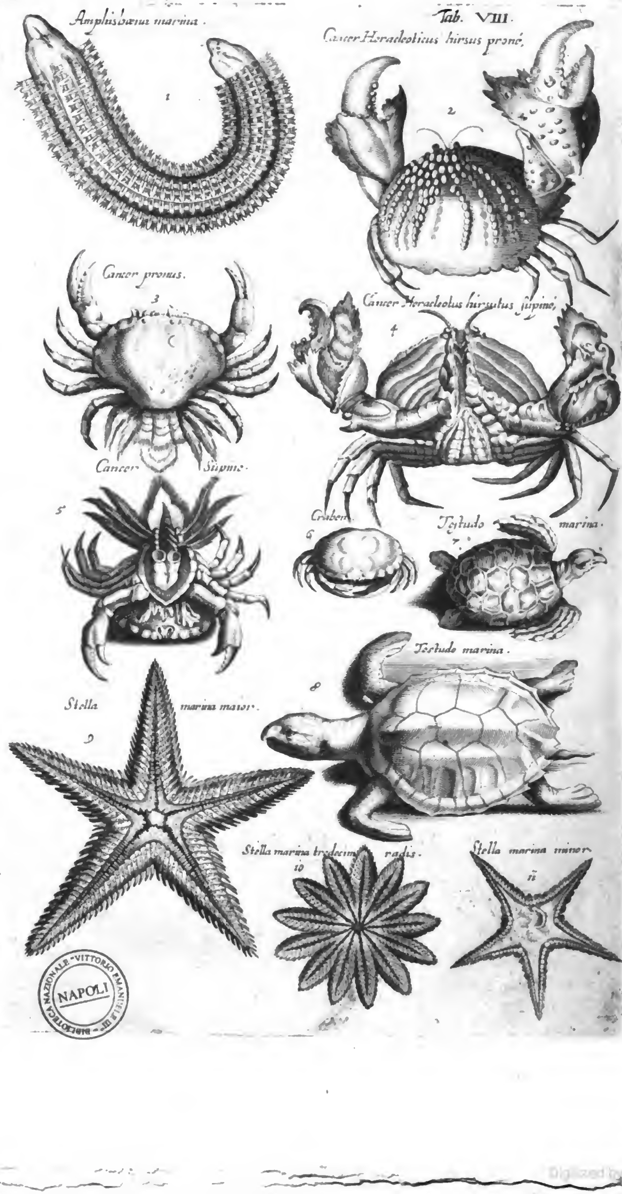
Plut. de solertia animal. *Oppian. Hal. l. 2.*

Victus. Aqua tantum et luto eaedem pascuntur, ut Mytuli. Latere in eis crede, ut vitam servent tutam, Molliore testa praediti, injuriis magis sunt obnoxii. Ideo et spongiarum cavernulis saxorum rimis, et in externis testarum quibus Ostrea tecta sunt cavis, saepissime Cancros parvos se reperisse, Rondeletius affirmat.

Tab. VII.

Cancer Molluicensis pronus.
1
2
Cancer Molluensis supinus.
Cordis figura Cancer.
Cancer parvus. alius.
5
Cancer parvus.
3
4
Cancellus nudus.
Cancellus in testa.
6
7
Cancellus
8
Cancellus ruber.
9
Cancellus in Buccino.
10
Scyllarus sive canell: in Nerite concha.
11
Cancellus obiongus.
Cancellus aurita.
12
Cancri Hirsuti Rondel species.
13
14
15
16

Tab. VIII
Amphisbæna marina.
1
Cancer Heracleoticus hirsus proné,
2
Cancer pronus.
3
Cancer Heracleotus hirsutus supine,
4
Cancer Supine.
5
6
Testudo marina.
7
Testudo marina.
8
Stella marina maior.
9
Stella marina tredecim radis.
10
Stella marina minor.
11

PVNCTVM II.

De Cancello.

TAB. VII. Nomen. Qui Latinis Cancellus, Graecis est καρκίνιον, Oppiano καρκινάς. Plinius eum et Cancrum parvum sub Pinnotheris seu Pinnophylacis nomine confudisse videtur, ut Aldrovandus ostendit. Gallis Eremite, Bernard l'Eremita dicitur. Eremitam, quod alios fugiens in testa quasi in solitudine vivat. Bernardum autem, quod vulgo in Gallia Bernhardus fatuos proverbio dictitent: hunc autem fatuam, quod crusta tectus, chelas habens, quae ad vitam tuendam satis esse possent, alienas domos in quibus latitet, quaerat. *Aldrov. l. 2. c. 26.* Descriptio. Exactissime ab Aristotele describitur.

Communis fere est, ait Philosophus Crustatorum et Testatorum socius, quippe qui specie locustis simili spectatur, nascique seorsum per se solitus est. *Arist. H. A. l. 4. c. 4.* Verum quod testam deinde petit, quam ingressus est, hinc similis testa contectis animantibus est: quapropter is in ancipiti esse, genusque sibi vindicare utrumque videtur. Forma tamen, (quod simplicius dixerim) similis Araneis est, nisi quod partem capiti, et pectori subditam ampliorem quam Aranei habent. *Cornicula* duo rufa tenuia gerit, quibus *oculi* totidem subjacent, qui nunquam intro recedant, ut Cancrorum, sed semper eminentes appareant. *Os* sub iis est, quod veluti capillamentis pluribus circumdatur. Iis pedes subjuncti duo, bifurces, quibus cibum ori admovent. Bini item utrique adhaerent lateri, et tertius parvus. *Thoracis* pars inferior mollis tota est, dissectoque sinu pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excrementi perspici nullum potest. Pedes ac thorax duritiem prae se ferunt, sed minus quam Cancri. Nexu nullo testis adhaeret. Buccinarum ac Purpurarum modo solutus liberque vagatur. Omnes sinistrum pedem crassiorem dextro habent. Cum enim in testa circa medium corporis complicati vivant, quantum dextrae parti compressae alimenti ac proinde incrementi decedit, tantum sinistrae liberiori ac laxiori accrescit. Bellonius addit, *Oculos* instar Astaci elatos habere, quos porrigit ac contrahit, maculis albis distinctos. *Dentes* osseos. Ab ore *oesophagus* tenuis ut filum ad stomachum protenditur. *Intestina* bis tantum revolvuntur: ac qui in ejus stomacho viridis humor spectatur, is in intestinis apparet candidus.

Tres ipsorum *species* Aristoteles facit. Differentiae. *Oblongior est*, qui Turbinem scilicet ingreditur, quam qui Neritim. Qui in Natice degit, dextrum bifurculatum pedem parvum habet, cum laevum grandiusculum habeat, eoque potissimum ingrediatur. Ad tertiam spectare videtur; de quibus idem ita. Sunt inter Cochleas, quae inter se bestiolas habent Astacis parvis similes, quae in fluminibus gignuntur. Sed ea differentia, ut praemollem intra suam testam carunculam habeant, forma qualesnam sint ex dissectionibus contemplare. Nos hic ternas Icones damus.

Scaligero Squilla minima, Vasconibus Civada, dicitur. Pugillatim enim devoratur. Reperiuntur in pisciculis, pedes novissimos latiusculos habent, ut ad nandum utiles sint. In saxosis locis, coeno, et luto versantur. Ex eodem gigni credidit Aristoteles, *Arist. H. A. l. 5. c. 15.* sed perperam. Ad latera enim adhaerent tanquam racemi aut globuli ova filo annexa. Et observatum est mares a foeminis aperte distingui. Nati conchulas ingrediuntur; ubi excrevere in ampliores transeunt.

Usus. *Usum* et in Cibis habent. Dorion enim apud Athenaeum, inter hepsetos refert. Gesnerus, Coctum odorem, colorem et saporem fluviatilis habuisse scribit. Bellonius non esse edulem, sed Julidibus, Channis, Percis, et id genus saxatilibus gratissimum ait. Galenus eorum usu Mullos deteriores, et mali odoris evadere testatur: sed forte hoc de Cancellis, qui in spongiis, et qui τρέγοι a foetido colore dicuntur, sumendum est. Et tantum de Crustaceis.

APPENDIX.

DE QVIBVSDAM CRVSTACEIS BRASILIENSIBVS CANCRIS INPRIMIS.

CAPVT I.

De Guaja Apara, cancro maximo.

Tab. IX. GVAIA APARA, cancer maximus, elegantiſſime variegatus. *Corporis* figura eſt Lunae biſſectae ſimilis, in latitudine habens tres digitos, in longitudine duos et ſemis (quanquam et majores reperiantur). *Teſta*, ut dixi, lunata eſt, in utroque latere poſterius exſecta, et in acumina deſinens. Anterior pars teſtae ultra medietatem coloris eſt obſcure brunni, et variegata maculis ex albo flaveſcentibus: poſterior pars ex albo flaveſcit, ſtriis brunnis ſecundum longitudinem ornata.

Pedes habet octo; ſingulos quatuor internodiis conſtantes, ſubrotundos, ex albo flaveſcentes: brachia duo, quodlibet duos et ſemis digitos longum, et ſeſquidigitum latum, quodlibet parva forcipe praeditum, quibus non ita arcte comprehendere poteſt, ut alii cancri. Eſt autem quodlibet brachium ſuperius armatum et dentatum inſtar criſtae galli, ita ut quando vivus brachia corpori applicatis ea componit, uti aptiſſime poteſt, criſtas duas galli ſibi invicem appoſitas eſſe appareat. Tenacula repraeſentat roſtrum galli, brachium itaque totum roſtrum galli cum ſua criſta. Brachia autem etiam ex albo flaveſcunt, et maculis brunnis ſunt variegata. In aquis natans per os aquam exſufflat, quaſi ex fonte exſiliret.

GVAIA alia ſpecies. *Corpus* rotundum, paulo oblongum, juglandem cum ſuo viridi cortice aequat, octo habet *pedes* cancrinos: duo *brachia*, quodlibet fere duos et ſemis digitos longum, at exilia; in parte extrema corporis tres habet aculeos obtuſos, et oculos plane exiles. *Color* totius corporis, brachiorum et pedum eſt albus; ac tota teſta dorſi egregiis maculis brunnis ordinatim diſtincta, in ſummitate majoribus, at in lateribus, minoribus: *Brachia* parvulis maculis ex rufo purpureis ſunt variegata: pedes albicant in totum, ut et venter.

GVAIA alia ſpecies, quae rarius capitur. *Corpus* ellypticae figurae, latum, tres digitos et totidem longum, aut paulo minus; teſta tecta eſt ellyptica, in ambitu multis corniculis praedita, ſuperius autem convallibus: *ocelli* parvuli, ut aliis: in quolibet latere pedes quatuor cum quatuor juncturis. *Crura* ſubhirſuta, et in extremitate unguem nigrum corniculi figura habentia. Anterius autem crus tres digitos longum, reliqua ſemper breviora unum altero. Brachiorum cum forcipibus, cujuslibet longitudo trium digitorum, craſſities humani digiti, forcipe ſeſquidigitum longa et ſatis craſſa. Ipſae extremitates forcipis paulo plus ſeſquidigitum longae, roſtratae et exterius verſus dentatae, quaſi denticulis humanis, et ita apte ſibi invicem quadrantes complicatae, quaſi quis roſtrum dentatum clauderet, in una tenacula forcipis, quae movetur ſeorſim, in medio etiam eſt dens albicans. Color totius cancri vivi ſaturate rubens, ut pruna noſtratia majora eſſe ſolent, in medio corpore ſaturatior, reliquis partibus dilutior: extremitas tenicularum ruſi cum brunno mixti, ut ceraſa nigra tingere ſolent. Coctus retinet colorem.

CAPVT

Tab. IX.
Guaia Apara.
Guaia alia species.
alia.
Guaia
Cunuru.
Guaia Miri.
Ciecie Panema.
Carara Una.
Uca Una.
Ciri Apoa.
Guanhumi.
Aratu et Aratupinima.
Maracoani.
Potiquiquiyxe
Potiquiya.
Guaricuru.
Parranacare.

CAPVT II.

De Guaja Miri, Carara Una, Cunuru, et Ciecie Ete.

Gvaia Miri, cancerculus in salsis fluviis degens, nunquam excedit pruni magnitudinem; *testa* est ellyptica, anteriore parte in multos angulos desinente: *Ocelli* parvi, breves: *brachia* duo, dextrum paulo minus sinistro: *crura* octo, quatuor internodiis constantia, et brevibus pilis hirta: color testae ferrugineus: brachiorum et crurum obscure violaceo-purpureus. Pili crurum pallidi, inferius forcipum latus albicat.

Carara Una Cancer parvus, cujus corpus quadratum refert, cujus singuli anguli transversim abscissi, caeterum compressum, magnitudine semi-digiti. *Oculi* prominuli, haud longi, nigri, in angulis abscissis consistentes. *Brachia* brevia, forcipibus obrotundis crassiusculis: crura octo haud crassa, sed compressa. *Testa* cum cruribus hepatici coloris, seu instar hepatis tosti: brachia itidem: forcipes brunni coloris, qualis succus cerasorum nigrorum: Crura minutulis pilis hinc inde vestita, ejusdem cum cruribus coloris.

Cvnvrv, foemella est *Uca* una, figura et colore conveniens, solum magnitudine corporis et brachiorum differt, minor enim est, quam mas, et brachia habet parva, brachio maris sinistro vix aequalia, sinistrumque paulo grandius dextro; raros quoque habet pilos, cum *Uca* una tota sit hirsuta.

Ciecie Ete Brasiliensibus: *Crangversinho des Manges* Lusitanis: *corpus* ad quadratam figuram accedit, et totum vix superat majoris avellanae magnitudinem: *Oculi* prominentes longiusculi quos recondere potest. *Crura* octo: brachium sinistrum ipsi maximum, non tamen crassum, forcipis tenacula tenuia et longa, aequalia, sine dentibus: dextrum brachium tenuissimum. *Testa* coloris hepatici: reliquum totum corpus cum cruribus obscure flavum ex pallido.

Edulis est; et Brasiliani illo curant morbum, quem vocant *Mia*.

CAPVT III.

De Ciri Apoa, Uca Una, Guanbumi, et Aratu Pinima.

Ciri Apoa Brasiliensibus. Cancer marinus, *testa* quasi ellyptica tectus, quae in medietatis anterioris *ora* dentata, et in quolibet latere in acutum definit angulum, mediocris magnitudinis. *Brachia* habet duo mediocria, itidem dentata: sex *crura* et septimi et octavi loco posterius duos remiges planos, quatuor internodiis, circum circa pilosos, quibus utitur natans. *Oculi* longe a se invicem distantes, parvuli, cylindracei, crassiusculi, non tamen longi et ad quemlibet cirrhulus eminet instar pili. Totius testae color fuscus, seu nigricans, in qua diverso fusco cordis figura, aliaeque depictae. *Brachia* fusca, forcipes ex caerulescente albent. *Crura* ad medietatem internam viridi et albo mixta: medietates exteriores caeruleae: remigum extrema pars, quae lata est, caerulea, reliqua viridis et albo mixta. *Corpus* interius etiam caerulescit. Boni sunt saporis. *Ciri* ordinarie in fundo aquae salsae ambulant, interdum tamen ad littora prodeunt cum decremento maris, sed rarius. Capiuntur maris refluxu.

Uca Una Cancer in palustribus degens, *corpus* ejus ellypticum, superius convexum, juglandis cum suo cortice magnitudinem aequans

vel etiam ſuperans. *Crura* habet octo, quatuor juncturis: anteriora longiora, poſteriora breviora: *Oculos* haud longe diſtantes, cylindraceos, haud longos, quos erigit et recondit, coloris pallide flaveſcentis, pupilla hyalina. *Brachium* dextrum ipſi maximum, interius multis tuberculis acuminatis praeditum, ut et forceps: ſiniſtrum parvum. Color *teſtae* ſuperius olivaceus, flavo in extremitate intermixto. *Corpus* interius pallide flaveſcit. Omnia crura et brachia caſtanei ſunt coloris, forcipes etiam ſuperius, caetera pallide flaveſcentia una cum tenaculis. Crura omnia inferius veſtita ſunt copioſis pilis longiuſculis obſcure caſtanei coloris. Carne ſunt bona.

GVANHVMI, Cancer terreſtris: corpus illi rotundum, ſed paulum compreſſum, magnitudine Auriaci mali.

Pedes habet octo, quinque digitos longos, quatuor internodiis: *crura* longis pilis veſtita: os magnum et ad latera oris utrimque latitudine unius digiti hirſutum, ut et corpus: *Brachia* duo, dextrum magnum, ſiniſtrum parvum, magnum longum octo digitos, latum plus duobus; parvum vix quartam partem illius aequat.

Oculi bini, quos inſtar parvae pilae erigit, et iterum in longa cavitate abſcondit: circa os quaſi duo brachiola, quae recondere poteſt, et iterum depromere, et uſque ad oculos deducere.

Celerrime currit, et quidem tranſverſim, ita ut oculos ad latus convertat et brachium majus elevatum geſtet. Maximo numero in ſilvis paludoſis oberrant. Carnem habet bonam.

ARATV et ARATV PINIMA. Cancer terreſtris, quadratae figurae, *corpore* haud magno, *teſta* multiplici colore picta, brunno, caeruleo, albo, rubro punctatim varie intermixtis.

Oculi prominentes longe diſtantes, nigri, in angulis roſtri poſiti.

Crura octo, quatuor internodiis, compreſſa, ruſa, ac per totum maculis purpureis, nigris ac albis diſtincta. *Chelae* duae non ita magnae, aequales, ruſae, in extremitate ex albo flaveſcentes. In ventre etiam flaveſcit. Crura raris pilis nigris veſtiuntur.

CAPVT IV.

De Maracoani, Potiquiquiya, et Tamaru Guacu.

MARACOANI, cancer parvus, in locis ambulans, quae refluxu maris ſicca evadunt, alio enim tempore e latibulo ſuo non prodit: *corpore* eſt fere quadrato, digitum longo et lato, anterius tamen paulo latiori: *Oculi* prope ſibi invicem appoſiti, longi plus ſemidigito, tenues inſtar aciculae craſſioris, quos erigere et apte in rima recondere poteſt.

Os habet amplum et majus quam caeteri cancri: *crura* octo, quatuor internodiis. Brachium dextrum illi maximum, tres digitos longitudine ſuperans, ſatis craſſum, et ſe totum poſt illud poteſt abſcondere: forceps autem brachii latior, haud craſſus, referens forcipem ſartorum, extuberantiis haud acutis loco dentium praeditus; ſuperficies brachii etiam parva tubercula habet: *brachium* ſiniſtrum minimum, minus uno e pedibus, forcipula minima inſtar ſcorpionis.

Crura raros habent pilos fuſcos. Coloris eſt in teſta fulvi, ut et in pedibus et minore forcipe, atque in inferiori corpore: extremitate pedum magis ruſeſcunt. Brachium dextrum e fulvo obſcure ruſeſcit. Eſt edulis.

POTIQVIQVIYA Braſilienſibus. Locuſta marina, Belgis Zeekreeft. Longitudo *corporis* a fronte ad exortum

ortum caudae ſeptem digitorum, *caudae* ſex: latitudo *teſtae* dorſi ſeptem, *ventris* duorum et ſemis: totius corporis ambitus novem digitorum et ſemis; *caudae* ambitus quinque, quae conſtat ſex tabellis, ſeptem juncturis ſibi invicem appoſitis: et habet cauda ad quodlibet latus inferius quatuor pinnas, ſeſquidigitum longas, unam latas: extremitates laterales cujusque tabellae deſinunt in cornu acutum: in quolibet latere quinque habet crura, quinque internodiis diſtantia; primum par crurum ſex digitos longum, alterum novem, tertium pedem, quartum ſeptem digitos, quintum quinque: Quodlibet autem unguem habet incurvum, acutum, pilis multis flaveſcentibus hirtum, inſtar penicilli pictorum: crus anterius craſſitie digitum aequat, reliqua graciliora.

Teſta corporis varie tuberculata, frequentibus eminentiis inſtar corniculorum rectorum, acutorum, anterius ſcatet.

Oculi prominentes cylindracei, et poſt eos duo cornua ſurrecta antrorſum inclinata, digitum longa; ante oculos ſupra os quatuor cirrhi exortum ſumunt, primo duo magni pollicis humani craſſitie in exortu, ubi quatuor internodiis conſtat, longi ſeſquipedem et undique ſpinoſi, inter hos duo minores, quatuor internodiis, teretes ſine ſpinis, ac ultra medietatem biſecti, decem in totum digitos ſinguli longi.

Tamarv Gvacv, Braſilienſibus: *Camaron de Salgado* Luſitanis. Locuſtae marinae ſpecies, novem digitos longa, vel paulo plus. *Capitis* longitudo duorum digitorum; verſus caput magis magisque anguſtatur.

Corpus autem habet undecim quaſi juncturas, quemadmodum cauda in Gamaris: in poſtica parte corporis ad quodlibet latus duos habet proceſſus ſubhirſutos.

Totum corpus tectum eſt cruſta cancrina, albicante, ſplendente inſtar cornu politi, ad juncturas autem ſubnigricat aut purpuraſcit; pedes in quolibet latere tres, nimirum ad tertiam, quartam et quintam juncturam a collo numerando; exilia, duos circiter digitos longa.

Caput triangulare, olivae magnitudine ſub teſta albicante ſplendida latet, duos digitos longa. Pone caput ad quodlibet latus habet brachium unum, ſeptem digitos longum, quatuor juncturis conſtans, eſtque extrema pars brachii ab ultima junctura incurvata inſtar falcis majoris, et novem dentibus acutiſſimis praedita: his brachiis ferit, et qui vulnerati ſunt, aegre ſanantur.

Oculos habet prominentes, oblongos: barbam cancerinam octuplam: prope oculos duas prominentias retrorſum verſas, digitum longas, laeves, at in extremitatibus hirſutas: infra caput adhuc octo prominentias, duos digitos longas, quae in extremo tubercula gerunt. Verſus poſticam corporis partem inferius multas latas quaſi pinnas habet, quae natationi haud dubio inſerviunt, et quaſi folia complicata ventri inferius adjacent. Non comeditur.

CAPVT V.

De Paranacare et Guari curu.

Paranacare: *Gammarus* in concha degens, haud edulis, tres digitos longus: brachia habet duo cum forcipibus, crura quatuor longiſſima, nimirum tres digitos longa, et poſt haec quatuor plane brevia; caudam ſeſquidigitum longam inſtar aliorum Gammarorum; oculos longos et prominulos: duos cirrhos pro barba.

Corpus tegitur testa obscure castanei coloris; ejusdem coloris est et cauda, nigris striis secundum longitudinem variegata, corpus inferius et exortus crurum et brachiorum interius caerulescunt, uti et oculi et barba; per totum corpus habet pilos ochrae coloris.

Concha quam inhabitat ferme quatuor digitos longa, turbinata coloris pallide subflavescentis.

Variae autem magnitudinis reperiuntur, plane parvulae, magnitudine minoris pruni, turbinatae et variis tuberculis acuminatis praeditae, pallidae, rufescentes, nigrae, ad littus prope fluvium Paraiba.

GVARICVRV Brasiliensibus, *Gammarus* vulgo *Camaraon;* quatuor digitos longus: crura habet sex, tribus internodiis constantia, cum unguiculo in extremitate: anterius par crurum quasi suras habet, crassius reliquis et vicem brachiorum fungens; paulo plus duobus digitis longum, ultimum paulo plus uno, omnia aculeata seu spinosa.

Cirrhos prope os prodeuntes habet sex; duos longissimos, nimirum tres digitos singulos, versus posteriora reflexos; duos unum digitum, et duos semidigitum: sub ore parva tenacula quatuor crassiuscula, et quatuor tenuiora, quibus cibum tenet. Oculi similes reliquis. Color totius fuscus. Cocti eduntur.

HISTORIAE NATVRALIS

DE EXANGVIBVS AQVATICIS

LIBER III.

DE TESTACEIS.

TITVLVS I.

De Testaceis in genere.

Horat. l. 2. saty. Testacea quae vulgo dicuntur, ea alii Testata, Horatius te-
Nomen. stas, Cicero, belluas nativis testis adhaerentes, Palladius clausa maris animalia, Albertus testudines, plurimi Conchas, et Couchilia di-
Arist. H. A. l. 1. c. 6. xere. Graeci ὀστρακόδερμα, ac si dicas testaceae cutis animalia, ὄστρεα, quod apud Philosophum invenies, ὄστρεια, ut Athenaeus testatur, ὀστρακηρά, ὀστρακώδη καὶ κογχοειδῆ, quod Strabo scribit, σκληρόδερμα, λιθόρρινα, quod Empedocli tribuitur, ὀστρακόρινα, ὄστρακα, ὀστρακοδέρμους ἰχθύας, seu testaceos pisces, quod apud Suidam, ut illud apud Oppianum legimus, λιχάδας Hesychius et Varinus, κυματοφορτίδας idem, appellavere.

Partes corporis si spectemus, omnibus testa intus laevis aequalisque habetur, Caro item quam Graece spon- Descriptio.
dylum, latine callum dici Hermolaus author est, quam Lunae incremento augeri prodidere quidam. Terrenum illud, quod continet et conservat foris est, hoc calorem leviculum, quia sanguine carent, tanquam furnulus fovet et conservat, et testa dicitur. Non mutant eam, tum quod non moveantur, tum quod non siccentur. *Oculos* habere negat Aristoteles. Plinius movere etiam, scribit. *Dentes* ipsis primo- Arist. H. A. l. 1. c. 9.
res, et *carnosum* illud, quod proportio- Plin. Epist. 136.
natur ad sentiendum cibum, *caput* omnibus infra, plantarum modo. *Stomachus* ori continuo jungitur, isque pro-

proportione magnitudinis exiguus. Hunc excipit *venter*, in quo quod *papaver* dicimus, (μήκων) situm. Mox intestinum continuum tendit simplex, originem a papavere illo ducens. Excrementum illud, quod papaver dicimus, continent turbinata omnia sua clavicula, univalvia fundo, bivalvia qua nodo ligantur. Laborant omnia per frigus, et aestum atque exuperantiam temporis pati nequeunt. *Nutriuntur* more plantarum per poros, et quidem humore dulci, si Aristoteli credimus. Ideo eis anni pluvii prosunt, Purpuras si excipias. Moventur omnia parte dextra, non ad vertiginem sive claviculam, sed in adversum.

Victus. *Arist. H. A. l. 8. c. 2. Arist. H. A. l. 8. c. 20.*

Differentiae.

Differentias quod spectat, mira in ipsis naturae ludentis varietas. Tot colorum differentiae, tot figurae, planis et concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe caesis, in dorsum elatis, laevibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato, jam distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim, undata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expansa, praedensata, porrecta, sinuata, brevi modo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis; ad buccinum incurvis. Rondeletius eas brevissime complexus est. Alia ab aliis testae duritia superantur, ut pulmones, Holothuria, Echini, longe minus dura testa conteguntur, quam Purpurae et Buccina. Alia undique circumteguntur, ut nihil interioris corporis tegi possit, ut Ostrea, Tellinae, Pectines. Alia altera tantum parte testam habent, alteri parti testae loco est scopuli pars, cui haeret. Chamae et Dactyli sive Solenes utrisque extremis non integuntur, per quae caput et posteriorem partem exerunt. Eorum alia quae undique integuntur: alia turbinata sunt, ut Purpura, Buccinum, alia turbinata non sunt, ut conchae, quae a Gallis Porcellainos vocantur. Alia unica concha constant, ut Lepades. Alia duabus, ut Mytuli. Testarum aliae laeves, ut Unguium, Mytulorum. Aliae asperae, ut Purpurarum, Buccinorum, Ostreorum, quarum rursus testarum, permagna est in asperitate varietas, quae in singulis declarabitur, etc. Nos ea brevissime in Turbinata, Turbines, Bivalvia et Univalvia distinguimus. *Locus* ipsis mare, quod ita amant, ut apud Aegyptios maris symbola conchylia haberentur. In mari rubro mira quadam magnitudine augentur. Bibacta iisdem referta est, ut et maris Aegei et Laconici littora. In montibus et remotis procul a mari locis reperiri, nullum dubium. Causas alibi inquiremus. Ad *Temperiem* spectat, quod plurima eorum algore et aestu lateant. Limaces hyeme, Purpurae et Buccinae canis exortu tricenos circiter dies conduntur. Aestate tamen potius plures vigent, Pirensem Euripum si exceperis, in quo non minus hyeme probantur, quod tum, piscibus alio migrantibus pabulentur uberius.

Plin. H. N. l. 9. c. 33.

Plin. H. N. l. 5. c. 21.

Arist. H. A. l. 8. c. 13.

Generatio. *Arist. Gen. A. l. 3. c. 11. Arist. H. A. l. 5. c. 14. Scalig.*

De ipsorum *Generatione* accuratissime Aristoteles in libris generationum egit, eoque res redit, ut omne genus testatum sponte oriri pronuntiet. Apertum, inquit, id hinc est, quod navigiis putrescentibus, faece spumosa adnascuntur, et locis multis ubi nihil tale aderat ante, post per inopiam humoris facto coeno, Ostreae prodiere: ut apud Rhodum insulam, cum classis applicuisset, et fictilia projecta essent in mare, tempore post coeno obducto testis, Ostreae in eis reperiebantur. Nihil autem partis genitalis emitti ab iis, argumentum est, quod cum Chii quidem ex Pyrrha Lesbi insulae Ostreas vivas portassent, et in loca quaedam maris reciproci aestus, et luto similia dimisissent, plures nihilo fuere temporis spatio, quamquam incremento corporis plurimum profecerunt. Quae autem ova vocantur, nihil ad generationem conferunt, sed indicium sunt nutricationis melioris, quale in sanguineis pingue est: quamobrem sapore per id tempus praestant, ciboque laudantur. Quae de Conchis Aelianus scribit, in speciali historia adferemus.

Sensus

Sensus. *Sensus* eis Plinius adimit, tribuit Aristoteles. Purpuris escas putidas Purpurarii emoliuntur, acceduntque odore sine dubio illectae ad ipsas. Ungues ad strepitum se subtrahunt, inferiusque subsidere cernuntur, quoties ferramentum sentiunt admoveri. Exiguo namque extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili occiduntur. Natices qui capiunt non adverso, sed secundo flato adeunt, quoties escam persequuntur, nec voce ulla sed silentio agunt.

Antipathia. *Antipathiam* cum tonitru habere creduntur, et adhaerescentis tempestatis signa sunt.

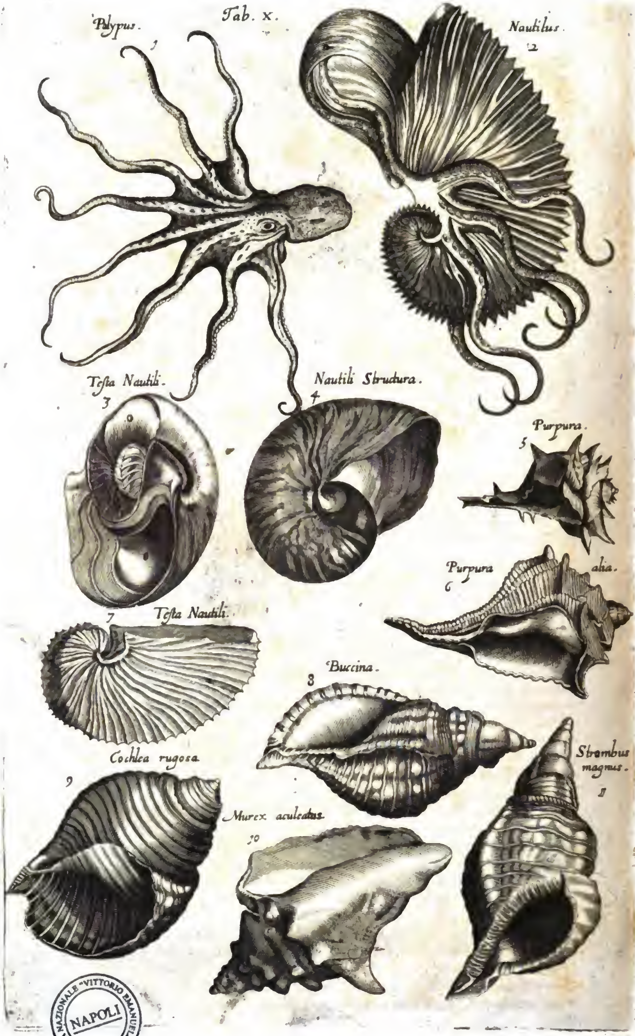
Adeo olim *in Cibis* adhibebantur, ut inde confirmatum sit adagium, conchylia viduarum cupedias, et Plinius, luxuriae matrem Conchyliorum, pretia margaritis propemodum aequasse, queritur. Commune omnibus salsum quendam in sua carne succum habere, quo alvum ciere nata sunt: quod si probe assentur, maxime tum salsa evadunt, ut quae succum jam habeant ab igne veluti succensum, et prope dixerim, absumptum. Mollitie tamen et duritie operationis variatur eventus. Venerem invitare certum, unde eam Concha Cyprum vectam quidam, alii e concha natam voluerunt. In *Medicina* quoque locum invenisse in specialibus dicemus. Usus.

TITVLVS II.

De Testaceis in specie, et primo de Turbinatis in genere.

SVPERIORE titulo Testaceorum omne genus, in Turbinata, Turbines, conchylia bivalvia seu δίθυρα, et μονόθυρα seu univalvia distinximus: Turbinata vel *in genere*, vel *in specie* considerantur. *In genere dicta Turbinata* sunt illa, quaecumque in volutas et anfractus seu spiras, quales in praelis et torcularibus visuntur, Testas suas quoquo modo reflectunt. Graeci στρομβώδη vocant, Gesnerus ἑλικοειδῆ quoque dici posse putat, quod ἕλικας vocent, quas diximus, volutas. At Rondeletio στρόμβος in genere pro omnibus Turbinatis sumitur. Turbo autem est id, quod ex amplo et lato paulatim in mucronem desinit, cujus figurae est et Turbo lusorius. Proprium illis est testam habere continuam totam et unicam, si externa spectemus. Si interna considerentur, quodammodo similem naturam nacta sunt omnia, magnitudine autem distant et aliis affectibus, qui excessu comparantur. Quaedam enim, quae majora sunt, suas quoque partes conspectiores habent: minora autem minus: sic etiam duriora et molliora, et ejusmodi alia alii. Nam quae *caro* summa a testae ostro exorta est, eam quaedam firmiorem quaedam solutiorem habent. Ex ejus medio *caput* est et cornicula bina; in majoribus proceriora, in minoribus minima. Eximendi capitis eadem omnium ratio, et perterrefactis contrahendi. Habent quaedam *os* et *dentes*, minutos, tenues. Quaedam etiam muscarum more habent *proboscidem*, linguae specie. Haec dura est buccinis et purpuris. Nam quemadmodum Tabani et asilus tergora quadrupedum pertundunt: ita his tanta est duritia, ut escarum testas perforent. Subest ori statim *venter* similis avium ingluviei, qualis est etiam umbilicis. Infra duo candida quaedam, firma, specie *mammillari*, qualia in sepiis inveniuntur: sed haec solidiora. A ventre *gula* duplex longa ac papaver usque quod in fundo est. Quae omnia perspici possunt, in sinu vorticoso testarum. Quod gulae jungitur *intestinum* est, a qua, continuo tractu fertur totum simplex usque ad exitum, incipi eas a vorticoso sinu, quo *papaver* continetur, atque inde laxiorum. Est autem papaveris magna pars quasi excrementum in omnibus ostraceis. Inde intestinum reciprocans rursum ascendit ad carnosas partes, atque circiter caput

Arist. H. A. l. 4. c. 4.

Tab. x.
Polypus.
1
Nautilus.
2
Testa Nautili.
3
Nautili Structura.
4
Purpura.
5
Purpura alia.
6
Testa Nautili.
7
Buccina.
8
Cochlea rugosa
9
Murex aculeatus
10
Strombus magnus.
11

caput terminatur, qua emittitur excrementum omnibus turbinatis tam terrenis quam marinis. Hucuſque Ariſtoteles. *Creſcere* ut vermes, ſcilicet anfractibus, qui ſubinde accreſcentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur, experientia docuit. *Serpunt* parte dextra non ad claviculas, ſed in adverſum. De *Congreſſu* in ſpeciebus dicetur.

TITVLVS III.

De Turbinatis in ſpecie.

CAPVT I.

De Turbinatis in anfractum tortis.

Articvlvs I.

De Nautilo.

Tab. X. *Aldrov. l. 3. c. 3.* DVVM ſunt Turbinata apud Ariſtotelem generum, vel enim ἑλικὴν habent, vel ſunt Σφαιροειδῆ ſeu in globum circumacta. *Ariſt. H. A. l. 4. c. 1.* Ex illis ſunt *Nautilus*, *Purpura*, *Buccinum*, *et Conchylium*.

Differentiae. *Nautilus*, quem Suidas ναυτὴν, alii ναυτικὸν et ὠὸν πολυπόδος vocant, vulgo ναύτιλος dicitur, et cum *Nauplio Athenaei* idem eſſe videtur. A modernis Graecis θαλάμην τȣκταποδίȣ vocari Robertus Conſtantinus author eſt.

Ariſt. H. A. l. 4. c. 2. *Duo* ipſius apud Ariſtotelem habemus *genera*. *Unum* eſt, cujus teſta pectunculo ſimilis eſt, cava, neque ei connexa natura. Is prope terram paſcitur ſaepe numero: quare a fluctibus ejicitur in aridam, ubi delapſus de concha, aut capitur aut in humo perit. Hoc genus puſillum eſt et ſimile bolitaenis: quae Polypi ſpecies eſt. *Alterum* in teſta tanquam limax eſt. Is ex ea nunquam exit: *Plin. H. N. l. 9. c. 29.* ſed interdum brachia exerit. Illud reſpicit Plinius cum dicit: Inter praecipua miracula qui vocatur Nautilus, ab aliis, Pompilos (potius polypodis ovum) Scipinus (verius pronus) in ſumma aequorum, pervenit, ita ſe paulatim ſubrigens, ut emiſſa omni per fiſtulam aqua, velut exoneratus ſentina, facile naviget. Poſtea prima duo brachia retorquens (potius attollens ex Athenaeo) membranam inter illa mirae tenuitatis extendit. Qua velificante in aura caeteris ſubremigans brachiis, media cauda, ut gubernaculo ſe regit. Ita vadit alto, Liburnicarum ludens imagine, et ſi quid pavoris interveniat, hauſta ſe mergens aqua. Eundem exactiſſime Bellonius *deſcripſit*. Concha, inquit, tribus fragmentis conſtare videtur (carina ſcilicet et lateribus, cum tamen una et ſimplex ſit) quarum latera utrinque ceu carinae junctae apparent, ea ut plurimum magnitudine, quam ambae manus amplecti poſſent: latitudine autem quantum pollex cum indice comprehendat Omnes autem non excedunt craſſitudinem membranae pergamenae, ſtriiſque in oblongum ductis, ad oras crenis laciniatae ſunt, in formam rotundam abeuntes: foramen autem, per quod Nautilus alitur, atque exit de *Concha*, magnum eſt. Fragilis haec lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino navis rotundae effigiem referens. Navigat enim per maris ſumma, elatus de imo gurgite offertque ſe teſta inverſa, ut facilius aſcendere poſſet, et inani ſcapha enaviget, atque ubi inde emerſerit, tum concham invertit. Caeterum Nautili brachiis interjacet membranula, qualis eſt inter palmipedum digitos, ſed haec magis eſt tenuis, in telae araneae modum, robuſta tamen, qua etiam aura inſpirante velificat. *Cirris* quos utrinque multos habet, pro gubernaculis utitur, atque ubi metuit, tum concham protinus marino humore oppletam demergit.

Alterum

Alterum Nautilum, Cochleam margaritiferam Bellonius vocat, et videtur eam Fauconerius deſcribere, cum in Epiſtola ad Geſnerum ait, ſuum Nautilum, teſtam habere interna parte ita nitentem, ut cum unionibus pretioſiſſimis de coloris amoenitate certare poſſet, Bellonius enim ſuae illius cochleae concham, in magno apud artifices Gallos, ad vaſa ditioribus abacis accommoda conficienda, pretio eſſe, et *Porcellanam* ob id vocari ſcribit. Fauconerius multa in ſui Nautili teſtae carina tabulata, eodem amoeno colore nitentia, fuiſſe prodit. Hinc facile colligas eundem cum eo eſſe, quem a Graecis θαλάμην τεντακοδίε, id eſt, polythalamum dici ſcripſimus. Plinius cum de Nautilo paulo ante dixiſſet, mox tanquam de altera ejus ſpecie. (Plin. H. N. l. 9. c. 30.) Navigeram ſimilitudinem, inquit, et aliam in Propontide viſum ſibi prodidit Mutianus. Concham eſſe acatii modo carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata: in hanc condi Nauplium animal Sepiae ſimile, ludendi ſocietate ſola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim, vectorem demiſſis palmulis ferire ut remis; ſi vero flatus invitent, eoſdem in uſu gubernaculi, pandique concharum ſinus aurae. Hujus voluptatem eſſe, ut ferat, illius, ut regat: ſimulque eam deſcendere in duo ſenſu carentia: niſi forte triſti (id enim conſtat) omine navigantium humana calamitas in cauſa eſt. Cardanus quoque cujuſdam cochleae meminit, quam India mittit. Eſt, inquit, forma triremis cum alta puppi, in qua vaſculum aliud, diceres poculum a natura excogitatum. Nam et magnitudo tanta ejus quam vidi, ut cotylam capiat. Res profecto uſus elegantiſſimi et pulcherrimae formae.

ARTICVLVS II.

De Purpura.

(TAB. X. 5. 6. etc.) (Nomen.) Purpura Graecis πορφύρα, Plinio aliquando Pelagium, Politiano concha Herculea, quod tincturae Hercules author credatur; Serapioni Pulpia, Braſavolo Antale dicitur. (Plin. H. N. l. 9. c. 35.) Qui cum Conchylio confundunt, a Plinio refutantur. Diſtinguit enim iſte, et expreſſe apud eum legimus. Conchylia et purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria paene etiam margaritis fecit. Nec minus illi, qui Conchylium idem cum Buccino ponunt, (Plin. H. N. l. 9. c. 36. et 39.) quod, cum Plinius duo tantum genera Turbinatorum continentium florem illum tingendis veſtibus adeo expetitum poſuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum eſſe, neceſſe videatur. Eodem enim libro haec verba extant: In Conchyliata veſte caetera ſine Buccino, praeterque jus temperaturae aqua pro inviſo potus humani excremento. Concham ex Turbinatorum genere eſſe Ariſtoteles prodidit, et aliquot ipſarum genera agnovit, ut circa finem dicemus.

Deſcriptionem ſi ſpectes, ſaepe ovi eſt magnitudine, aliquando major, (Plin. H. N. l. 9. c. 36.) (Deſcriptio.) niſi elevata et aculeis munita eſſet, et canalem ad latus, qua linguam exerit, haberet. Rugata eadem, aſpera, cinerea, aliquando flaveſcens, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. Roſtro eſt longo tubuli modo excavato: Cornua Limacum more attollit, atque eodem modo ſerpit, iiſdem cornibus iter ſibi praetendit. Linguam ex tubulo illo canaliculato in latere procurrentem habet, quae calloſae huic parti adhaereſcit, cui caro ipſi teſtae adjungitur. Eſt autem ea *caro*, muſculus quidem fortis ac candidus, mediae teſtae alligatus, quo Purpura tanquam congenito quodam operculo, carni patulae oppoſito, diutiſſime extra aquam vivit. Marinam enim aquam hauſtam aſſervat, qua pluribus diebus refovetur ac ſuſtentatur. *Caput* illi cartilagineum ac durum.

durum. *Os* in ea parte, qua scopulis haeret, rotundo foramine pervium, quo lapides arrodit, et in stomachum exugens demittit. *Hepar* quoque habet viscidum, tenaci quodam lentore praeditum, ut paene viscum esse appareat. Sed hoc quod de hepate, branchiis, et corde, Bellonius scripsit, pro fabulosis censet Rondeletius.

Et haec quidem recentiorum Descriptio est. Ut vero et veteres videamus, Clavatam Plinius facit Purpuram ad Turbinem usque, aculeis in in orbem septenis fere, qui non sunt buccino. Testam intortam curriculatim in crepidinem desinere, apud Aristotelem extat. *Partes* illae, quae Dioscoridi secundum Hermolaum κιόνια, aliis ἴονια, quod violam significat, partes sunt interni Purpurae corporis mediae, fibratae, torosae, et firmae, circa quas testae volumina capreolorum ritu circumvolvi incipiunt secundum Dioscoridem: vel quibus haeret vena illa vel membrana illum florem Purpurarum continens, inter *papaver* nempe quod turbinata omnia sua clavicula continent, quod est inferiore loco, et cerviculam seu collum superiore loco.

Arist. H. A. l. 5. c. 15.

De eo *flore* seu succo ita breviter Aristoteles. Inter papaver et collum florem continent, textura densa, colore candidae membranae, qua ablata et compressa manus flore tingitur. Hoc ipse flos videtur esse: reliqua concretio, quasi alumini. Id Plinius florem in mediis faucibus habere dixit, liquoris eum esse minimi in candida vena, unde pretiosus ille bibitur, nigrantis rosae colore sublucens, reliquum corpus sterile. Rondeletius partem succum continentem, cordi proportione respondere existimat, florem, sanguinis loco esse. *Caro* earum penitus includitur, nec ulla ex parte, excepto capite conspicitur, ut apud Aristotelem habemus: Testae suae adhaeret. *Linguam* duram habere eaque testas escarum perforare, non tantum ab Aristotele, sed et Plinio, qui longitudine digitali facit, et Aeliano proditur: Rondeletius promuscidibus muscarum, quae inter cornua comparat, et firmam, torosam, quaeque exeri possit, concedit: sed tam duram esse, ut testas perforet negat, rostro id fieri verisimilius addens. Qui κροκύδα, seu κροκίδα τῆς πορφύρας apud Galenum, pro tomento purpurarum, quo depexo et contuso in medicamentis veteres uterentur, sumunt, vehementer falluntur. Lanae enim purpura tinctae crassior et minus curata pars est, cujus et Dioscorides meminit. *Operculum* varia apud authores sortitum est nomina. Plinius purpurarum cavum dixit, Aristoteles κάλυμμα, ἐπικάλυμμα, Galenus πῶμη vocavit. Alii βλάττον βυζάντιον, vel βύζαντος, a Byzanto vel Byzantio Africae nominant, et longe verius quam illi, qui id nomen ori narium purpurae adscribunt, quas non habet, vel qui blattas Byzantias buccinorum et Conchiliorum permista opercula appellant. Galenus Indici conchilii testam inter ostraca et testas purpurarum et muricum generatim comprehendit. Nec negandum forte est, Conchylii, buccinae et purpurae opercula, nec substantia, nec viribus differre, nisi forte unguis odoratus differentiam supponat. Nam blatta Byzantia dum uritur ingrati est odoris, et castoreum redolet: unguis vero suavem odorem spirat. Potest tamen et id, quod εὐῶδες Graecis dicitur, gravis apud Latinos odoris esse, et in quibusdam locis ungues odoratos, foetidos in aliis reperiri. Ut ut sit, Carni haeret operculum purpurarum, ut unguis noster. Ex filis seu fibris coagmentatur, et quia pinguedinis aliquid in se habet, fumum cornu modo accensum emittit. Et haec quidem de partibus sufficiant.

Plin. H. N. l. 9. c. 36. Aelian. H. A. l. 7. c. 34.

Galen. l. 3. de Medic. secund. loc.

Flos Purpurae. *Vitru. l. 7.*

Flori, qui et succus Plinio, τὸ ἄνθος τῶν πορφύρων Graecis, varia indita sunt nomina. Vitruvius ostrum dixit ἀπὸ τοῦ ὀστρέου, cui Virgilius Sarrani epitheton, a Sar urbe Phoeniciae, quae postea Tyrus, unde purpureus color et Sarranus et Tyrius, secundum Massarium addidit. Nec tamen omnis Purpura ostrum, ut tradit Gellius, quamvis omne ostrum purpura sit, quod exuberantiam splendoremque ruboris habet, hoc est, illustratur splendore, quo

quo alia purpura caret, *Saniem* etiam praeter Plinium idem Vitruvius vocavit, Pollux λάθρον, Fucus, pelagium, venenum Tyrium, purpurissum, κάλχα ejusdem sunt apud alios nomina. *Tria* vero hujus floris, à varietate coloris sumpta, posuere *genera*, πορφυρίδα, coloris violacei, saturati, et subnigricantis, quo colore πορφύρεον κῦμα Homerus dixit: qualis erat amethystina et quae e Pelagiis purpuris et buccinis fieri solebat. Φοινικίδα punicorum rubentem colore cocci, qualis fuit Tyria vel Tarentina. Ἀλουργίδα denique colore glauco, irato mari simili, austero, diluto, qualis fuit conchyliata, Tyria omnium celeberma, quae et ostrum dicebatur, quo obscurior et nigricantior eo carior. Sed et a loco aliqua est differentia. Testatur enim Vitruvius, ostrum quod legitur in Ponto et Gallia; quod hae regiones sint proximae ad septentrionem, esse atrum. Progredientibus inter septentrionem et occidentem, lividum, quod legitur ad aequinoctialem, orientem, et occidentem, violaceo colore inveniri: quod vero meridianis regionibus excipitur, rubrum esse. Inventum fuisse a Phoenice regnante à Tyrio Philosopho Hercule produnt. Cum enim in eam, referente Cedreno, Tyri partem adscendisset, quae ad mare pertinet, pastoris canem concham vorantem, et pastorem lana sanguinem prout ille putabat a canis ore abstergentem vidit. Tinctura delectatus, lanam istam ad Regem detulit, qui lanam ita tingi, et sibi vestem parari curavit.

Locus. Quantum ad Purpurarum *locum* in pelago et littoribus, ut in Differentiis dicemus, degunt, nec ulla magis idonea ipsis regio quam limosa. Si amnis in mare effluentis aquam degustarint, eodem die moriuntur. Dies tamen circiter quinquaginta extra aquas captae vivunt, saepe in arena latent, et canis exortu circiter tricenos dies conduntur. Sunt tamen peculiaria loca, quae a Purpuris celebrantur. Virgilius et Petronius Assyriae meminere, Plinius Meningis Africae insulae, non longe a Syrtibus sitae, quam Lotaphagorum terram putant, et Getulici littoris: Laconica Pausaniae, Horatio et Valerio Flacco celebris est. Unde huic fucus Tenarius; Arriano, Muxa emporium ad mare rubrum. Teniensem purpuram apud Plinium lego, forte quod in taeniis seu cautibus in mari candicantibus, et fasciae instar pratensis, degit. Dialutensem seu forte Dialucensem alibi quasi διὰ et ἄλυπον, quod per salsum aequor rapit: Porphyrusa Aristoteli a frequentia Purpurarum dicta est. Fit et Melibaeae apud Festum mentio. Celeberrima denique omnium est Tyria, ut Plinius de suo tempore scripserit: Tyri nobilitas nunc omnis Conchylio atque Purpura.

Victitant pisciculis teste Aristotele: sed nec algam nec muscum rejiciunt. Ita ista in suas testas recipiunt, ut iis in orbem exertis, quasi circularem convivationem praebeant, una alterius alimentum depascente. Plinius pabulo et solo purpurarum genera discernit, ut sit lutense, quod putri limo; algense, quod alga; dialutense, quod vario soli genere, pascitur. Istud esse vilissimum. Victus. *Arist. H. A. l. 8. c. 2.*

Ortum apud Aristotelem invenio duplicem. Vel enim ex limo existunt, vel ex salivario lentore, ut Plinius prodidit, quem emittunt, de quo ita Aristoteles. Purpurae verno tempore eundem in locum congregatae faciunt id, quod vocant favaginem. Est enim favi specie, sed minus expolita. Quemadmodum si e folliculis alborum cicerum multis quiddam compactis. Nullus his patet aditus, neque inde fiunt purpurae, sed tum illae tum testacea alia ex putredine atque limo proveniunt. Sed id est quasi purgamentum et ipsis et buccinis. Etenim hae quoque favificant. Generantur vero haec quoque favificantia, quemadmodum caetera testacea. Caeterum etiam facilius, si qua subsint principia referentia genus suum. Cum enim incipiunt favificare, emittunt lentorem quendam mucosum, ex quo folliculi concrescunt illi. His igitur omnibus solutis, effluit in terram id, quod continebant. Atque eo in loco purpurillae minutae Generatio. *Arist. H. A. l. 5. c. 14. edit. Scalig.*

minutae oriuntur atque concrefcunt, quae haerentes purpuris capiuntur, aliquot etiam inchoatae tantum. Quod fi ante partus tempus capiantur, in ipfis ftoreis non temere pariunt, fed in eundem locum conventu facto quemadmodum etiam in mari: Unde per cratium anguftias quafi racemi prodeunt. Celerrime inter teftacea *crefcunt*. Sex annos vivunt, et fingulis annis incrementum earum per orbes patet, quibus totidem quot annos habent, tefta claviculatim intorta in crepidinem definit. Parum *progrediuntur*, et ad efcas a longo accedunt, quod odoratu valeant. *Tincturae* ratio alio fpectat. *Ufum in Cibis* praeftant, et hoc cum oftracodermis commune habent, quod falfum fuccum contineant, eodemque alvum fubducant, carne autem fint dura. Athenaeus ex Hicefio papaver copiofius alere fcripfit, magis tamen Scillam fapere. Colla aegre confici et difficulter fecedere excrementum facile, partes extremas aptiffimas effe, et feu elixas feu affas humori ori gratum et ftomacho accommodum emittere, Xenocrates prodidit. Peculiare eft eis, quod coctae jufcula fpiffent. Nec a *Medicina* excluduntur. Contra venena prodeffe, docuit Plinius, contra Dorycnion Nicander. Saliva recentia vulnera agglutinantur. Callus, quo fe operiunt, tufus glutinat nervos praecifos. Teftae cinis puftulas verendorum e melle difcutit, ad dentifricia cum rofis et caryophyllis ufurpatur. Cum pulvere glycyrrhizae, papaverifque femine, cremore hordei, pauco vino albo pulmonibus auxiliantur, et fluxiones fiftunt. In pollinem redacta ulceribus malignis competunt. Cum melle illita, pilos attenuat. Filum e purpura quo vipera cervici circumpofita fuffocata fuit, collo circumdatum tonfillarum affectus tollit. Aetius vero purpuram hircinio felle madefactam et mulieri umbilico diebus feptem impofitam conceptum juvare tradit, fi deinde crefcente luna cum viro congrediatur.

Aetas.

Ufus in Cibis.

Ufus in Medicina.

Plin. H. N. l. 32. c. 6.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Arift. l. c.

Differentia.

Differentiae feu genera, fi quaeras, funt *Magnae*, quae ad Sigaeum et Loctum Idae promontoria gignuntur. *Parvae*, quas Euripus fert et Caria. *Pelagiae* quae magnae et fcabrae, quarumque flos magna ex parte niger, fed nonnullis pufillum rubidus. Nonnullas ad pretium minae evafiffe prodidit Ariftoteles. *Littorales* quae parvae, et flore funt rubro. *Echinatae*, quae vel pluribus fpinis maxime in poftica parte horrent: vel rarioribus, minoribus, et brevioribus. Illae extra modo flavefcunt, modo candicant: intus, modo violacei funt coloris, modo rubicund. Iftorum tota turbinata pars rubicundo colore confpicitur, dorfum vero partim rubet, partim virefcit. Anterior mucro acutus non eft, fed notabili latitudine fpectabilis. Intus colore ferrugineo, flavefcente ac eleganti caeruleo variant. Sunt et *Rubrae*, ut in Auftrinis partibus *Nigrae*, in Aquiloniis; *Lividae*, in Occidentalibus et Orientalibus. Marmoreae, qualis eft illa longis undique tuberibus, ubique ferme duplicibus at minime acutis fed obtufis plena, labro latiffimo, quafi canaliculato, binae enim id foveae percurrunt, tota fere marmoreae duritiei, undique candida, praeterquam in extremis foraminis oris, quae purpurafcunt. Ad hanc pertinet tota ex cinerea candida, minor quam priores omnes labro fubtus fpinofa, cum alioqui nullae in toto corpore fpinae dentur. Ventre eft plane feffili, feu non turbinato. *Pentadactyli* denique, qualis eft illa, quam fuperius defcripfimus. Gefneri quam ex Adriatico mari accepit.

ARTICVLVS III.

De Buccino.

TAB. X. 8.

Buccinum a fimilitudine potius buccini, quo fonus editur, rotunditate oris in margine incifa, ut Plinio vifum dicitur, quam quod vel buccis admodum fonos muficos edat, vel buccas inflare tubicines rogat, ut Bellonius voluit, Gillius mafculino genere extulit, quidam etiam dentale buccinum interpretantur. Graecis hodiernis φήκιον dici Gefnerus autor eft: nonnullis

nullis στρόμβος et στρόβιλος idem significant. Communiter κήρυξ, forte a cera, quam muco similem mutuo attritu salivant, quod Graecis est κηριάζειν vocatur; quod vocabulum ex antiquis Graecis nonnulli pro purpura sumpserunt: Plinius nonnunquam muricem transtulit, Athenaeus purpurae filium nominat.

Plin. H.N. l. 9. c. 36.

Descriptio. *Arist. H. A. l. 4. c. 4.*

Testa tegitur scabra, eaque congenita promuscidibus, ut musca instruitur, quod membrum linguae effigiem prae se fert. Venter os protinus excipit, similis in umbilicis ingluviei avium. Infra duo candida quaedam firma specie mammillari, qualia in sepiis inveniuntur: sed haec solidiora. A ventre gula duplex longa ad papaver usque, quod papaver in fundo est: quae omnia perspici possunt in sinu verticoso testarum. Quod gulae jungitur intestinum est, a qua continuo tractu fertur totum simplex usque ad exitum, incipiens a verticoso sinu, quo papaver continetur, atque inde laxior. Papaver vero pars ejus ima esculentaque est. Inter hoc et cervicem flos est, sed, ut Plinius dicit, dilutior et minus floridus. Et haec de Buccino veteres. Bellonius Buccini concham ut plurimum minimi ovi magnitudinem non excedere, strias in tergore quinas habere, ut Nerita, plerisque in gyrum tuberculis obtusis, brevibusque obseptas, multo quam in purpura frequentioribus, sed ubi in claviculum desinunt, unicum tantum eam comitari testatur. Interna parte incisam oris magnitudinem habet turbinum modo, et canalem ad latus, per quem linguam exerit, purpurarum modo: eodemque operculo contegitur, qua etiam turbinata omnia, ne in testas contracta ab externis offendantur. Color testae intus lacteus, foris fulvus, tantaque magnitudine aliquando crescit, ut ad Cartejam purpurae et buccinae decacotyli, id est, decem cotylarum capaces reperiantur.

Locus. *Arist. H. A. l. 8. c. 13. Arist. H. A. l. 5. c. 15.*

Locum si spectes, petris adhaerent, circaque scopulos leguntur. Canis exortu circiter tricenos dies latere scripsit Aristoteles, quod Plinius de muricibus accepit. Annos circiter sex vivere, idem tradidit.

Generatio.

Idem ipsis *Gignendi* modus, qui purpuris. Semen ad generationem nullum habent. Favificare in more eis positum. Ova sub lapide prona parte oblonga albaque, deinceps pendentia disponunt, quae ita disposita favi nomen habent ab apum similitudine. Supina autem sub lapide stabulantur, cum favificant: quo vero tempore favos exstruunt, si incoquantur et abscindantur, ova intra continere comperientur: quae saliverio lentore lapidibus et cautibus ferruminant, ut inde decidere non possint: quod tam magno artificio constituunt, ut nihil coacervatum esse videatur.

Usus in Cibis.

De earum in *Cibis usu*, haec scripsit Xenocrates. Buccinae sunt duriores purpura; et magnitudine ac loco differunt, triplicesque vires habent, testae, colli, et excrementi in testa contenti. Nam scabra substantia piscis alvum sistit, ac praecipue si assetur: contra magis facit elixa.

Collum earum alvum sistit, difficulterque concoquitur: idcirco ex sinapi vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere ipsum debent, qui eodem vescuntur. Aqua denique, quae ex eis manat, calefacta, ventrem subducit: Cum eo vero excremento, quod testa continetur, cocta, magis gilva fit, et piscis qualitatem praefert. Si vero totae decoquantur, majorem sistendi vim habebunt, et sitim adferent. Quidam vero eas elixas laevigant, et aeque ac urticas condiunt, fiuntque ori gratae. Luna exoriente plenae, et aestate graciles. Eadem apud Dioscoridem, Galenum et Diphilum invenire licet.

Usus in Medicina.

Habent et in *Medicina usum*. Cardialgia laborantibus in cibis praescribit Trallianus, purulentis etiam, si salsus humor est. Ad alopeciam, usta, trita, et in oleo veteri subacta, et ad glutinis crassitudinem redacta a Myrepso vehementer commendantur.

Galenus ad ephelidas et lenticulas, in furno assa, et ex melle trita commendat. Andernacus ex succo limonum detrita ad manus mulierum deal-

dealbandas depraedicat, praesertim si aliquid argenti vivi sublimati, iisdem injeceris. In Belgio contra tussim inanem inprimis et puerorum, potus ex buccino propinatus.

Differentiae. *Differentias* quod spectat, Rondeletius duo reperiri scribit, parvum, nempe, lineis frequentibus asperiusculum, et alterum ei simile, nisi quod lineas prominentiores habeat, et transversas, ut striatum merito dici possit. Est et testa spissiore duriore que, nec non genus magnum coloris violacei, sed cujus orbes flavescunt, et in ore candicant. Gesnerus se et aliud vidisse scribit, purpurae similius, figura et magnitudine propius, tuberculis undiquaque dispositis, deinceps rotundis scite omnino eleganterque στιχηδὸν elevatum; nec in mucronem adeo exporrectum, sed capite obtusiore brevius. Missa et Aldrovando peregrina, colore et duritie marmoris, circulis rosas aemulantibus.

ARTICVLVS IV.

De Murice.

TAB. X. et XI. Nomen. Murex modo Buccinum, modo Purpuram significat, taceo colorem purpureum, cui Muricis nomen imponitur. Hic pro testaceo sumitur, Descriptio. quod et turbinatum et longos firmosque aculeos habet, nomenque ab asperitate murorum sortitum est. Perottus inter ostrea enumerat, propter scabritiem corticis. Sed alia in Ostreis asperitas, alia in Muricibus. Illa per totam superficiem sese repandit: haec, aculeis quibusdam per intervalla eminentibus constat, iisque longis et firmis, quod Plinius quoque firmare videtur, dum ait: Firmioris jam testae murices et Concharum genera. Valerius Flaccus dum intortum vocat, de buccino sumendus est.

Usus in Cibis. *Usum in Cibis* quoque habent, sed illaudatis. Xenocrates enim salsos virosos esse, et ventrem turbare, urinam ciere, ori ingratos, concoctu difficiles, pituitam gignere, etc. scribit. Scribonius Largus tamen et Celsus inter Cibos stomacho gratos recensent. Apud Macrobium etiam cum aliis conchis in epulo apponuntur, quo die Lentulus flamen inauguratus est. *Largus Compos. 104.*

Usus in Medicina. *Usum in Medicina* si attendimus, Carnes appositae pilos in mammis tollunt: Testarum cinis cum oleo tumores aufert; panis resistit; Capitis ulceribus cum melle illinitur; maculas in facie mulierum purgat, et parotides tollit. Habetur et pro dentifricio. Carbunculos de veretris exterminare, Marcellus Empiricus prodidit.

Differentiae. Quantum ad *Differentias* et Genera, est Murex *Marmoreus, Triangularis, Lacteus, Purpureus Orthocentros, Coracoides, et Aporrhais. Marmoreus* a candore et duritia nomen sumsit. Rondeletii parte interna ex albo purpurascit. Testa gravis est, densa, solida, aculeis multis horrens, figura inter buccinum et conchylium media, ampla, ut merito ὀξυκόρυλος dici possit. Uritur facile, et in cinerem abit, acrimoniamque ob empyreuma acquirit, Ambustis medetur, cicatricemque pulchram inducit, postquam abluta, et cum oleo rosato in unguentum redacta fuerit. Gesneriani marmorei muricis color forinsecus pallescit, intrinsecus cum pulcherrimo splendore ex albo roseus est, Labrum exterius protendit se et dilatat in marginem: mucrones infra caput seu conum testae duo magni, sed obtusi prominent. In ipso cono parvi admodum et subrotundi, per spiras deinceps non aculei sed tumores visuntur. Huic accedit *Aldrovandi*, turbine acutissimo atque longo et exili, undique strictus aut potius undatus.

Triangularis, altera parte est planus, altera fere rotundus, sed ita, ut utrinque sint duo latera, tertium, plane pars afficiat, a qua figura, quae huic propria est, nomen sumsit. Aculeos habet breves et firmos, vario est colore, foramen duplex habet rugosum, quo ob testae amplitudinem et brevitatem sonus editur gravis et tristis. Operculum cum uritur, fumum emittit. Pinguedinis aliquid habere, recte inde colligas. Quare in oleo amygda-

amygdalino decoctum in aurium doloribus utiliter uſurpatur. *Lacteo* color nomen impoſuit. Obtuſiore eſt turbine aliquando quam caeteri, aliquando Exochas potius et tubercula habet quam clavos. Triplices effigies invenies apud Aldrovandum. *Purpureus Orthocentros* totus forinſecus et intrinſecus rubet, turbine candicat. Mucrones habet duodecim rectos et robuſtos, ſex conſtat volutis, quae exiguis et obtuſis tuberculis reſperguntur. *Coracoides* Rondeletio ab infirmis et roſtris corvorum ſimilibus aculeis dicitur.

Aporrhaides quidam inter Lepades, quod ut iſtae ſaxis adhaereant, ponunt; ſed male. Faciunt enim et Neritae idem, quae tamen toto genere ab iiſdem differunt. Adde Lepades parte altera detecta et carnem oſtentante affixas; Aporrhaides vero acclinato tegmine, quod iis operculum eſt, ad ſaxa agglutinantur. Quid ſi illius Muricum generis ſint, quae Graeci Plinio proden- *Plin. H. N. l. 32.* te Colycia, et Corythia vocant, turbinata aeque ſed minora multo, efficaciora etiam, et oris halitum cuſtodientia. Ut ut ſit, quem Aldrovandus expreſſit, marmorea eſt duritia, intus et extra candicans, ſeptem aculeis, ab uno tantum latere, iisque canaliculatis inſtructus.

ARTICVLVS VI.

De Conchylio.

Aldrov. l. 3. c. 15. CONCHYLII nomen ut ut univerſo teſtaceorum generi imponatur, privatim tamen pro unica ſpecie accipitur. Sic apud Plinium invenimus, dum in Ponto conchylia non eſſe cum oſtreae abundent, ſcribit: ſic apud Philoſtratum in vita Apollonii, cum, in Biblo maxima conchylia et murices eximiae magnitudinis naſci, dicit. Sumi et pro colore, apud Plinium inprimis, tam certum eſt, ut demonſtratione non indigeat. Qui pro Oſtracio ſumunt, nomen partis toti accommodant. Eſt autem ea parte latius qua in turbinem deficit, ſine aculeis tuberculisve ullis. Foramen, quo caro interior oſtenditur, non rotundum, ut in purpura et buccino, ſed longum. Operculum blattam Byzantiam Serapionis eſſe, quae eadem, quod avium unguem aemuletur, cum ungue Dioſcoridis, opinatur Rondeletius. Nec εὐῶδες vocabulum obeſt. Nec enim hoc ſemper gratus innuitur odor; ſaepe etiam gravis. Ideo expreſſe Dioſcorides, ἀμφότεροι δὲ εὐώδεις, θυμιώμενοι, καστορίζοντες ποσῶς τῇ ὀσμῇ. At caſtoreum foetet, et utrumque, tam operculum, quam haec blatta Byzantia ad ſuffocationes uterinas adhibetur. Quod autem, in Indiae nardiferis lacubus unguis inveniri, et nardi pabulo veſci dicitur, cum conchylium marinum ſit, id ex aliorum potius quam ſua ſententia a Dioſcoride ſcriptum opinatur Rondeletius. Similis purpurae tegumento dicitur, non figura, ſed uſu potius et ſubſtantia.

Laudatiſſimus eſt, qui a mari rubro *Uſus.* adfertur, candicans, pinguis. Baby- *Plin. H.N. l. 21. c. 8.* lonicus nigreſcit atque minor conſpicitur, ſuccum ipſi et quidem purpureum ineſſe teſtatur Plinius. Partes Conchylii omnes in medicamentis uſurpantur. Crematum idem efficit quod purpura et buccinum. Caro in- *Galen. l. 3. de Med. f. l.* terna medicamentis aurium dolores ſedantibus a Galeno admiſcetur.

CAPVT II.

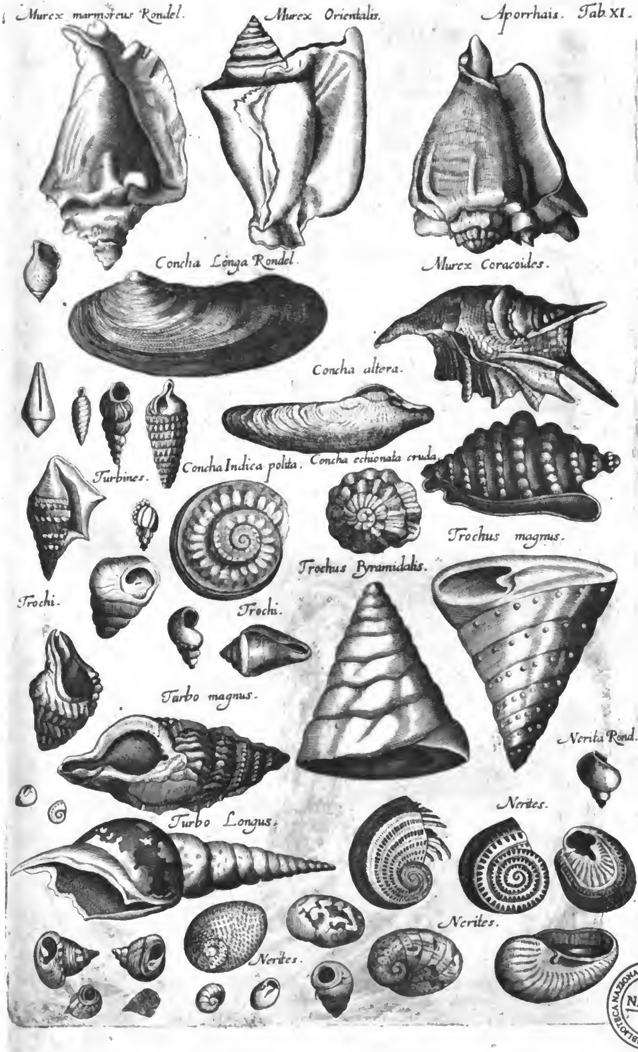
De Turbinatis in orbem circumactis.

ARTICVLVS I.

De Turbinibus.

TAB. II. TAntum de στρομβώδεσι ſeu Turbinatis, et in anfractum tortis, ſequuntur Turbinata, quae in orbem circumaguntur, *Turbines* nempe, *Trochi*, *Neritae*, *Cochleae*, *Echyni*, *et Conchylia*. *Turbinum* haud ſpernenda ſunt genera.

Eſt

Murex marmoreus Rondel.
Murex Orientalis.
Aporrhais.
Tab. XI.
Concha Longa Rondel.
Murex Coracoides.
Concha altera.
Turbines.
Concha Indica polita.
Concha echionata cruda.
Trochus magnus.
Trochus Pyramidalis.
Trochi.
Trochi.
Turbo magnus.
Nerita Rond.
Nerites.
Turbo Longus.
Nerites.
Nerites.

Deſcriptio. Eſt turben *magnus*, *auritus*, *tuberoſus*, *anguloſus*, *muricatus*, *pentedactylus:* ſunt et *turbines in ſpongiis naſcentes*. *Magnus* multis voluminibus conſtat, margine ſpiſſo et aſpero, teſta alba, lineis tuberculisque multis ſcabra et aſpera. Foramen habet rotundum, et rimam qua excrementa excernuntur. Saxis haeret turbine ſurſum verſo. *Auriti*, tres icones habemus, quorum primus perelegantem et in mari Gallico rarum exhibet, alter, intus et in tergore ferrugineum caetera croceum, concha tuberoſa, prone et ſupine pictum; tertius, tuberculoſum, teſta ſuperius leucophaea, inferne crocea. *Tuberoſo* tubercula nomen indidere. Varii eſt generis, longus, tenuis, acutior, laevis, albus, niger, varius. Aldrovandus quatuordecim Icones exhibet, ex quibus ſecundus, eſt ſtriatus, e monte erutus. *Anguloſus* exinde nomen ſortitus eſt, quod teſtae volumina ita a ſe diſcreta ſint, ut in medio angulos efficiant. Uſtus dentifriciis conficiendis utiliſſimus eſt. *Muricato*, tubercula brevia et obtuſa nomen impoſuere, teſta eſt intus purpurea, foris alba, et quaſi calce illita. *Pentedactylos* dicitur, quod quinque appendices longas et acutas, ſi extremum turbinis annumeres habeat. *Spongiis quae delectantur*, multorum ſunt generum, quae omnia apud Aldrovandum videri poſſunt.

Conchula, quae lactea vocatur, in ſucco pomi Citrii, cum aqua vitae diſſoluta, mulieres ad faciem fucandam utuntur.

ARTICVLVS II.
De Trochis et Nerite.

TAB. X. *Aldrov. l. 3. c. 25.* Trochi a ſimilitudine inſtrumenti, quo pueri luſitant, appellantur. Omnes ſunt leves et varii. Teſta veluti cruſtis duabus conſtare videtur; externa minus nitet: quae ſubjacet unionum eſt ſplendore. Alii ſunt parvi, alii oblongi. Icones exhibent *Magnos*, *Pyramidales*, *Niloticos albos et maculoſos*, *Nerita* ſeu ut Scaliger legit Narita, Graecis νηρίτης, ἀνηρίτης et ἀνάρτης apud Athenaeum, Heſychio νήριτος, dicitur. Nomen a Nereo Deo marino ſortitus videtur, quod is forte tali concha tanquam elegantiore buccinae loco, uſus eſſe ſingatur: ſicut et Triton, quem viſum auditumque in quodam ſpecu Olyſſiponenſis orae concha canentem Plinius refert. Ab illis, qui Adriaticum ſinum accolunt, etiam nunc veteri nomine appellatur. Teſta eſt levi, ſi Ariſtotelis deſcriptionem ſequimur, ampla et rotunda, forma buccinis proxima, papaver tamen non nigrum ut buccina, ſed rubrum habet. Corpus medium teſtae firmiter annectitur. Tranquillis diebus ſoluti paſcuntur: coortis ventis recipiunt ſe ad ſaxa cancelli, atque ibi quietem agitant. Neritae autem adhaerent more patellarum, et earum, quas ἀπορραΐδες Graeci vocant, et caetera horum genera omnia. Haerent enim ſaxis reclinato tegumento, quod quaſi tegumentum eſſe videantur. Quem enim uſum ambae valvae biforibus, hunc praeſtat altera tantum pars turbinatis. Intus pulpa carnea, inque ea os. In rimis cavernisque ſaxorum generantur, celerique incremento augeſcunt. Et olfaciunt, et audiunt. Ideo ſilentium ſervent neceſſe eſt, qui eos capiunt.

Ariſt. H. A. l. 4. c. 4.

Motus. *Plin. H. N. l. 9. c. 33.* De *Natatione* eorum ita Plinius. Navigant ex his Neritae, praebentesque concavam ſui partem, et alteram aurae opponentes, per ſumma aequorum veliſicant. Aelianus et Bellonius diverſos ab Ariſtotelis Nerite proponunt. *Illius* eſt magnitudine exigua, pulchritudine eximia, et in mari ubi ſordium nihil, et tranquillitas viget, inque ſaxis ad imam maris ſedem adhaereſcentibus naſcitur. *Hujus*, teſtam in anfractum intortam habet, qua penitus incluſa, nulla ex parte praeterquam capite, conſpicua eſt. Apud Aremoricos tanta hujus teſtacei frequentia, ut abſcedente aeſtu, magnos acervos e ſaxis colligant, et coquant. Quia papaver rubrum habet, pulmenta ex eo confecta, ac ſi minio tincta eſſent, conſpiciuntur.

Graeci

Graeci crudas ejus carnes edunt, quod appetentiam excitare, inprimis cum caepis comeſtae, credantur. Icones plurimas apud Aldrovandum vide. Nobis aliquot duntaxat exhibere viſum.

ARTICVLVS III.
De Cochleis.

Nomen. *Aldrov. l. 3. c. 29.*

Cochleae, Ariſtotele κοχλίαι et κόχλοι, quod τὰ ὄστρακα κυχλοτερῆ habeant, Spartanis σέμελοι et σέσηλοι, Heſychio et Varino σελάται, aliis πωματίαι ab operculo, φερέσοικοι et φεροικύοι, ſeu domiportae, χαμαιδύτοι, χεαμαδολίαι, ἀχραδαμύλοι, etc. dicuntur; quorum tamen nominum quaedam terreſtribus potius convenire videntur.

Deſcriptio.

Deſcriptionem ſi attendas, Teucer animal eſſe ſine pedibus, ſine ſpinis, ſine oſſibus, teſtaceum, oculos nunc exerens, nunc retrahens, ad exemplum quaeſtionis ludicrae ſcribit. Siliceo, claviculatim intorto *tegmine* clauditur, quod vulgus teſtam, et volutam, Cochlearem teſtam Budaeus, Cochleam ſynecdochice Celſus, domum Sammonicus et Statius, calicem Plinius, κέλυφος Dioſcorides, ὄστρακον Galenus vocant. Si eam detraxeris hebeteſcere atque exſpirare quidam ajunt, negant illi, qui circa initium Auguſti exire, et novis ſuperinduci prodidere. *Capitis* figura carere, apud Albertum M. legimus. At Plinius equorum capitibus aſſimilavit, Maſſarius bovini prae ſe ferre figuram ſcripſit. *Cornua* quidam bina attribuere, ut Plinius; quatuor nos, id eſt, magna duo quae poſteriora ſunt, et minora totidem fere in fronte, habere videmus. An *Oculi* dati ſint diſquiritur. Pro viſu tentamenta proportione puncti atrioris in ſummo corniculorum accepiſſe, tradit Scaliger. Carere iis, et corniculis in quibus arenacea durities, praetentare iter, Plinius. Habere in ſummitate cornuum, et cum appropinquant, oculos in cornua retrahere, cornua in caput, et caput in corpus, Albertus. *Os* eis ineſt. *Dentes*, acuti, tenues praeduri, ejusque indicium, deroſam a minimis earum vitem, dentibus carnoſum quid interjacet. *Promuſcidem* etiam inter aculeum et linguam habent, et ori jungitur quaſi ingluvies avium; a qua ſtomachus eſt, quem excipit venter, in quo ſitum eſt, quod papaver vocatur, mox inteſtinum continuum tendit ſimplex, originem a papavere illo ducens. *Saliva* quae punctis acu vel ſtylo carnibus manat, myxa Graecis dicitur.

Scalig. in Ariſt. l. 1. de plant. *Plin. H. N. l. 11. c. 37.* *Plin. H. N. l. 11. c. 37.*

Locus. *Ariſt. H. A. l. 8. c. 13.* *Plin. H. N. l. 8. c. 32.* *Varro R. R. l. 3.* *Aelian. H. A. l. 10. c. 6.*

Quantum ad *Locum*, reperiuntur in mari, fluviis, et terra, quarum iſtae ſylvas et conſita arboribus loca potiſſimum amant. Hyeme propter frigus nimium, aeſtate, quod fervidum tempus reformident, in occulto deliteſcunt, ſuoque ſucco vivunt, niſi quid roris de coelo deciderit. Ideo Varro: Locus is (pro cochleis) melior, quem et non concoquit ſol, et tangit ros. Locum mutare Aelianus prodidit, ad Propontidem calidam hyemare, ad Aegialum aeſtatem inſumere ſcribens.

Victus. *Plin. H. N. l. 22. c. 22.* *Theophr. l. 7. c. 24.* *Plin. H. N. l. 9. c. 56.* *Macrob. Saturn. l. 3. c. 13.*

Rore *victitare* dixi, ſed non ſolo. Sub noctem ſaepiſſime ad paſtum exeunt, et tum poſt pluvias aeſtivas et autumnales accenſo lumine a ruſticis capiuntur. Plinius mire caulem aſphodeli in Campania proſequi et ſugendo arefacere ſcribit. Theophraſtus eaſdem inter ficorum genera recenſet. Saginabantur apud veteres in vivariis. Inſtituit ea Fulvius Hirpinus in Tarquinienſi paulo ante civile bellum, quod cum Pompejo M. geſtum eſt, diſtinctis quidem generibus earum: quia et ſaginam commentus eſt, ſapa et farre aliisque generibus, ut cochleae quoque altiles ganeam implerent: cujus artis gloria in eam magnitudinem perductae ſunt, ut octoginta quadrantes caperent ſingularum calices. Macrobii ſeculo haec ſaginandi ratio ignorabatur.

Plin. H. N. l. 8. c. 39. Antipathia.

Inimicitias cum lacertis gerere apud Plinium legimus, cum laris avibus apud Aelianum. Maſſarius ubi limax ſit, neque ſuem eſſe, neque perdicem ait. Sale ſuper limacem projecto, totum fere liqueſcere, et in aquam viſcoſam converti, Albertus M. prodidit.

De

Tab. XII.
Cochlea cœlata.
Cochlea rugosa et umbilicata.
Cochlea Sarmatica.
Cochlea cœlata cum suo operculo.
Cochlea cylindroides alter.
Cochlea olearia.
Cochlea echinophora Rond.
Cochlea cylindroides prior.
Limax marinus.
Cochleæ operculum
Cochleæ operculum.
Cochlea depressa.
Echinus spatangus cum suis spinis.
Echinus Spatagus, et Brissus
Echinus integer
Echinus idem in duas partes dissectus.

Generatio. De *Ortu* non convenit inter authores. Solas ex omnibus testaceis in coitu cohaerentes videri, et vere ac autumno praegnantes apparere, ex Aristotele habemus. Gesnerus quoque Limaces coire, et ova parere candida, magnitudine oculorum lucii piscis, iisque incubantes mense Majo aliquando inveniri, audivisse se scribit. Albertus, et Porta ex limo, et putrescentibus aquis vel rore oriri, et ideo breviore vita frui. Hyeme tantum oriri, quod Plinio placuit, vix verisimile, cum easdem lactucis innasci testetur, nos viciae sciamus. Testa detracta hebetescere, et processu temporis in aureliam transire, ut eruca, atque immobilem vivere, sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum nondum esse, Massarii fide addimus. Terrestres contractione et concussione corporis moventur.

Aristot. l. 3. de Gener. l. 11.

Plin. H. N. l. 9. c. 51.

Plin. H. N. l. 19. c. 10.

Usus. De *Usu* earum in Cibis apud Romanos constat, ex superioribus. An vero boni vel mali sint succi, inter scriptores non convenit. Celsus boni succi esse prodit, nec intus vitiari; Galenus, etsi Graecis in mensa frequentes, sed concoqui pertinaces, crassioris succi, et quae ventriculo diutissime immorentur, solidius alimentum praestare, sed tardius et paulatim concoqui. Archigenes inter ἀθρέως nutrientia, et syncopticis exhibenda reponit: sed mendum, cum Mercuriali suspicor, quod Aëtius, qui ad verbum transtulit cochleas omiserit.

Galen. l. 3. de Alim. facult. c. 2.

Mercur. Var. lect. l. 1. c. 5.

Plinius nec veteres, nec recentes ori gratas esse reliquit. Fluviatiles et albas virus habere, ut et sylvestres. Alexandrinis ideo frequentiorem elephantiasin, quod crebro salsamenta, limaces, quidam et asininas carnes comedunt, si Coelio Rhodigino, et Galeno credimus. Mathiolo quae in apricis degunt locis, et odoratis victitant herbis, iis quae in opacis et palustribus degunt, praestant. Dioscorides terrestres stomacho utiles esse, nec facile corrumpi scribit. Optimas Sardonicas, Africanas, Astypaleicas, et quaeque in Sicilia ac Chio gignuntur, quaeque in Liguriae Alpibus, pomatiae, cognominantur. Marinas facile excerni: fluviatiles virus olere; quae vepribus frutetisque glutinatae cohaerent, quas sesilos vocant, ventrem ex stomachum turbare, addit.

Dioscor. M. M. l. 2. c. 8.

Marcellus earum usum penitus improbat. Apud Apitium lacte et pulte pastas invenies. *In Medicina* frequens earum *usus*. In capitis dolore, caput praecisum de collo suspenditur. Earundem pinguedine capilli multiplicantur. Integrae pro febris amuleto, de collo suspensae commendantur. Oculis caligantibus Africanas combustas et tritas, Marcellus Empiricus commendat; auribus dolentibus, cum oleo nardino aut rosaceo fervefactas Asclepiades; cum hordeo decoctas Villanovanus. Cartilagines, carnem earum, glutinare, Hollerius prodidit; nervos Dioscorides. Tagautius emplastro ad maturanda oedemata adhibet. Sanguinis e naribus fluxum concisae ex aceto sistunt. Cum melle et felle bovis mistae, anthraces maturant et rumpunt. Tritae cum suis volutis hydropicorum aquas exsugunt.

Aqua ex Cochleis destillata, hecticam febrem ad uncias sex sumpta tollit; maculas oculorum, cum simo lacerti, corallio rubeo, et saccaro destillata, abolet: clavos et verrucas, resectas, mense Majo vel Octobri detracta et instillata sanat. Pollen de testis limacum inanibus contritis fissuras manuum pedumque inspersus tollit, etc. Plura vide in Aldrovando.

Jam de *Differentiis* dicendum est. Multiplex autem ipsarum est varietas, magnitudinem, figuram, colorem, regionem, victum, vitam, et alia, si spectemus, sunt nigrae, albae, rufae, varinae, nudae, tectae. Adhaerent fico, lauro, asphodelo, carduis, aut foliis gregatim. Differentiae.

In mari rubro, maximam, testa purpurea, cum spira in medio, mira colorum varietate, inveniri, scribit Aelianus. Sertum, inquit, diceres, summo artificio et ornatu contextum,

Aelian. H. A. l. 11. c. 21.

tum, e floribus multijugis, viridibus, aureis, rubicundis, per aequa intervalla digestis. Gyllius tantae se unam magnitudinis vidisse asserit, ut tantum vini caperet, quantum piscator exsiccare uno prandio posset. In Aegypti Nilo grandissimae feruntur, vocales, ululantium expressa similitudine.

In agro Romano sunt quaedam lupinis paulo majores, quae autumno quorundam carduorum caulibus acervatim adhaerescunt, si Mathiolo credimus. Minutae forte Plinio. Sunt et *Echinophorae* oblongae, quibus tubae loco utuntur tubicines; *Pomatiae*, quae cancellum qui testas ingreditur, vacuas, raro excedunt, et in Tridentinis montibus, e Terra, hyeme, et frutetis, uncis quibusdam ferreis, prope fruticum radices, terra circumfossa, eruuntur, praestantissimaeque censentur.

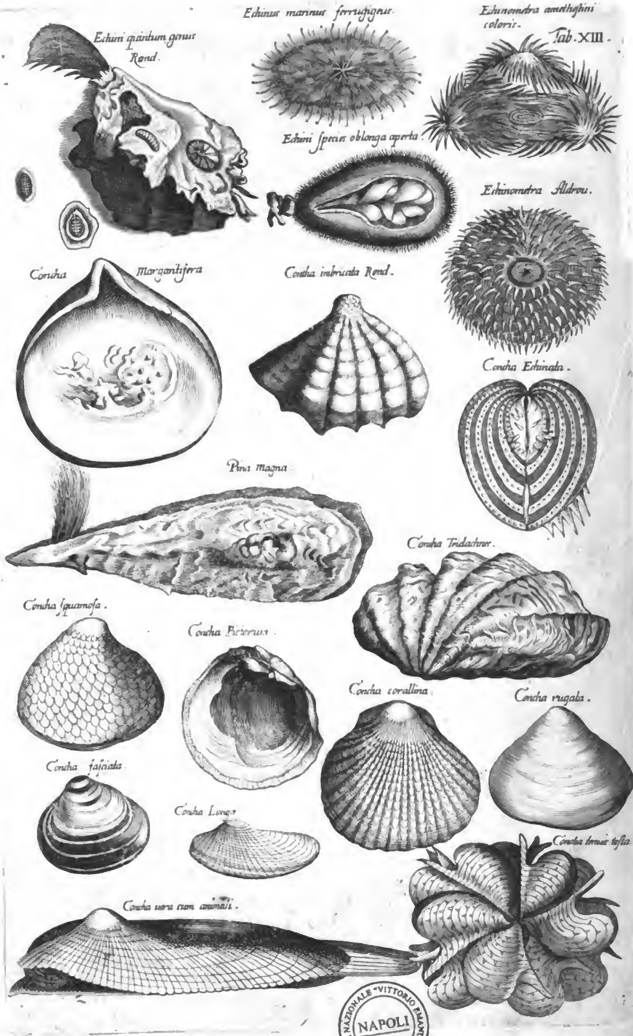
Seseli, quae sylvestribus frutetis et sentibus adhaerent: et ex quibus quaedam opere vermiculato a natura elaboratae conspiciuntur: *Cavaticae* in Balearibus insulis quae non prorepunt e terrae cavernis, neque herba vivunt, sed uvae modo inter se cohaerent. *Minus* denique *vulgares*, quae adhaerente operculo ejusdem testae sese operiunt, et semper terra obruuntur. Circa maritimas Alpes quondam effodiebantur, forte et hodie. *A regionibus* sunt *Illyricae*, quibus magnitudo praecipua; *Africanae*, quibus foecunditas; *Solitanae*, quibus nobilitas: *Siculae*, quae modicae, quoniam magnitudo duras facit, et sine succo; *Astypalaicae*, quae laudatissimae; *Linusiae*, ab agro, cui nomen Lino est, ita dictae, juxta Pytiuntem, medio inter Parianam coloniam et Priapum spatio; *Germanae*, quas Vegetius in potione equi prophylactica, admiscet. *Aceratae*, quae latae et multifariam nascuntur. Et hae quidem Terrestres sunt. Marinis accensentur, *Sarmatica*, *Caelata*, *Olearia*, *Depressa*, *Rugosa*, *umbilicata*, *Echinophora*, *Cylindroides*, *et laevi turbine obtuso*, addi his *umbilici* possunt. *Plin. H. N. l. 9. c. 56.*

Sarmatica, in mari Sarmatico invenitur. Dolium corporis mole aequat, cornibus arboreis cervum. Extrema cornua in orbiculos rotundantur, unionum instar splendentes. Cervice est crassa; oculis accensae candelae modo micantibus; naso obrotundo, et pilis felium ad instar obvestito; rictu oris magno, sub quo pendet prominetque carnea moles, aspectu subhorrida. Quatuor nititur cruribus totidem latis et aduncis palmis.

In Dania se vidisse, forte mentitur Thevetus. *Caelata*, Caragolo demat, seu Scaragolo Hispanis, testa est turbinata et satis longa, caelaturis inaequalis et scabra, intus laevi. Operculo superiore parte est non aspero, intus tuberoso, inaequali, et rubri coloris. Succum salsum gignit, et venerem stimulat. Testa in aceto macerata, superiore veluti cute vel crusta spoliatur, redditurque cochleae margaritiferae modo splendens, nitida et unionis modo colorata. Huic similis est Cochlea maculis viridibus Aldrovandi, nec non ea, quae inter Turbinem et cochleam caelatam mediam naturam habere videtur. Quae hic exprimitur, operculo est miniaceo, miniaceis tuberculis, turbine violaceo infra, superne ferrugineo. Cavitas inter turbines, viridi est colore. *Aldrov. l. 3. c. 31.*

Oleariae nomen a Plinio inditum, quod ea oleum decapularent, vel in usus quotidianos haurirent. Rotunda est, intorta, et adeo magna, ut aquae quatuor libras capiat. Hujusmodi aurifices, additis ansa et basi in urceos efformant. *Aldrov. l. 3. c. 32.*

Depressa, est altera parte plana, altera excavata in voluminibus, quae initio parva paulatim crescunt ad foramen usque. *Rugosa*, rugas per transversum ductas, ita elatas habet, ut et striata dici possit. Colore est intus albo, foris flavescente, valde fragili. *Umbilicatae*, et quidem in medio, in satis insignem magnitudinem excrescunt. Aliae nigricant, aliae corneo sunt colore, aliae maculosae. Ad cochlearum terrestrium quae conglomeratae foeniculi crassioribus caulibus adhaerent, *Aldrov. l. 3. c. 34. 35. 37. 38.*

Tab. XIII.
Echini quintum genus Rond.
Echinus marinus ferrugineus.
Echinometra amethystini coloris.
Echini species oblonga aperta.
Echinometra Aldrou.
Concha Margaritifera
Concha imbricata Rond.
Concha Echinata.
Pina magna.
Concha Tridacnes.
Concha squamosa.
Concha corallina.
Concha rugata.
Concha fasciata.
Concha Longa.
Concha tenuis testa.
Concha uera cum animali.

rent, formam quam proxime accedunt. *Echinophorae* aculei, quibus tota conspersa est, nomen indidere. Operculo, succo, substantia, a parvo buccino non differt. *Cylindroides* pyramidem, refert, pyri modo turbinata, magnitudine pugni, et punctis variis subcastaneis notatur. *Laevem turbinae obtuso*, politam admodum Rondeletius facit. Testa est crassiore, carne minus dura. Frequentissime circa Levinum insulam capitur. Hisce adde *Limacis marini* insolentem speciem, nec non Cochleam marinam aliam tuberosam, quorum Icones damus. *Umbilicum marinum* Bellonius lapidi rubro persimili tegumento rugoso et scabro occludi scribit, quodque solum inter Gallici Oceani turbinata politiem admittat. Rotundiori hiat ore, edulisque est. Clavicula earum herbarum more, quae sese arboribus alligant, a dextra ad sinistram invertitur. Papaver in clavicula testae continetur. Rondeletio *Umbilici* vocantur, quod praeter foramen illud, quo cochleae saxis inhaerent, quoque exerunt, alterum habeant umbilico admodum simile, quod profundum convolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleae convolvuntur, veluti circa περικύκλιον.

Duos inprimis apud Rondeletium habemus, quorum prior, superiore parte latior, mox in turbinem desinens, nigris, rubris, et albis tuberculis, corallorum omnium colorem et naturam referentibus, distinguitur: alter ciceris magnitudine, qui in spongiis reperitur, veluti granulis rubri coralli aemulis conspersus est. Inter umbilicum et foramen quo corpus exerit, testam incisam habet, incisurae operculi vice sunt.

ARTICVLVS IV.

De Echinis.

TAB. XIII. *Aldrov. l. 3. c. 40.* Nomen. ECHINVS, quem quidam cum Echeneide pisce perperam confundunt, Graecis ἐχινὸς, vel ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτοῦ τῶν σαρκῶν ἀφανῶν οὐσῶν, vel ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἔχεσθαι διὰ τὰς ἀκάνθας ὃ ἐστιν ὁ ἀκράτητος, quod teneri ob aculeos non possit, dicitur. Descriptio. Quidam Carduum marinun, nec non Erinaceum vocant. Spinosus ergo est piscis. Mirum est, quod de iis Aristoteles reliquit. Eorum scilicet corporis partes dissectas coire rursus et redintegrari. Idem apud Aelianum et Philen invenies. Spinae ipsis pro pedibus sunt: his ingrediuntur et volvuntur in orbem. Hinc eos saepe detritis aculeis invenias, quod Aristoteles et Plinius prodidit. Agilius et celerius moveri qui sunt cibo idonei, vel exinde colligas, quod semper aliquid algae suis implexum spinis gerant. Imminente tempestate sese affigere aut harena saburrare, ne a fluctibus excuterentur, inde procellarum nautis praesagia, ab Oppiano, Plutarcho et Plinio creditum: at Bellonius frustra hoc credi prodidit, quod multis promuscidibus instructi, a fluctibus volutari non possint.

Sunt ex illis quidam ἄβρωτοι, seu cibo inepti; sunt tamen quorum et in *Eduliis usus est*. Usus. Nullo enim tempore ovis carent, ut Aristoteles prodidit: maxime tamen pleniluniis diebusque tepidis pleniores redduntur, eos si excipias, quos Pyrrhaeus fert Euripus, qui hybernis mensibus meliores censentur. Exiguum illudque humidum nutrimentum praebent, Mnesitheo authore, sed quod Galenus stomacho commodum esse existimat. *Galen. l. de attenuante victu.* Ventrem dejicere, omnes fere scriptores annotarunt; magis eos qui circa Cephaleniam, Icariam, et Hadriam nascuntur, quia amarescunt minus, rubicundos, melinos, crassiores, et qui cum raduntur, lacteum quiddam emittunt. Plinius Secundus jus eorum multis verbis commendat, quo vocabulo aquam internam esse intelligendam, Gesnerus putat. Laco apud Athenaeum unum in os immissum una cum testa dentibus comminuit: nostri, inquit. Dalechampius

lapide, testam frangunt, et flavam sive croceam partem, id est, ova, edunt, de quibus ita Perottus. Scinditur Echinus levi percussu, hirta testudo in duas partes dividitur: abjicitur altera, altera vero leviter aqua abluitur. Decidunt sordes, quae in iis pro visceribus sunt: remanent quinque partita ova, subrufa, ad stellae imaginem formata. Haec cruda sumuntur, sapore non injucundo, quamvis nescio quid amaritudinis habeant. Conditos mense Decembri olim, Palladius author est.

Quantum ad *usum Medicum*, *venenatos* quidam prodidere, Arcesilaumque Batti Eudemonis F. cum in lethalem morbum incidisset, marino Echino in potionem a Learcho sumpto, mortem obiisse, apud Plutarchum legimus: quod tamen apud nullum alium invenies. Testae crematae cinis, Dioscoride teste, *sordida ulcera* expurgat. Eaedem contusae et ex aqua illitae *luxuriantem carnem* comprimunt, et incipientibus *panis* resistunt. Ad *capitis manantia ulcera* valere, Rondeletius author est. Ad *abortum* eundem prodesse Aëtius prodidit.

Plutarch. l. de virtut. Mulier.
Dioscor. l. 2. c. 1.

Contra *urinae stillicidium* valere Paulus Jovius reliquit. Quippe, inquit, qui frigiditate maris praealti, in quo degunt, (sexaginta enim aut etiam amplius passuum gurgite oriuntur) ipsi quidem exigui sunt, sed aculeos grandes durosque gerunt. Causa magnitudinis est, quod incrementum corporis in ipsos convertitur. Cum enim parum caloris obtineant, neque concoquere possint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem et pili, et reliqua generis ejusdem excremento nascuntur. Duri vero et rigidi paene lapidis modo constant propter frigus. Ad *secundas expellendas*, Hippocrates tres tenuiter tritos in vino odorato propinat. *Alopeciam*, cinis cum adipe porcino vel ursino sanat, etc.

Hippocr. l. 1. de morb. mulier.

Differentiae.

Differentiae Echinorum sunt variae. Sunt *Toronenses*, qui circa Toronem nascuntur. Candidi sunt, et spinis et testa, et ore, augenturque forma productiore quam caeteri, estque iis spina parva, nec rigida, sed mollior. *Euphratenses*, quos Eratosthenes, ut est apud Strabonem, in insulis apud Euphratem, mirae magnitudinis esse prodit, alios pileis majores, alios δικοτύλους. In mari Indico facile congium capiunt, si Aeliano adhibenda fides. *Balthici*, qui instar magni mali sunt, et in mari Balthico inveniuntur. Duros esse, punicei fere coloris, et spiculis ademptis maculosos, Gesnerus prodidit. Circa Daniam quoque et Norvegiam habentur. *Fluviatiles*, ut Hermolaus et Massarius ex Paulo Aegineta prodidere. *Purpurei* mixto virore, quales in scopulis quibusdam maris mediterranei aqua contectis, apud Antii reliquias, et juxta Bajas, reperiri scribit Perottus, tam grata oculis varietate, ut, si colores durarent, nulla esset cum gemmis comparatio, sed mortuo pisce colores tabescunt. *Agiles*, qui velocius moventur, nec sunt edules. Ἄβρωτοι inde dicuntur. Calidiores quidem sunt, sed quia voraces iidem, et prae copia ingestorum cruditatem colligunt, ideo in cibos non veniunt. Bellonio si credimus, majores aculeos habent, sed crassitie minores sunt, vixque grandis gallinae ovum magnitudine excedunt. Diversa in eis colorum varietas. Sunt omnino nigri, albi, vitrei, rufi, flavi, cyanei. Quidam purpura splendent, subinde circumagentibus se igniculis, micantibus ad aculeos scintillae modo. *Ovarius*, ut Hermolaus vocat, quem Rondeletius ita descripsit: Forma ejus in rotunditatem conglobata est, dempta una parte parum compressa, in qua *os* est rotundum, quinque *dentibus* incurvis, intus cavis, et in idem punctum coëuntibus munitum: ii quinque maxillis internis connexi sunt, quae ab ore intus erectae, ex acuto in latum tendentes, et ambienti calyci non continuae. Inter dentes interna *caruncula* quaedam est, quae linguae vice est; mox jungitur *gula*, quae in *intestinum* desinit longum, per testam stellatim dispositam, ejus tenuibus fibris

Strabo Geogr. l. 16.

bris suspensum, tandem in parvum foramen terminatur. Hoc foramen ad egerenda intestina destinatum est, ex adverso oris situm, ita ut os in terram versum sit, excrementi foramen supra habeatur, Partus enim ex imo petitur, unde fit, ut os ad partum sit versum, excrementum vero superius parte prona testae contineatur. *Excrementa* rotunda sunt exiguarum pillularum instar. Qualis intestinorum talis ovorum ordo est. Nam inter nigrum id, quod carnis vice est, et intestinum ova flava cernuntur, quae sola eduntur cruda.

Testa tota intrinsecus foraminibus parvis plena est, per quae movendi facultatem *nervi* aculeis suppeditant: Extrinsecus in exigua tubercula eriguntur aculeorum cotylem excipientia, vinculo, membranula, scilicet, obligata, ut in orbem moveri possint. Talis radii cum brachio articulatio. Aculeorum igitur caput cavum est, et in aculeum illi desinunt. His in gyrum movetur.

Spatagus et Brissus prout a Rondeletio describitur, vix a cordis figura recedit, aculeis parvis et raris septus. Os dentibus caret, verum maxilla inferior superiore prominentior est, ad hauriendum aquam arenamque accommodata. His enim et luto vescitur. In interiore testa intestinum est convolutum, aqua et arena plenum, neque ova, neque nigrum illud continet, quod carnis loco est. Rari sunt.

Echinometra, quam cum Plinio, spinas longissimas calycem minimum habere Gillius putavit, cum Aristotele Rondeletius et Bellonius calycis potius magnitudine alios superare, crediderunt. Ille ejus magnitudinis exhibet, ut ambabus manibus quaqua versum extensis vix capi potuerit. Hic in Insulis mari Aegaei ita profecisse vidit, ut ad duorum pugnorum crassitudinem extuberarent. De caetero, pelagiae sunt, minimis aculeis praeditae, brevibus et obtusis interceptae spiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices liventibus, et ex purpurea nitentibus. Parte prona planae, supina rotundae visuntur.

Aldrovandus quatuor exhibet. *Prima* est aculeis non admodum longis, coloris tota ferruginei. *Altera* spinis denudata, extrinsecus scabrosa, coloris ejusdem. *Tertia*, magnis longisque aculeis insignita, coloris tota amethystini. *Quarta*, omnium maxima, quae in Thyrreno et Adriatico mari nascitur, tantae capacitatis, ut quinque aquae libras capiat, in superiore parte gibba et rotunda, inferiore plana. Circumferentia erat duorum dodrantum et palmi. Calyx evidenter in parte anteriore apparebat albus, in quinque ceu ventres, ut in Melopeponibus divisus, quorum singuli tres habebant taenias, quarum media erat tanquam sutura, quae partes separat, et facillime aperitur, aperta figuram serrae refert. Binae illae aliae teniae sunt colore quasi castaneo, crebris foraminibus pertusae, quae tamen nisi expositae aëri; non apparent, quintuplo majores ea futura. Dentes habebat quinos, concavos, figura triangulari, etc.

Est tandem Echinus *Minimus* pelagius, spinis grandibus, longis, et praeduris, modo paene lapidis. Plerumque un Judeo Italis vocatur, quod perpetuo nigrescat et sordescat. Testam juglande majorem non promit, estque reliquis omnibus vividior. Nam si supinum ponas, mox suas spinas deprimit, et se in pronam partem convertit. Gignitur in alto gurgite. Bellonius ita hoc genus descripsit. Plures habet quam alii proboscides: idcirco citius repit, firmiusque haeret. Ova non fert, sed sanguineum quiddam nigrum saniei simile, quo manus cruentat. Dentes verticilli modo habet quinos, circulari ordine dispositos, quibus algas, saxa, et conchyliorum testas arrodit. In interna ejus parte multos nervos annexos cernas: ex quo indigenae coacervatam dentium congeriem, ita cum nervis exsiccari sinunt, ut annulli vice ad signandum panem utantur. Refert enim quinquefolium, vel quippiam simile affabre delineatum. Ventrem in quinque partes distinctum habent, quae ab oris verticillo testae appensae, ad foramen excrementi coëunt, sed disjunctae sunt, et quasi

quasi interventu liminum discriminantur. Totidem promuscides habent Echini, quot in testis foraminulis pertusis apparent. Sunt enim ultra sex millia in quolibet.

Ad hunc referri potest ille, qui in *rubri maris* littore semipedem latus, prona parte planus, superiore gilvus, paucioribus ac minus frequentibus spiculis praeditus a Bellonio visus est; nec non ille maris rubri aculeis longissimis ferrugineis, ad rubrum vergentibus, cujus pictura Castelleto Genuensi debetur.

Quem in *quinto genere Rondeletius* reposuit, saxo inhaerentem, calyce quoque est parvo, spinis pro corporis ratione longis et duris, quo ad urinae destillationes felicissime idem usus est. Idem est cum Echino Aristotelis, quem in Historia Animalium describit. *Arist. H. A. l. 4. c. 5.*

ARTICVLVS V.

De Conchyliis, et quidem Bivalvibus.

PVNCTVM I.

De Conchis.

TAB. XIII. Hactenus de Echinis, sequuntur Conchylia, quae vel sunt *Bivalvia* seu δίθυρα, vel *Univalvia*. Ad illa pertinent, *Conchae*, *Chamae*, *Ostrea*, *Pectines*, *Musculi*, *Mytuli*, *Tellinae*, *Balani*, *Pholades*, *Solenes*, *Pinnae*: *et Conchae anatiferae*. *Concharum* plura sunt genera, quae ad *Asperas* seu striatas rugosasque et *Laeves* redigi possunt. *Aldrov. l. 3. c. 41.*

Ex *Asperis* est 1. *Margaritifera*, quae & Indica, quod apud Indos; apud quos βέρβερι dicitur, plurima nascatur, et Mater perlarum dicitur. Androsthenes apud Athenaeum in Indiae navigatione ita describit. Ostreum aspectu pectini simile, concha non striata sed plana, spissa, (hirsutam Echinorum modo male Plinius reddidit) non utrinque aurita, pectinis modo, sed una tantum parte. In ejus carne gemina concrescit, ut in suilla grando: modo colore adeo similis auro, ut cum eo collata non facile internoscatur, modo argentei coloris, modo omnino alba, et piscium oculis similis. *Athen. l. 3.*

Differentia. Multa earum genera Plinius recenset, cujusmodi sunt, Pentedactyli, melicembates, echinophorae, etc. Interdum tam grandes in India reperiuntur, ut referant inventam in mari insulae Borneo, cujus caro pondus septem et quadraginta librarum pendebat. Sunt quaedam totae argenteae: quaedam colore rubicundo flammeo micant. *Plin. H. N. l. 32. c. 11.*

Usus. Carnes ab Indis quandoque crudae, quandoque assae comeduntur. Ex testis varia, ut cistae, pocula, cochlearia, scipiones mulierum, et tabulae lusoriae formantur. Indae mulieres armillas et monilia ex illis gestant.

De Margaritis in Historia Naturali fossilium agemus.

2. *Imbricata*, seu imbricatim undata, sic dicta, quod testa ad undarum sese attollentium similitudinem distincta est. Graecorum vulgus *Aganon*, Calojeri Arabiae *Tridacnem* vocant. *Aldrov. l. 3. c. 43.*

Descriptio. Est dura, carne concoctu difficili. Quae Tridacna Plinio dicitur, est pedalis longitudinis. Utraque testa libras medicas quindecim pendebat. Eo loco, quo sibi invicem connectebantur, singulae duos digitos per transversum crassae erant. Allata erat Aldrovando ex rubro mari. Tridacna dicitur, quod nonnisi tribus vicibus deglutiri possit.

3. *Striata*, cui striae percurrentes nomen dedere. Varia harum sunt genera. Albae sunt, nigricant, flavescunt, per ginglymum colligantur. Est quaedam *longa*, ovi figura, testis multum cavis, canaliculis parum profundis. Est et *pectiniformis* tota ex cinereo lutescens, fasciis tribus ochreis ornata. Est et extra ferruginea, intus albo, et purpureo violaceo varia, in qua animans luteo, caeruleo, et rubro varium.

Est

Est et *Candida* ac admodum lucida: fasciam in medio habens latam castanei coloris, cujus medium percurrit linea castanei coloris valde saturati.

Aldrov. l.3. c.45. 4. *Echinata*, qua pectini similis est, testis admodum concavis, striatis, in ambitu incisis. In striis sive exochis eminent aculei frequentes, incurvi, certis intervallis a se dissiti. Plin. H. N. l. 9. c. 35. Uniones in ea reperiri testatur Plinius. Nam et Juba tradit, Arabicis esse concham similem pectini insecto, hirsutam Echinorum modo, ipsam unionem in carne ipsa esse grandini similem.

5. *Squammosa*, quae striis seu lineis semicircularibus, squammarum in modum est exornata.

Aldrov. l.3. c.47. 6. *Longa*, cujus duas species Rondeletius ponit. Unam colore vario, in medio albescente, intus cum laevitate candido: Alteram, testa alba, aspera, lineis multis distincta, quam Plinii longam esse putat. At Aldrovandus veram Plinii longam se exhibere credit, colore extra albo fuscoque variam, intus vero roseam, animante suo praegnantem. Idem aliam exhibet, parte quae replicatur, foramina multa, ordine disposita habentem, quae a natura forte, ut aër ingrediatur, facta sunt.

7. *Pictorum*, quae ideo ita vocabitur, quod testae ejus pro conficiendis coloribus raderentur. Crassitudine plurimum excedit, et florem foris habet. Reperitur maxime circa Aldrov. l.3. c.48. Cariam. Aldrovandus unam exhibet ex Rondeletio colore Cinnabaris, aut Sandarachae, figura Spondylorum aut minorum Ostreorum.

8. *Corallina*, quae quod Corallum Aldrov. l.3. c.49. colore imitetur ita dicitur. Externa testarum parte pectinem refert: sed lineis est aspera, tuberculis rubris inaequalis, intus laevissima, candidi marmoris colore. Carnem habet duram, odore viroso, sapore salso. Post diutinos Austri flatus, et caniculae exortum in littus ejicitur.

9. *Rugata*, quae lineis multis et Aldrov. l.3. c.50. et 51. elatis, per transversum ductis rugata est: testis valde spissis, coloris intus argentei, quae per ginglymum articulantur. Ex iis Sphaerulae precum et dentiscalpia conficiuntur.

Ad hanc pertinet *Conchula rugata Rondeletii*, quae a latere ad latus multas veluti rugas sparsim et sine ordine habet, Testae sunt depressae, colore vario. Labra testarum crassa et tam arcte connexa, ut sine vi non aperiantur. Diphilus carnem copiosum bonumque succum gignere tradit.

10. *Rhamboides*, quae veteribus ignota videtur, quod testa sit musculorum marinorum testae simili, *musculum striatum*, Rondeletius vocavit. Tota concha nigricat. Rara est, quia in alto mari degit, duramque carnem habet. Bellonius Balanum Graecis dici putat, sed falso, ut apud Rondeletium videre est.

Ex Laevibus est *Concha Galades*, Aldrov. l.3. c.53.54.55.56. et 57. *Nigra*, *Fasciata*, *Crassae testae*, et *Tenuis testae*. *Galades* sunt maximae et laevissimae, intus vero candidissimae, non admodum concavae, caro ipsis alba, dura, concoctu difficilis, succum crassum gignens. Satis raro capiuntur. *Nigra*, hisce est similis, nisi quod intus et foris nigricat. *Fasciata*, testa est admodum laevi, dura, et marmorea. Nomen hoc obtinuit, quod quinque veluti fascias latas a latere ad latus ductas habeat. Harum plures Aldrovandus exhibet. *Crassae testae*, a galadibus et Chamis asperis, non tantum testarum crassitudine, sed fasciarum ratione, quae in illis rariores et latiores sunt, et in his plures et unica tantum linea constantes. Aldrovandus aliquot earum icones exhibet, interque has clathratam majorem et minorem. Ex ustis et in cinerem redactis praestantissimum antispodium fieri scribit Rondeletius. *Tenuis testae*, conchae, extra sunt colore faedo, lutulento cinereo, intus argenti modo resplendent.

PVN-

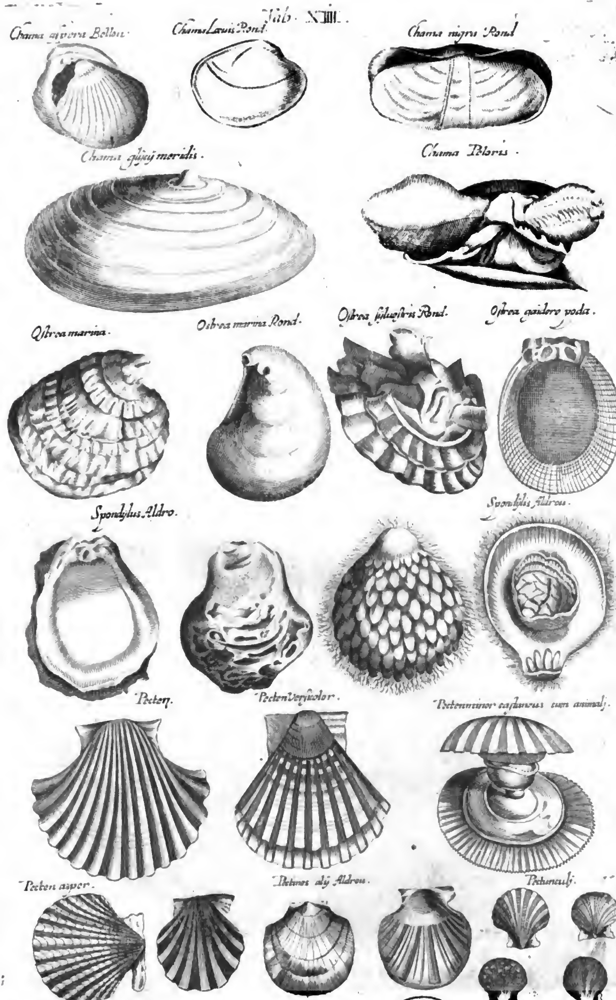
PVNCTVM II.

De Chamis.

TAB. XIV. *Aldrov. l. 3. c. 58.* Nomen. Chamarum nomen a verbo χῶ, ut Gesnero placet, derivatur, inditumque huic concharum generi, seu quod hient, seu a capacitate. χήμη Varino est χάσμα, id est, oscitatio, unde Plinius, Conchas Margaritarum pandere se dixit quadam oscitatione. Galli flammas et flammatas vocant, Itali Peverazas, non tam quod sapore sint piper redolente, quam quod pipere condiantur. Spartianus Ostreas et Lithostreas cum dixit, in Heliogabalo Chamas tracheas et Chamas leas intellexisse Hermolao creditur. Quidam Hiatulas dixere, Galenus vero Concham pro Chama usurpavit. *In genere* eas si spectes, vix in tanta varietate constat, quomodo a conchis et quibus notis differant, hoc unico excepto quod Chamae id peculiare habent, quod plerumque in littore hiantes inveniantur; unde earum nomen Ion Chius ἀπὸ τῦ κεχηνέναι derivat. *Aelian. H. N. l. 15. c. 12.* De caetero ita Aelianus de iis. Chamae marinae et variae et multiplices sunt: aliae asperae, aliae laeves: quaedam digitorum compressu confringuntur, aliae vel saxo aegrae conteruntur. Quaedam ipsarum nigerrimae sunt, nonnullae argentei coloris similitudinem gerere videntur, aliae utroque colore mixto insignes. Ac quemadmodum earum est varium et multiplex genus, sic multas et diversas sedes habent. Quaedam enim in littoribus dispersae jacent in arena, vel in limo quiescunt: nonnullae sub algam subjiciuntur; aliae saxis mordicus adhaerent.

Locus. Aestivo tempore cum incipit messis, in Istrico mari gregatim natant, et leviter feruntur, cum ante id tempus sua sibi mole graves efferri non possint. Contra, ex tranquillo mari Ingenium. mirifica voluptate afficiuntur, et Favonii mollibus auris afflari gaudent: eamque ob rem in latebras abditae, et in suis conniventes testis, cum a tempestatibus mare conquiescere sentiunt, et Favonium flare, tum relictis sedibus, ad summum maris natant, et apertis testis eminent, et quiescentes ventum expectant placidum ac secundum: qui si contigerit, alteram concham substernentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro navi ad navigandum utuntur, ut si eas procul videas, sic per tranquillum mare natantes, classem navium existimes: Quod si navem ad se accedere sentiunt, aut belluae impetu, aut valentioris piscis metu perculsae, contractis uno impetu testis, subito delabuntur. Carnem alvum et urinam ciere Athenaeus scribit: at Dioscorides urinae non meminit. *Dispescuntur in Laeves, et Asperas, Asperae* χῆμαι τραχεῖαι *Aldrov. l. 3. c. 65.* Graecis nomen a testarum externa parte, qua lineas multas obliquas et cavas, ideoque musco oppletas habent, traxere. Bellonius valvas tornatas et orbiculari fere rotunditate habere dixit, Testas tam duras, ut nonnisi valido ictu confringi possint. Labra haud quaquam in gyrum denticulata, sed Mytulorum more laevia. Movetur ut limax, et quia fortibus spondiliis constat, iis testas movendo per arenam lumbricorum more, conscendit. In arena circa littora reperiuntur. Carnem ipsorum Icesius duriusculam, mali succi, parum nutrire, facile excerni, marisque salsuginem referre pronunciavit. Diphilus stomacho gratam esse addidit.

Laeves Chamae, Chameleiae Graecis dictae, testa duplici constant, quae *Aldrov. l. 3. c. 59.* tamen digitorum compressu facile frangitur. Conchis laevibus, quae Galades dicuntur, similes sunt: et tantam in Oceano magnitudinem adipiscuntur, ut quaternorum digitorum latitudinem, senorum vero longitudinem exsuperent. Intus et foris candidissimae sunt, *Caro* quoque intus candida, inque ea duo foramina cernuntur: alterum os est, alterum excrementi meatus, utrumque sinuosum, ut dilatari et constringi possit: hoc ad attrahendum

Tab. XIIII.
Chama Bellon.
Chama Rond.
Chama nigra Rond.
Chama meridis.
Chama Peloris.
Ostrea marina.
Ostrea marina Rond.
Ostrea Rond.
Ostrea voda.
Spondylus Aldro.
Spondylus Aldrou.
Pecten.
Pecten Versicolor.
Pecten minor cum animali.
Pecten asper.
Pectines alij Aldrou.
Pectunculi.

hendum aquam, illud ad rejiciendum excrementum. Habent et μήκωνα, ut conchae caeterae. Latere magis protuberante ſemper hiant. Facile a calido tanguntur: quamobrem mox hiantes ſua labra pandunt, et facilius exanimantur, ſi longius ſeceſſerint a mari. In arena cum Tellinis capiuntur. Moveri a ſe, et ſedes in littore mutare comperiet, qui eas in vaſe aqua pleno immerſerit; quod Veneti ut minus exanimes ſervent, faciunt. Non elotae propter arenam reſpuuntur: recentes elotae et adhuc vivae Tellinis non ſunt poſthabendae. Differentias earum varias Aldrovandus poſuit, quem in Iconibus vide.

Aldrov. l. 3. c. 60. Sub Laevi comprehenduntur, *Piperata*, *Nigra Bellonii*, *Nigra Rondeletii*, *Glycymeris ejuſdem*, *et Peloris*.

Piperata Bellonii *Biverone* quibuſdam Italis dicitur, non tam quod ob piperis ſaporem ſitim excitet, quam quod perpetuo bibat, neque diu ſine aqua ſervari poſſit, atque in forum allata et aquae immerſa geminam atque oblongam exerat ligulam, ut cochleae modo perpetuo ſitiens moveri percipiatur. In coeno degit, et uſque adeo tenues teſtas habet, ut tranſpareant. Cardinibus non junguntur invicem infarctis, ſed nervo ut oſtrea. Labra habent laevia magisque in rotunditatis ambitum circinantur quam Tellinae.

Aldrov. l. 3. c. 61. *Nigra Bellonii* robore teſtae cum aſpera facile certat: nec crenas ita profundas in labris habet. Peloride quoque major eſt et dulcior. Ideo glycymeridem putat.

Nigra Rondeletii eſt teſtis oblongis, laevibus, duris, ſpiſſiſque ac veluti marmoreis. *Glycymeridibus* ſa- Aldrov. l. 3. c. 63. por carnis dulcis nomen impoſuit, facitque earum Macrobius mentionem. Sunt majores quam Pelorides, teſta oblonga mytulorum fluviatilium teſtae modo, ſed duriore et ſpiſſiore, rugoſa, non tamen ob id aſpera, ex albo rufeſcente, carne et ſucci bonitate Peloridi ſimiles. Sunt qui Glycymaridas vocant. Aldrovandus Pelorides majores Athenaei eſſe credit. Fruſtra vero Corycia in Plinio ad Chamas glycymeridas referas. Macedones enim, teſte Aegeſandro, conchas aſperas κορύκυς ut Athenienſes κριὸς, id eſt, arietinas vocant. Macrobius in coena aditiali Lentuli appoſitas fuiſſe dixit. Macrob. Saturn. l. 5. Aldrov. l. 3. c. 64.

Pelorides non tam a luto, (ſcribi deberet πηλώριδες) quam vel a magnitudine: πελώριον ſive πέλωρον ſignificat τὸ μέγα καὶ τεράτιον, id eſt magnum et prodigioſum, vel a Peloro Siciliae promontorio, juxta quod optimae reperiuntur, nomen ſortitae ſunt. Athenaeus eas uno loco ex ſententia fortaſſe Phililii a Chamarum genere ſegregaſſe videtur. Duabus conchis conſtant, ut Rondeletius reliquit, quae nunquam ita junguntur, quin ſemper hient, ſeu vivo ſeu mortuo animali, etiam ſine calidi contactu. Eae oblongae ſunt et laeves, ex albo purpuraſcentes, in medio connexae. Caro intus alba eſt, quae etiam contracta, tota teſta vix capi poteſt, extenta longior multo eſt, rotunda, ſpiſſa pudendo virili non abſimilis, digiti medii craſſitudine. In extremo altero foramina duo apparent, alterum oris eſt rotundum, alterum excrementi. Bellonius a calcinellis differre ſcribit, quod turbinatiori et grandiori corpore conſtent. Bellon. de Piſcib. l. 2. Calcinellae enim, inquit, compreſſiore ſunt forma teſta translucida, ac multo quam Chemaeloji teneriores, Media autem eſt inter aſperam et laevem conſtitutione et natura. Non enim ita horret ut aſpera, neque ita glabreſcit ut laevis, albo praeterea ac fulvo emblemate diſtinguitur.

Uſus. Ejus caro durior eſt, quam Tellinarum. Diphilus copioſum bonumque ſuccum gignere tradit. Labra earum, addit idem, ſunt craſſiuſcula, et tam arcte connexa, ut niſi vi aperiantur, et ſaepe etiam rumpantur, priuſquam os aperiant. Hucuſque Bellonius.

PVNCTVM III.

De Ostreis.

[Tab. XIV. Nomen.] Testaceum quod Latini Ostreum et Ostream dicunt, Graeci veteres ὄστρεον, et ὄστρειον, vel ἀπὸ τοῦ ὀστράκου, vel quasi ὄστεον quod testa velut ossea tegatur; moderni ὀστρίδιον, Psellus ὀστρίδιον, Hesychius ὑρτακὸν, vocant. Invenies tamen ὄστρεον pro toto testaceorum genere sumi. Unde Suidas Echinum θαλάττιον τὸ ὄστρεον tradit.

[Descriptio. *Aldrov. l. 3. c. 66.*] *Formam* quod spectat, ita de iis Aldrovandus. Quod ad formam Ostreorum attinet, Bellonius inter bivalvium genera hoc peculiare ait esse ostreae, et pectini, ut partem habeant pronam et supinatam, quarum altera sit turbinatior ac praetumida, altera vero plana, Plinius alibi originem atque genituram conchae, quae Margaritas fert, esse ait, haud multum Ostrearum conchis differentem.

Alibi quoque Thethya ostreae similia esse scripsit. Et Hegesander apud Athenaeum hepatum piscem in capite duos lapides habere, colore splendoreque ostreis similes. *Capita* ostreorum generi nulla eidem Plinio. Galenus ostreis pilos esse negat, sed melius Plinius oculis carere ostreas omnes dixit. Eidem praeterea ostreorum praecipua *spondylo* (caro hac interior) brevi sunt, atque non carnoso, nec fibris lacinioso, ac tota in alvo. Perottus spondylum in Ostreo esse scribit, callosum illud rotundum, albicans, quod intus habeat in medio, a similitudine spondyli, quod nos verticulum dicimus appositum fusis, ut melius nendo vertantur. Nam reliqua caro circumspersa *Lacinia* dicitur. Quod *Ovum* vocatur. Wottonus non semper, sed vere habere ostreas asserit; moxque procedente tempore minui demumque totum fere aboleri.

Aristoteles illud in altera tantum parte eis fieri voluit, idemque esse, quod Echinos habere alias dixerat. Eodem authore Ostreae meatum habent, quo excrementum secedat parte superiore. Idem Aristoteles *testas* eis tribuit scabras, alibi etiam labra crassa. Et Plinius quaedam silicum duritia tegi, ut ostreae et conchae dixit.

[Generatio.] Quantum ad *Generationem* nullum eis sexus discrimen, ut Plinius et Oppianus prodidere: ideo putrescente limo proveniunt, aut spuma circa navigia diutius stante, defixosque palos, et lignum maxime: sed et in cavernosis et petrosis aquarum dulcium adventu gignuntur. Obtinere tamen ex putri producta aliquid prolificum quamvis non coëant, apud Aristotelem habemus. [*Arist. de gen. l. 3. c. 11.*] Hinc et Plinius: Nuper compertum in Ostreariis humorem ostreis foetificum lactis modo effluere, et Perrus Gyllius, Bizantinos ostrea serere et eorum quasi lac seminare; a spectatae fidei viro se accepisse scribit. Grandescunt syderis ratione maxime, sed privatim circa initia aestatis multo lacte praegnantia, atque ubi Sol penetrat in vada. [*Plin. H. N. l. 2. c. 41.*] Sydus illud Luna est, quae plena corpora humentiora reddit, adeo ut nec prudentes Chirurgi trepanotum aperiant, quia tum cerebrum magis diffundi, et totam cranii capacitatem impleri est necesse. Nullum eisdem sensum inesse apud Plinium legimus. Auditum esse non est verisimile, inquit idem, sed ad sonum se mergere solent, ideo et silentium in mari piscantibus. Tactus tamen omnibus. Carere et motu Aristoteles prodidit. Aqua marina et limo *pascuntur*, quin et rore, quare ἐρσήεντα Ostrea, id est, roscida, Oppianus dixit.

[Locus.] De *Loco* in differentiis agetur: hoc tamen addere placet, non tantum in pelago, dulcibusque aquis, et ubi plurimum influunt amnes, reperiri: sed et in petrosis, carentibusque aquarum dulcium adventu, sicut circa Grynium et Myrinam, quod apud Plinium legimus. Mirum vero quod apud Athenaeum habetur, postea quam Appameam Phrygiae urbem, Mithridatici belli temporibus a motu terra discef-

discessisset, lacus, qui ante ibi nulli comparuissent, repente extitisse, fluviosque et fontes novos ex iisdem locis terrae motu excitatos fuisse, veteresque multos exaruisse, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tum salsam, tametsi ab eis locis mare longe abesset, ex visceribus terrae sic emanasse, ut tractum universum illum tum ostreis, tum aliis piscibus marinis refersferint.

Inimicitiae. *Infestos* sibi Cancros marinos et stellas marinas ostrea habent. De illis author de natura rerum ita: Cum testas aperit ostrea, ut clementioris aurae deliciis glorietur, cancer insidias ei repentinas praetendit, et lapidem inter ejus testas projicit, ne illas conjungere possit, et sic carnes ostreae comedit.

Usus. *Usum in Cibis* habere nemo non novit, crudas, elixas, assas, omniumque testatorum nobilissimas, Bellonius prodidit. Legimus tamen apud Galenum, carnem ipsarum humidiorem et tenaciorem esse, est crassi succi, humoremque crassum, crudum, et frigidum gignere. *Galen. l. de boni et mali succi ali. 3.* Crudae salsum humorem de se fundunt, ideo alvum movent, et tentiginem excitant, Elixae, humore suo destitutae, murmura excitant, secundum Jovium, secundum Julium Alexandrinum, ob multam carnis mollitiem concoctu faciliores sunt, ac pituitam potius, quam crudum humorem, procreant. Assae, (assantur autem in craticula addito aromate multo ac salis momento, sed testis suis non avulsae) minime noxiae sunt. Plinius crudas stomachum unice reficere, fastidiis mederi, ac leviter alvum mollire scribit. In pontificali coena apponebantur, teste Macrobio, echini initio et ostrea cruda. *Macr. Sat. l. 9. c. 6.* Qui modo edere eo volet, Lunae modum observet; hoc est, ea decrescente, ea edas: senescente longe sunt deteriora.

In Medicina invenere quoque locum. Adhibentur ex mulso et pipere cocta contra tenasmum. Gariopontus hydropicis dedit. Usta ad labiorum ulcera et alia prodesse, apud Myrepsum habemus. Cinis dentes splendidiores efficit. Trita et optime laevigata ulcera rebellia exsiccant, quod Galeno debemus. Cinerem veteri urinae misceri adversus eruptiones in corpore humano et ulcera manantia Plinius reliquit. Marcellus Empiricus eundem, si in morem salis pane colligatur et voretur, statim ad removendam narium gravedinem proficere scribit. Rondeletius denique experientia comperit, ex testarum cinere factam aquam lixivam, ad minuendos tumores οἰδηματώδεις pedum et genuum plurimum conferre. Exsiccat, enim, inquit, multum digerit, et calefacit, si post ustionem cinis non lavetur.

Differentiae Ostreorum sunt variae, quae a loco et colore sumuntur. Differentiae. *Locum* si spectes, sunt 1. λιμνόστρεα ut Aristoteles vocat, quae in stagnis marinis nascuntur. Rondeletius ea ex duabus testis componi ait modice concavis, et parum in dorsum elatis, foris inaequalibus et asperis, in tenues laminas facile sectilibus, intus laevibus et candidis. Testas parvas esse; carnem mollem, suavem, concoctu facilem.

2. *Littoralia*, quae in littoribus (πρὸς ἠόνι) inveniuntur: nec non saxis limi et aquae dulcis expertibus. Parva sunt, dura et acria.

3. *Pelagia*, seu marina, quae in mari nascuntur, parva et rara. Grandescunt quidem syderis ratione maxime: sed privatim circa initia aestatis multo lacte praegnantia, atque ubi sol penetrat in vada. Haec videtur causa, quare minora in aliis locis reperiantur. *Plin. H.N. l. 32. c. 6.* Opacitas enim prohibet incrementum, et tristitia minus appetunt cibos. Sunt aliquando in Mediterraneo multa simul connexa, et supra se posita. Inter haec repunt Scolopendrae, et vermes in canaliculis inclusi vivunt. Testae foris sordidae et luto obductae, et ex crustis multis sive laminis constantes, intus laeves et albae. Caro mollis: circa eam fibrae multae veluti fimbriam constituentes, eam aliquando ambien-

biente purpureo crine, quae praestantiae nota est, authore Plinio, qui Calliblephara dixit.

4. *Britannica*, quae omnibus praeferuntur, quaeque Massarius post Lucrina inventa fuisse, et Ruputina Juvenali dici putat. *Juven. Satyr. 4.*

5. *Santonica*, quae magis salsa et acria judicantur.

6. *Burdigalensia*, inter quae Medokina ab oppido vicino Medoë, dicta, capite nigra, suavitate praecellunt.

7. *Circaea*, quae ab Horatio commendantur. *Horat. Satyr. 4.*

8. *Abydena*, quae olim a ganeonibus celebrari solita, Clemens Alexandrinus in Paedagogo prodit.

9. *Lucrina*, a Lucrino Campaniae lacu, in sinu Bajano, prope Puteolos ita dicta, de quibus ut et de Britannicis ita Plinius: Nondum Britannica serviebant littora, cum Orata Lucrina scilicet littora nobilitabat: postea visum tanti in extrema Italia petere Brundusium ostreas: ac ne lis esset inter duos sapores, nuper excogitatum, famem longae advectionis a Brundusio compascere in Lucrino.

10. *Brundusina*, de quibus ita idem: Gaudent peregrinatione transferrique in ignotas regiones. Atque ita Brundusina in Averno compasta, et suum retinere succum, et a Lucrino adoptari creduntur.

11. *Cumana*, quae Strabo praestantissima facit. Nihil interim de suburbanis circa Venetias et Adriaticis, quibus Bembus teste Calcagnino palmam dedit, dicemus. Plinius paucis meminit, dum inquit: Dicemus et de nationibus, ne fraudentur gloria sua littora, sed dicemus aliena lingua, quaeque peritissima hujus censurae in nostro aevo fuit. Sunt ergo Mutiani verba quae subjiciam: Cyzicena majora Lucrinis, dulciora Britannicis, suaviora Getulicis, acriora Lepticis, pleniora Lucensibus, ficciora Coryphantenis, teneriora Istricis, candidiora Circiensibus.

Quantum ad *Colores*, rufa sunt in Hispania, fusca in Illyrico, nigra et carne et testa Circaeis, quibus palma mensarum diu tributa est. In mari rubro flammeis illustrantur Zonis, ea ut diceres varii coloris temperatione ad colorem iridis accedere; adeo lineis perpetuo ductu inter se distantibus distinguuntur. *Meliora* ita descripsit Plinius. Praecipua habentur in quacunque gente spissa, nec saliva sua lubrica, crassitudine potius spectanda, quam latitudine, neque in luto capta, etsi ea Veneti caeteris antecellere opinentur, neque in arenosis sed solido vado, spondylo brevi atque non carnoso, nec fibris laciniosa, ac tota in alvo. Addunt peritiores notam; ambiente purpureo crine fibras, eoque argumenta generosa interpretantur, calliblephara appellantes. Jovius maxime probari tradit, quae magnarum navium carinis adhaerent, et ab urinatoribus de manu colliguntur. Praeter haec sunt adhuc Ostrea *Sylvestria* et *Gaideropoda*. Illa vulgus in Provincia Scandebec vocat, propterea quod sapore sunt acri, ed ideo delicatorum labra calefaciunt et urunt. Testa sunt pellucida, partibus quibusdam flavescente, alias purpurascente, foris crinita et crispa, intus splendida, levissima, candidissima. Carnem habent parvam, salsam, subamaram, et insuavem.

Facit horum Athenaeus mentionem, multique alimenti esse dicit, sed virus olentia, et ori ingrata. Reperiuntur in mari mediterraneo. Testa in fucis mulierum lapidis specularis vice usurpari potest, et exsiccantibus pulveribus utiliter admisceri. *Gaideropoda* quasi pes asini dicitur apud Graecos, qui gaideron hodie asinum vocant. *Testa* ejus, describente Bellonio, eximio naturae artificio, superior inferiori infarcta est, ut quibusdam veluti cardinibus annexa, nigroque nervo in ejus medio inter tubercula et sinus coaptato, vincta ac constricta esse videatur. *Athen. Dipnos. l. 3.* *Aldrov. l. 3. c. 68.*

Tubercula quoque superiora duobus acetabulis inferioribus bene correspondent, ut et inferiora superioribus. Proinde apertas Gaideropodas, si quis,

ſi quis attente intuebitur, in his branchias, (hoc certe ridiculum eſt, nullum enim ex teſtaceis habet) et ſtomachum et reliquas partes nutritorias contemplabitur: imo etiam auriculas fungi criſpi figuram referentes, magnitudine grandioris acetabuli, polypi, quae dilatari ac contrahi ſoleat: umbilicum vulgus eſſe putat. Rondeletius haec pro ſpondylis, qui Athenaeo τραχῆλοι, ἀπὸ τῆς τραχύτητος, id eſt, ab aſperitate dicuntur. Meminit eorum Plinius et Galenus, interque oſtracoderma recenſet; Macrobius etiam, qui inter coenae Pontificalis prima fercula numerat; ſed et Columella, qui inter teſtacea reponit. Duplici ſpondylus, ſecundum Rondeletium *teſta* conſtat, intus cava et laevi: foris ſcabra, ad ungulae aſini formam rotundata, latiore parte, quae et inferior dici poteſt, tenuior eſt, et multo minus denſa, minus concava, arcta valde et firma articulatione connexa: utriusque enim teſtae binae apophyſes ſunt, ſive tubercula, quae binis acetabulis viciſſim recipiunt et recipiuntur: vinculo medio nigro et valido cohaerent. *Caro* interna oſtreorum carni ſimilis eſt: circa hanc fimbriata membrana. Intus caro, ſed durior, et virus olens. Adnaſcuntur ſaxis, et ita haerent, ut nonniſi malleo, aut fracta ſaxi parte capiantur. Rondeletius idem, in ſaxis Freſconiis Agathenſis ſinus parvos reperit. Reperiuntur in eis cancri parvi. Aldrovandus aliquot ſpondylorum genera exhibet, interque illa elegans quoddam, plurimis extra tuberculis obtuſis praeditum, ab uno latere rubicundis, ab altera inter viridem et caeruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiſcentur tubercula: ſummum caput ſeu vertex candicat. Intus circulus ſatis conſpicuus colore virideſcente totam fere concham prope extremitatem ambit: dein color ſequitur caſtaneorum, dein albus et ſubviridis. In medio velut umbilicus eſt, addito luteo conſtans.

PVNCTVM IV.

De Pectinibus.

Tab. XIV. Nomen. Pectines, ſi Gyllium ſequimur, a rugis ſeu imbricaturis illis, quibus ſignati ſunt, ita dicuntur. Plinius aliquando a pectunculis diſtinguit, nonnunquam utrumque promiſcue nominat. Graeci κτένες nominant, ob manuum et pedum ſimilitudinem, ut Nicandri interpreti placet.

Deſcriptio. Ariſt. H. A. l. 4. c. 7. *Deſcriptiones* exactas in differentiis dabimus, hic dicere ſufficiat, bivalves et cluſiles eſſe, ut apud Ariſtotelem legimus, ſeque concludendo tueri: pectinatim eis diviſas teſtas; ideo Athenaeo ῥαβδωτοί, et τραχύστρακοι dici: utraque parte auritas, eaſdemque reſeratiles eſſe. Nam ab altero latere nodo ligantur, ovum dictum altera tantum parte eis fieri: Athenaeus eis oſtrea, in quibus naſcuntur, margaritae contulit. Sponte in arenoſis et limoſis locis proveniunt: in ſinu vero Aquitanico et Normannia capiuntur frequentiſſime. Anno autem perficiuntur. Temporibus pluvioſis proveniunt plurimi, quod et aliis teſtatis accidit. Nam ſquallore pectines magis trahunt ruſum colorem. Jamque in Pyrrheo Euripo pectines aliquando deſuerunt, non modo propter ferramentum, quo piſcatores abradendo ubertim caperent, verum etiam propter ſiccitates. Quae autem ova in iis appellantur, quamvis vere iis inſint, moxque procedente tempore minuantur aboleanturque, tamen nihil ad generationem conferunt, ſed indicium ſunt nutricationis melioris, quale in ſanguineis pingue eſt. Oculi ut oſtreis nulli, Conchis dubii, ſic pectines, ſi quis digitos adverſus hiantes moveat, contrahuntur ut videntes. Volare ſagittae, modo, niſi forte hoc ad Loliginem pertineat, Plinius prodidit: ſed et ſtridere ſentiuntur, quoties per ſumma humoris nitibundi feruntur. Maſſarius per aëra volare negat. Cum enim, inquit, callo illo interiori ambae teſtae connexae ſint, ut difficile

Athen. Dipnoſ. l. 3. Plin. H. N. l. 9. c. 51.

Plin. H. N. l. 9. c. 36. Plin. H. N. l. 9. c. 39.

divelli queant, non possunt ita libere aperiri, ut volare valeant etc. Tanta tamen velocitate dehiscunt: ut ex vehementi repercussione saliant, et superjactent, ut quasi volare videantur.

Usus.

Usum in Cibis quod attinet, fuere olim apud antiquos celebres, nec in Cotyis convivio omissi. Celsus et Archigenes stomacho aptos faciunt. Galenus succum alvum ducere non aliter ac serum lactis scribit. Xenocrati dulces sunt, ac facilius ostreis concoquuntur. Magis assati, secundum eundem, minus succi habent et difficulter excernuntur: in testis suis si assentur, minus hujus incommodi habent, facilius alunt, et valentiores sunt. Nativam autem dulcedinem in muria conservant et urinam movent: ac candidi quidem et lati sunt dulciores atque albi duri; rufi virosi et urinam cient: varii autem medii sunt, et eorum aliqui fucis similes, qui per se dati difficulter concoquuntur, et tamen urinam movent. Diphilo candidi molliores sunt.

Locorum varietas bonitatis differentiam invexit. Methymnaeos a plerisque gulae amatoribus suis temporibus expeditos Clemens Alexandrinus testatur. Varro pectunculum Chium, inter cancrum ciborumque exquisitas delicias comprehendit. Horatius Tarentinos laudat, ideo in eorundem numismatibus frequenter occurrunt. De reliquis ita Xenocrates. Pectines, inquit, optimi sunt, qui ad justam magnitudinem pervenerunt, cavi, colore nigriore: praestant autem vere ac aestate, siquidem eo tempore ad Lunae incrementum optime augentur. Omnibus autem antecellunt Mytilenaei, magnitudine, natura, humoris bonitate. His similis Ionium mare juxta Illyrida, Hetruriam, Salonas, et Latium producit. Jam vero et Chios et vicinae insulae, item Alexandria ejusmodi pisces ferunt. Pontus quidem etiam multos fert, sed minutos et qui aegre augeantur.

Clemens Paedag. l. 2.

Varro in Satyra.

Usum in Medicina si spectes, Trallianus in colico affectu dari jubet. Plinius urinam ciere, et quae in vesica sunt moderate detergere scribit. Ad Venerem excitandam non minus valent quam ostrea.

Plin. H. N. l. 32. c. 9.

Differentiae pectinum sunt variae: sunt *magni*, quibus altera valvularum latior veluti tegmen superposita est: sunt et rufi, candidi, versicolores, candidi et lati: sunt utraque parte auriti, alterutra tantum, nulla, si Bollonio fides est. Ex auritis, quidam utramque aurem habent magnitudine; alii minores aures habent quam caput testae; quidam tam magnas, ut ab una aure ad alteram ducta linea, caput testae non tangat, sed potius emineant aures; alii denique una aure minores. Duos Rondeletius descripsit: *Priori*, testa est qua parte aurita, strictior, deinde amplificata in orbem circumagitur, altera modice cava et in dorsum elata, altera veluti alterius operculum. Intus carnis multum habet, quae circa medium etiam carnosum, longum, tenerum, alligata apparet. Inest in carne particula luteum ovorum colorem referens. Spectantur, μήκων, et os tubae modo factum, atque intestinum tenue luteo plenum. Tota caro in ambitu membranam habet veluti fimbriam versicolorem, ex qua fila et multa et tenuia dependent. Huic similem Aldrovandus ponit, testa ferruginei diluti coloris, fasciisque ferrugineis. *Alter* superiore est toto corpore longior et strictior, amplioribus auribus, utraque testa pectunculorum Burdigalensium modo concava. Aldrovandus plurimas earundem figuras, auriculis et colore differentes exhibuit, interque eos versicolorem, castaneum eburneum, et croceum, qui auriculam unam habet satis latam proportione animalis, rudimentumque alterius. *Eburneus* in summitate macula quadam rubra condecoratur, cui alia lutei coloris insidet. Est et *asper* colore fusco, cujus Iconem adjicimus.

Differentiae.

PVNCTVM V.
De Musculis.

TAB. XV. *Aldrov. l. 3. c. 70.*

Nomen.

TESTACEA, quae vulgariter Musculi vocantur, Plinius quandoque myias, aliquando myiscas, nonnunquam myscos, saepe musculos appellat. Athenaeus μύας, Aristoteles ἐλάττες μύας, vocant, moderni Graeci μύδιον, id est, parvum musculum dicunt: nos musculos simpliciter minores appellamus. Rondeletius ita eos describit. Sunt ex ostracodermorum genere, quae tenui testa et duplici conteguntur, circa saxa aut ligna nascuntur piles, et veluti lana alligantur. *Testa* foris nigra, fere semper vel musco vel lanugine obducta, intus laevis et splendens, ex albo caerulea, parte acutiore crassior et spissior, reliquo ambitu rotundo tenuior. *Caro* intus pallida, cum non cruda est, cocta vitellis ovorum similis, in ambitu fimbriata, in eo foramen est evidens ad attrahendam aquam, neque enim per villos trahit: in media carne est particula carnosa linguae similis: inest et mutis, et pituita quaedam glutinosa, callo albo adhaeret. Reperiuntur et in mari et in aqua dulci stagnante: nunquam vero fere in rapidis fluminibus.

Usus.

Ubique fere *in Cibum* cedunt, sed optimi sunt Ephesii. Marini commodum praestant nutrimentum: qui in aqua sunt dulci, carne sunt dura, concoctu difficili, pravi succi. Laudatissimi qui in inferiore Germania ex Oceano Germanico capiuntur. *Medicinam* si spectes, ad ciendam alvum et urinas multum praestare vult Athenaeus, cui Celsus adstipulatur. Marinum tritum ex oleo vetere talorum tumoribus et doloribus impositum mederi, Marcellus Empiricus reliquit. Aquatiles ad nebulas oculorum in jumentis adhiberi, testis est Gesnerus. Uruntur super carbonibus, et corium externum detrahitur usque ad medium, quod album apparet: additur Zingiber, et chalcanthum paribus portionibus, et ex his mistis, pollen in oculis equi inflatur.

PVNCTVM V.
De Mytulis.

TAB. XV. *Aldrov. l. 3. c. 71. Dioscor. l. 2. c. 7.*

MYtulorum nomen a Graecis mutuavere Latini, μυτίλες eos illi vocant. Dioscorides testam ipsam μύαχα dixit: animalia Oribasius myacas; Athenaeus μύας σκιλλώδεις, quod scyllam quidam ex iis resipiant; Aristoteles μύας πυελώδεις, non foliatos a figura, ut Gaza vertit, nec latioris et amplioris conchae, ut Niphus, sed in imo maris, seu gurgite nascentes, ut Rondeletius, nisi forte πηλώδεις, quod in limosis producantur, dici debeant, ut Gesnerus innuere videtur. Jovius cum Tellinis eosdem esse censet, sed falso, ut in sequentibus apparebit. Dioscorides sane, Galenus, et Aegineta distinxere, ideo separatim de utrisque agunt.

Descriptio.

Generatio.

Arist. de gener. l. 3. c. 11.

Descriptionem inter Differentias quaere. Sponte naturae in arenosis proveniunt, quod ante Plinium Aristoteles prodidit: prodire tamen et aliqua ab ipsis emissa facultate, (buccinae et purpurae, quae favare dicuntur, id est quasi a seminali natura humores quosdam mucosos emittere) vel potius sobole, quippe minores subinde juxta principium adnascuntur, Massario ex ipso Aristotele visum.

Usus.

Reperere et *in Cibis* locum, tam elixi quam assi. Crudi virus et scyllam resipiunt. Elixi, et acrioribus quibusdam, ut sinapi, nasturtiove conditi, illud deponunt. Assi, sitim vehementer excitant. Deteriores sunt qui in locis arenosis, aut inter testas figlinas proveniunt, quam qui in algosis gignuntur. Autumno et ubi multa dulcis aqua miscetur mari, *Plin. H. N. l. 32. c. 9.* bonitatem servant, procedente tempore amaritudinem trahunt, et colorem rubrum. Optimi quoque mytuli, quando illa sic vocata ova continent. Jus corpus augere Plinius reliquit: eodem sues, teste Lemnio, *Lemn. de Nat. mira. l. 3. c. 7.* pinguescunt.

Majo-

Majores duri ſunt, ideo concoctu difficiles: ſanguinem procreant craſſum, ſuccumque non adeo bonum: copioſe tamen alunt, et ventrem urinamque cient.

In *Medicina*, eaſdem cum Muſculis facultates habet. Carnes ad canis morſum valere ſcribit Dioſcorides, ſed repugnat Galenus. Juri multum

Plin. H. N. l. 32. c. 9.

Plinius tribuit. Myacum jus, inquit, traditur alvum et veſicas exinanire, et interanea diſtringere, omnia adaperire, renes purgare, ſanguinem adipemque minuere. Itaque utiliſſimi ſunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus etc. Concha ad excipiendum oleum loco cochlearis utuntur.

Differentiae.

Differentias aliquot apud authores invenias. Sunt enim, ſi locum ſpectes, alii *Marini*, alii *Fluviatiles.* Hi marinis ſunt ſimiles, in eo tamen differunt, quod minores ſint, ſubrecti appareant, atque humi pinnae modo infigantur. Sedem non mutant, grandi hiatu ſuas teſtas pandunt, easque reſeratiles et cluſiles, tenues, intus glabras, pictorum coloribus accommodatiſſimas habent. Guſtus ſunt ingrati. *Marini*, ut Bellonius habet, villos extrorſum habent more pinnae, ab ea teſtae parte qua ſcopulis haerent, per quos alimentum exſugunt, atque arenas et marina dejectamenta attrahunt. Cancrum pinnae modo in concha nutrit, orbicularem, parvum, ſuis ſic membris abſolutum, ut et incedat et alatur, et ova excludat grandi lente multo majora et craſſiora; humi accumbant, cum tamen glandes ſive muſcioli adhaerendo pendeant. Differunt et magnitudine, rotunditate, et guſtu. In majoribus cancelli, ut dixi, naſcuntur cancelli. Salem viruſque reſipiunt quidam. In eo vero a caeteris oſtracodermis differunt, teſte Ariſtotele, quod tenuia labra habeant. De magnitudine trium vel quatuor heminarum, quod apud Plinium legitur, nil dico. Videtur hoc Phocae vel Lepori marino competere, vel in genere conchis debere adſcribi.

Ariſt. H. A. l. 4. c. 4.

Aldrovandus plura earum genera cum Iconibus exhibuit, inter quae eſt Caſtaneus, Niger cum tuberculo adnato, alter cum ſtriis flavis. Fluviatilium alium majorem, alium minorem dedit.

PVNCTVM VI.

De Tellinis.

TAB. XV. *Aldrov. l. 3. c. 72.*

Nomen.

Tellinarum nomen Athenaeus Latinorum mytulis tribuit, Plinius pectunculis illa, quae Tellinis a Dioſcoride adſcripta ſunt. Nos hic illas intelligimus, quas moderni Graeci ξιφύδρια, Lesbi incolae Chinades, Galli Narbonenſes et Romani Tellinas, ὅτι τάχιστα γίνονται τέλειαι, quod ocyſſime perficiantur, Veneti Capparazole, ſive Capparole, a capparis ſimilitudine, appellant.

Deſcriptio.

Deſcriptio inter differentias quaeratur. Non tantum in mari, et portubus undis agitatis degunt, ſed et fluviis. Locis vero arenoſis maxime delectantur.

Uſus.

In *Cibis* laudem prae caeteris teſtatis meruere. Plus ſucci habet earum caro, quae etiam reliquarum carne mollior. Recentes, ſecundum Dioſcoridem, ſtomacho ſunt utiles, ſed maxime jus earum. Elixas, dulces eſſe, earumque jus alvum ſolvere Oribaſius prodidit. Venetiis, Genuae, et Romae ruſtici in ſaccis per urbem circumferunt, quas modiolis divendunt. Cum enim exiguo corpore (verba ſunt Bellonii) conſtent, nec facile aperiantur, guſtuique gratae ſint, mirum in modum ob id expeti bellariorumque loco aſſumi ſolent, inprimis, ſi ab arena optime repurgatae fuerint. Marinae inprimis, et in his tenuiores, quae Athenaeo Baſilicae commendantur; et quod Caſtor Durantes ventriculo noxias eſſe ſcribit, de fluviatilibus forte ſumendum eſt. Sitim certe iſtae excitant, calculoſque gignunt: Oribaſius tamen majores eſſe, et plus ſucci habere, Aegyptias inprimis, ſcribit. Clauſae ſale ſparguntur, et per teſtas humorem trahunt.

Oribaſ. 2. Coll.

Durant. in Theſauro ſanit.

In

In Medicina ustae cinerem relinquunt causticum, adeo, ut is cum cedria myxtus et instillatus, evulsos radicitus palpebrarum pilos renasci prohibeat. Aretaeus in Iliaco affectu jus ipsarum propinari jubet. Pueris ad sonum tubae imitandum usui esse, Athenaeus prodidit. Sopater etiam in Comoedia, quae inscribitur Eubulotheombrotus scribit: At resiste, e Tellina repente ad meas aures suavis quidam sonus illapsus est.

Galen. de simpl. med. 11. 38.

Athen. Dipnos. l. 3.

Differentiae.

Quantum ad *Differentias* et *Genera*, Athenaeus alias Marinas, alias Fluviatiles, seu quae in fluviorum ostiis reperiuntur, fecit, et addit, in Canopico ostio et Nili ascensu multas esse. Illarum λεπτοτέρας seu tenuiores Basilicas idem vocat, et alvum subducere, beneque nutrire ait. Hae, quia majores, Basilicarum nomen mererentur, nisi expressa Athenaei in contrarium verba essent. Bellonius Basilicas ita describit, Laevis est Tellinarum testa, candida, nequaquam striata, crenulis tenuissimis denticulata, in longitudine diffusa et angusta mediocriter fortis et quodammodo teres. Rondeletius duas etiam species ponit, quarum una duplici testa constat, utraque simili, laevi, valida, et satis spissa, in ambitu serrata, qua de causa ad unguen conjunctae sunt, intus leviter cavae; altera, in ostio Araris fluminis invenitur, in sinu Agathensi, superiori similis, nisi quod testa sit majore, minusque spissa, et ex rubro flavescenti parte, qua testae colligantur, in acutiorem angulum desinente. Addit et Tertiam, colore candido, testa pellucida, ex additamentis multis conflata, intus laevissima. Tenuis admodum, et ambitu magis rotundo. Aldrovandus plures apposuit, inter quas sunt nonnullae cum dentalibus; una etiam testa diaphana et fragili; alia cinerea, lineis purpureis transversalibus.

PVNCTVM VII.

De Balanis, et Pholade.

TAB. XV. *Aldrov. l. 3. c. 3. 73.*

Nomen.

Balani seu glandes, a glandium similitudine nomen obtinuere. Pollicipedes Bellonius vocat, quia vulgo poulsepieds dicuntur, quod pollicum in pedibus similitudinem habeant.

Descriptio.

Descripsit eas ita Rondeletius. Id genus glandem esse colligimus, quod illi cum glandibus magna sit similitudo. Nam ut glandis quercus vel Ilicis pars prior levis est, et in acutum tendit, posterior aspera; sic haec, quae saxo exhibemus affixa, posteriore parte, qua saxis haerent, rugosa sunt, et aspera, glandiumque caliculis, posteriorem earum partem arcte retinentibus simili. Plura ex una radice pendent e saxorum rimis. Ex testaceorum genere sunt. Pars enim prior, longa, rotunda, ex duabus testis componitur, colore et laevitate unguium, in medio rima est, ex qua capillamenta quaedam veluti plumae rubescentes prodeunt. Concha una veluti ex multis acutis unguibus constat, tota in quinque digitorum longitudinem accrescit. Crassitudine sunt pollicis in Hispania, in Britannia Aremorica minores. Pars posterior, quae saxo alligatur, corio duro asperoque potius quam testa constat, ex nigro flavescit. Plura in Differentiis vide.

De *Loco* non est quod multa addamus. In Hispaniae parte ea, quo Oceano alluitur, in Normannia et Britannia frequentissimi sunt, perque vicinas urbes et pagos divenduntur. Racematim Oceani caudibus adhaerent. Locus.

Laudantur in cibis, tanquam optimi saporis ab Epicharmo, et qui mirum in modum fastidia stomachi sublevent, et mulierum malaciis accommodentur. In convivio, quo Lentulus flamen Martialis inauguratus est, nigros et albos appositos esse, Macrobius testatur. Elixi ex aqua

falsa pulpam habent duriusculam, quam auferunt, sinistra tenentes radicem, ad quam alligantur, dextra vero caput arripientes: quod posteaquam contorserint, pulpam a theca extrahunt, ut ambiens corpus relinquatur vacuum calami modo. Pulpa autem quae inde egressa est, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur ac manditur, Archigenes quoque apud Galenum stomachicis convenire scribit.

Differentiae. *Differentiae* et *Genera* eorum recensentur aliquot. Sunt 1. *Majores*, quos ex Rondeletio superius descripsimus. 2. *Minores*, qui nascuntur in saxis et rimis navium, quae diutius immotae uno in loco manserunt. Adnascuntur etiam mytulis. Striatae sunt, foramen habent, e quo veluti frondem emittunt, multae simul nascuntur. Intus parum carnis continent, et parvae semper manent. 3. *Aegyptii*, qui ad Nili ostia capiuntur, et sunt, teste Athenaeo, dulces, teneri, ori grati, copiosi nutrimenti, multi succi, diuretici, et solvunt alvum. Aldrovandus etiam quosdam exhibuit, interque hos, multos modice rubescentes, simul adnatos; a Gigante sibi communicatos, eosque striatos; Ostraceum quoddam, quod merito polyceps dici possit, quoniam veluti ex multis Balanis compactum est, laeve rubescens, balanum denique sessilem, qui in parte inferna, ubi insidet, maximum habet foramen.

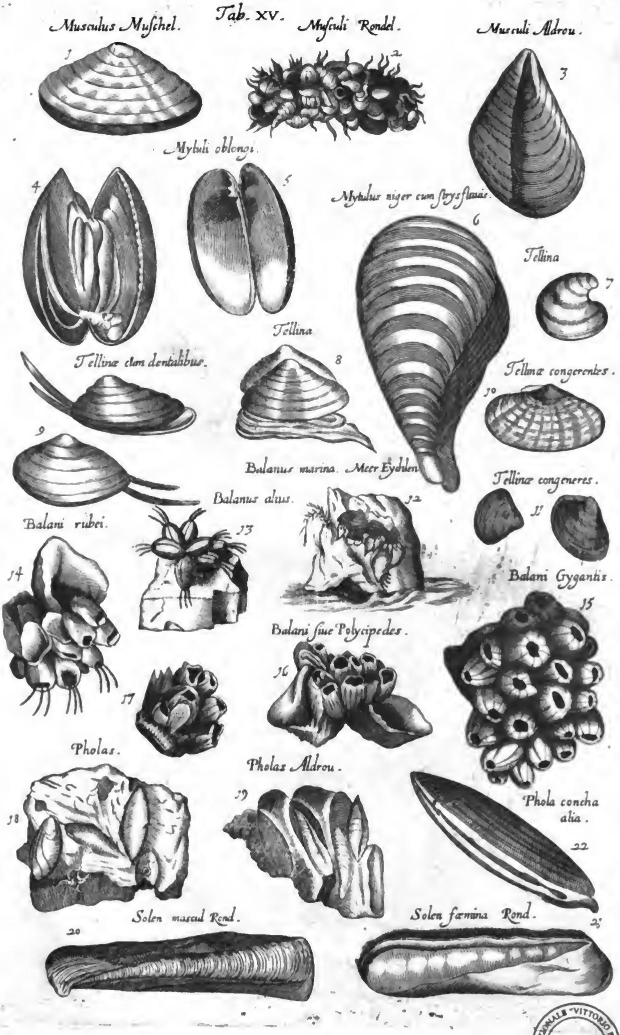
Pholades ἀπὸ τῦ φωλεῖν & φωλεύειν, Aldrov. l. 3. c. 34. quod in cavernis et latibulis condantur, suum obtinuere nomen. Et recte ita in saxis latent, ut iisdemque undique contegantur, per foramen vero exiguum et sensui vix patens, aqua nutriuntur. Missum est, inquit Rondeletius ad me alio ex littore saxum, in quo nullae rimae, nullae cavernae, sed foramina tantum apparebant tam exigua, ut vix aciem admitterent. Eo igitur ictibus multis confracto, cavitates internae multae erant vario situ, et diversae magnitudinis, in quibus conchas istas reperi. Testis constant duabus longis, non in latum extensis mytulorum modo, sed rotundis. Intus eadem fere est caro, quae in mytulis. In saxorum cavernulis, vel vi vel natura factis, aquae marinae appulsu procreantur, atque in concham vertuntur, quae cavitatis seu foraminis figuram servat. In portu Veneris multae occurrunt.

Nullus earum praeter Athenaeum meminit, qui easdem palato suaves, sed mali succi et virosas facit. Usus.

PVNCTVM VIII.

De Solene.

Tab. XV. Nomen. Solen Eustathio ἐκ τῦ σίω καὶ τῦ ὅλος σοολὴν et per crasin σωλὴν, dicitur, Graecis vocatur αὐλὸς, a canalis sive tubi similitudine, δόναξ, a figura arundinis crassae, concavae, quae Cypria arundo Dioscoridi; Dactylus, ab humanorum unguium similitudine; Ὄνυξ denique seu unguis, ab extremis, tenuitate et figura unguibus similibus, vel a testae colore et substantia unguibus nostris non dissimili. Veneti Cappam longam nominant, Bononienses piscem canellam. Usus. In *Cibis* a pauperibus adhibentur. Galenus dura carne esse dicit, et ob id difficulter concoqui, propriumque hoc ipsis et Purpuris, ut refert Nicesius, quod cum in jusculo coquuntur, id crassius reddunt. In ore mandentium relucere Plinius scriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine, alio fulgore clarere, et quanto magis humorem habeant, lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atque in solo atque veste, decidentibus guttis, ut procul dubio pateat, succi illam naturam esse, quam etiam miremur in corpore. Splendoris causam glutinoso Solenis succo adscribit Rondeletius, siquidem quae tenacia et veluti glutino compacta sunt, ea laevia, aequalia, ac perpolita esse solent, atque ob id relucentia, *Dispescuntur* in *Mares* et *Faeminas*. Illos

Tab. XV.
Musculus Muschel.
Musculi Rondel.
Musculi Aldrou.
Mytuli oblongi.
Mytulus niger cum stryis flauis.
Tellina
Tellina
Tellinæ cum dentalibus.
Tellinæ congerentes.
Balanus marina. Meer Eychlen
Tellinæ congeneres.
Balanus alius.
Balani rubei.
Balani Gygantis.
Balani siue Polycipedes.
Pholas.
Pholas Aldrou.
Phola concha alia.
Solen mascul Rond.
Solen fæmina Rond.

Illos Plinius Solenes, Aulas et Donacas vocat, has Onyches. *Mas* secundum Rondeletium, ex Concharum longarum est genere: duplici constans testa, laevi, tenui, altera tantum parte colligata nigro vinculo, etiamsi aliter scribat Aristoteles. Cum enim δίθυρων alia sunt altera parte ligata, altera soluta, ut claudi et aperiri possint; altera utroque latere connexa, in his postremis Solenas numerat, cum contra semper altera parte solutos videas. Dodrantali sunt longitudine, pollicis crassitudine, harundinis modo cavi, extremis duobus semper apertis: anteriore caput exerit, et retrahit testudinis ritu, secundum testae longitudinem carnem protensam habet. Testa caeruleo est colore, lineas evidentes habet per transversum ductas, qua parte colligatur; crassior est, aliis partibus in tenuem substantiam desinit, ut mytuli. Aqua et arena vivit. Carni facultatem urinae sciendae inesse Plinio scriptum: sed quia glutinati succi est, metuo ne erret. Differt ab isto *Mas Rondeletii.* Est enim lineis miniaceis, per transversum variegatus, in altera quoque Conchae extremitate, linea lutea apparet. De *Foemina* ita idem Rondeletius. Onychas appellat Plinius Solenes foeminas, quae colore, sapore, magnitudine, a maribus differunt, in aliis omnino similis. Testa lineis caeruleis distincta non est, ob id Plinio unicolores dicuntur.

Arist. H. A. l. 4. c. 4.

Usus. Caro dulcior est: sed vix comedi potest, nisi ab arena repurgata. Sumuntur frixae et elixae, melioresque in prunis tostae, quoad hient. Rondeletius deteriores existimat, quod sint exsuccae, duriores, et ficciores. In arena stare Bellonius tradidit, sed cum omnia silent sursum e profundissimo foramine emergere, et in id sese postea abdere, unde postea nisi palla ferrea in transversum suppolita, et profundissime impacta avelli possint, id quod et Plinius, et ante eum Aristoteles vidit.

CAPVT IX.

De Pinnis.

TAB. XVI.

Nomen. Pinna, Graecis πίννη et πίνα, quod semper sordibus obducta sit, dicitur. Hermolaus Concham Aegyptiam cognomine Paralios, a Democrito Pinnam vocari scribit. A quibusdam Agnus castus vocatur. Neapolitani Pernam, Veneti Asturam, vocant.

Descriptio. *Descriptiones* in Differentiis vide. Ex duabus testis componuntur, et a mytulorum figura non admodum differunt. Cancri etiam in illis hospitantur. Rondeletius tantam Romae se vidisse scribit, ut ad cubiti magnitudinem accederet.

Locus. *Locum* si spectes, in Acarnania Pinna oriri et uniones gignere Plinius testatum reliquit. In mari an sint, ambigit Bellonius, et Rondeletius in locis, in quibus mare fluit ac refluit, vix reperiri scribit. Venetiis non visitur: sed in Propontide ad latera ejus sinus, qui Nicomediam fertur, qua terram pertingunt, frequentia magna existit. In ruinis Nicomediae civitatis reperiri, Bellonius author est.

Natura. *In Cibo* comparando, Cancellum semper aut Squillam comitem habent, sua sede non dimoventur, quin pereant; nisi iterum eodem statu humi defigantur. Nam cum eis natura haec insit, ut rectas stare, et per villos arenulam attrahere necesse sit, jacentes vivere non possunt. Naturam ejus optime versibus Philes expressit, id cujus testa et uniones et byssum reperiri testatur.

Usus. *Usum in Cibis* quod attinet, Athenaeus eas urinam pellere, difficileque concoqui et distribui dixit. Ovum, quod secundum Aristotelem continent, pro lunari potestate, aliquando minus, non ad generationem confert, sed melioris nutricationis indicium est.

De carnis dotibus ita Wottonus: Pinnae, inquit, optimae sunt, tenellae,

nellae, plenae, carnosaeve, quae in limosis (τεναγώδεσι) vadis gignuntur; et ubi mari dulcis aqua miscetur, et locis tranquillis, ac ventis carentibus: teneriores enim hic nascuntur, quam ubi fluctibus agitantur. Grandioribus parvae; et quae vere et aestate capiuntur, aliis praestant. Sunt enim et svaviores et pleniores. Quae magnitudine media sunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: collum durum, concoctu difficile, corruptionique renitens, Collo namque corpus reliquum facilius corrumpitur: elixis assae duriores evadunt, praesertim si vino fuerint aspersae. Earum quae in vino maceratae sunt caro, mollior est, sed flatum generat.

Differentiae. *Quantum ad Differentias*, Rondeletius tres differentias agnovit, Bellonius duas, Aldrovandus quatuor posuit.

Rondeletii *prima* est Minima, mytulis similis, nisi quod strictiorem partem multo magis acutam et longam habet. Testa foris aspera est, colore fusco, intus viridi, et argentei splendoris, si in arena vixerit Pinna; si in coeno, colore est magis flavescente, et minus splendente. Ab inferiore et strictiore parte in amplam latitudinem extenditur: illic arctissime clauduntur testae, hic facile discluduntur. Intus multum est carnis, cujus omnes fere partes indiscretae. *Alteram* Pernam Plinio vocari scribit. Pernae, inquit isti, Concharum generis, circa Pontias insulas frequentissime stant, velut suillo crure longo in arena defixae, hiantesque qua limpitudo est, pedali non minus spatio.

Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos. Intus pro spondylo (spondylus seu callus caro durior et interior ostreorum est.) Ejus generis hanc esse in qua uniones nascuntur, ex Theophrasto Athenaeus tradit.

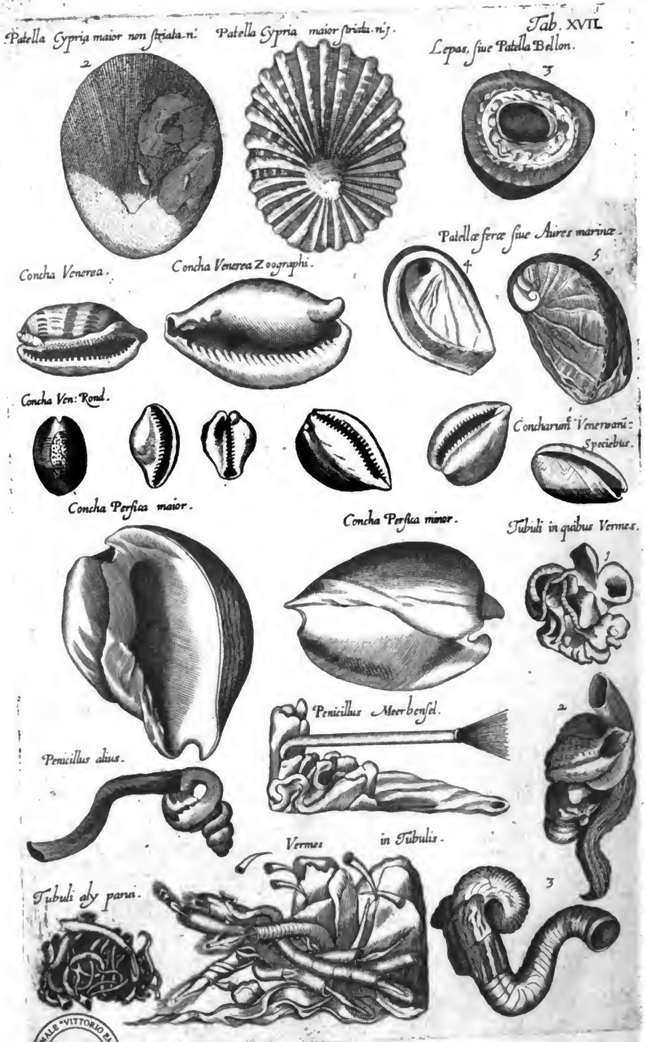
In Gallico mari inveniri, et in ea uniones parvos author est Rondeletius. *Tertia* minor est, et eo differt, quod antequam acuta et stricta parte in amplitudinem extendatur, excavata sit.

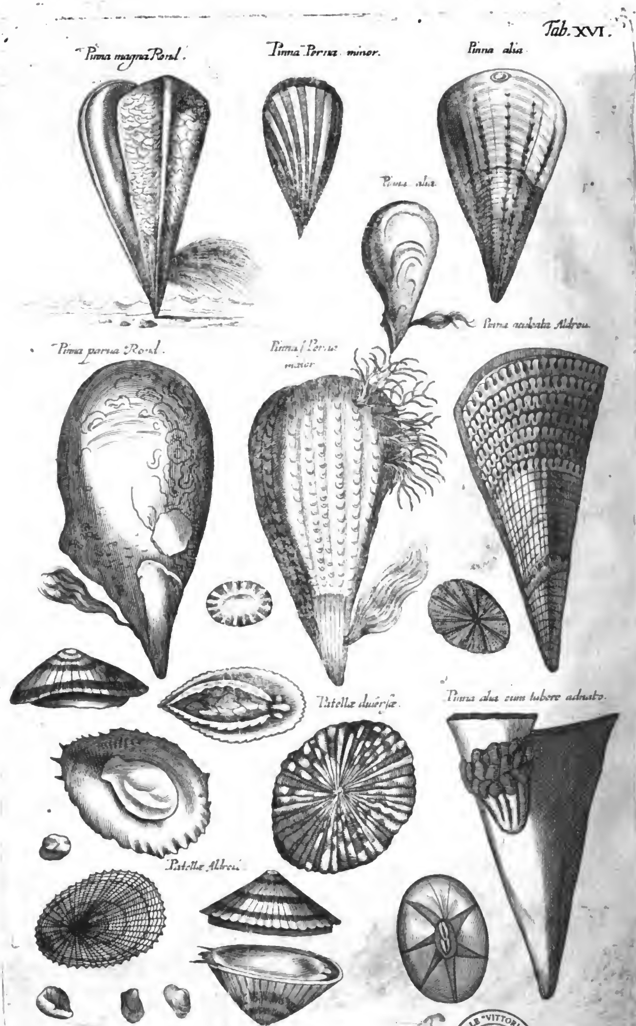
In coenosis et arenosis locis vivit defixa: et carnem intus duram habet, quae virus resipit.

Bellonio altera *Major* est, altera *Minor*. Haec foris magis albicat, intus ad caeruleum accedit. Mollibus in gyrum spiculis obtusis hirta est, valvasque continuo cardine toto latere annexas claudit ac reserat, qua parte planior esse constat; qua autem se in latum expandit, eadem byssum est veluti capillamentum quoddam coacervatum praedurum ac nigrum, quod lapillis affigitur, limumque ac spurcitias inde ad stomachum attrahit. Illam Pernam vocat, quae pelagia est, rugis profundis caret, duriore testa contegitur, et bipedalis saepissime invenitur. Pinnophylacem, ut minor, alit: uliginoso ac palustri tractu nascitur: profundiore gurgite immergitur, et multum ingrati saporis habet.

Ex *Aldrovandi* pinnis *prima* est aculeata, coloris rubei: *Altera* pinnae parvae Rondeletii similis cum capillamentis: *Tertia* pinnae Pernae genus. *Quarta*, parte interna et externa depicta, testa foris fusca, rubra, et aspersa; intus sanguinei, et caerulei coloris. Datur et *quinta* cum tubere verrucoso intus adnata. *Aldrov. l. 3. c. 76.*

Pinnis adde *Conchas anatiferas*, diversi generis. *Prima* tribus partibus constat cum umbilico annexo. *Altera* quinque partibus cum umbilico. *Tertia*, aperta est, eique umbilicus inseritur. *Quarta*, hiulca est ea parte, qua primum plumulae prorumpunt. *Quinta*, foetum intra vulvas situm ostendit. *Sexta*, foetum imperfectum e valvis exemptum. *Septima*, Berniclam avem adultam, ex ejuscemodi Concha natam.

Tab. XVII.
Patella Cypria maior non striata. n.
Patella Cypria maior striata. n. 1.
Lepas, siue Patella Bellon.
2
3
Patellæ feræ siue Aures marinæ.
4
5
Concha Venerea.
Concha Venerea Zoographi.
Concha Ven: Rond.
Concharum Venerearum Speciebus.
Concha Persica maior.
Concha Persica minor.
Tubuli in quibus Vermes.
1
Penicillus Meerbensel.
2
Penicillus alius.
Vermes in Tubulis.
3
Tubuli alij parui.

Tab. XVI.
Pinna magna Rond.
Pinna Perna minor.
Pinna alia
Pinna alia.
Pinna aculeata Aldrou.
Pinna parua Rond.
Pinna s. Perna minor
Patellæ diuersæ.
Pinna alia cum tubere adnato.
Patellæ Aldroui.

ARTICVLVS VI.
De Conchyliis Univalvibus.

PVNCTVM I.
De Lepade seu Patella.

TAB. XVI. et XVII. Aldrov. l. 3. c. 79.

Hactenus de Bivalvibus dictum: Univalvia sunt, *Lepas*, *Concha Venerea*, *Concha Persica*, et *Penicillis*. Ad priorem *Auris marina* pertinet. *Lepades*, Plauto, nisi mendum subest, Lopades, quibusdam Graecis πωμάτια, modernis Petaglides, vel quod sint petrarum in mari quasi λεπίδες, id est, squammae quaedam; vel quod petrae cum eis spoliantur, veluti λέπεσθαι ἢ λεπίζεσθαι, hoc est, desquammari videantur, dicuntur. Gaza Patellas, a vasis escarii similitudine, ut Rondeletius autumat, exponit. Inter μονόθυρα censeri debere, nullum dubium. Saxis testa in dorsum data adhaerent: ideo Aristoteles alteram partem superficiei detectam, carnem ostendere dixit. Os ipsius versus terram, et excrementorum exitus superius habetur: Papaver quoque in imo, sive in suo fundo habent. Bellonius scribit tanta esse magnitudine, quanta extrema ovi putaminis pars abscissa esse potest. Colorem *testarum* livere vel cinereum esse, cornuaque limacis instar exerere, et os, et caput habere huic persimile. Plura in Differentia vide.

Nomen. Descriptio.

Locus. *Locum* si quaeris, in saxis littoris Aquitanici et Britannici, nec non Massiliensis et Agathensis sinus scopulis inveniuntur. Circa Lepadusas insulas tam frequentes, ut nomen iisdem dederint, si Athenaeo credimus. A saxis solvi, pastus quaeritandi gratia, Aristoteles author est, cui et Bellonius, dum cochlearium more serpere ait, subscribit. At Rondeletius id negat. Nullis enim, inquit, ad natandum partibus praedita est, nisi temere huc et illuc undis jactata feratur; neque victus illi quaerendus, nam maris spuma et aqua vescitur, qua alluuntur saxa. Quod si aqua allui saxa desinant, ea quae in testa relicta est absumpta, contabescere et emori tandem necesse est. Tam se fortiter attactae saxis applicant, ut ne Milonis quidem digitis, avelli possint. Cultro igitur aut aculeato ferro opus est, inter ipsas et saxa immisso, quod ad oras Oceani Aremoricorum pueri facere solent, prodente Bellonio. *Aelian. H. A. l. 6. c. 55.*

Usus. *In Cibis* crudae a piscatoribus et maris accolis usurpantur. Coctae facilius concoquuntur, modo non nimium decoquantur. Jus alvum ciet. Usum earum et ad capiendos cibos esse, ex hoc Tarentini videre licet. Obsonii σολάτος dicti, praeparatio in mari cujus vi in unum locum statim omnes pisces conveniunt.

Ex mari *patellas* accipito, earum scilicet, quae circa saxa nascuntur: quarum quidem contundes carnem, exprimesque, et ea in testa aliqua inscribito, quae sequuntur: subitoque non sine magna admiratione videbis pisces in unum locum fluere confertum. Sunt vero ipsa nomina ταὼ, σαβαώθ, quibus sane ichthyophagi utuntur.

Differentia. *Dividitur* in *magnam*, Maris rubri *parvam*, et *feram*. *Major Rondeletii* testam habet non exquisite rotundam, sed inaequalem, intus laevem, foris parum asperam, cui aliquando muscus innascitur, gibbam in ambitu livescentem et striatam, intus cavam. Carnosam quoque fimbriam in corporis ambitu quam expandit quum haeret, soluta contrahit. Interius subest caro dura, qua maxime saxo haeret, quae scuti picti formam refert. Os superiore in loco manifestum est, inferiore ori adverso, excrementi meatus, non in testa, ut in ea, quae ἄγρια dicitur. Os venter sequitur, in eo est μήκων, in imo ventre etiam pars, quae ovum dicitur. *Maris Rubri* lepas Bellonii, tabellis, quas in tergo gerit, corneis numero octonis, transversis,

versis, loricae modo contegitur, atque undequaque cartilagine obsepta est, multis spinulis horrida, iis persimilibus, quae in stellis marinis visuntur: sesquidigitum lata est, ternos vero longa. Caro rubri limacis colorem ac naturam habet, esturque cocta. *Parvae Rondeletii* testa media nucleis pinearum nucum figura similis est, et aequalis. Ex laminis parvis constat: Carnem intus habet, sed ob parvitatem partis vix discernuntur.

Aldrov. l.5. c.81. *Fera*, λεπὰς ἄγρια, et *auris marina*, θαλάττιον ȣ̃, ob magnam cum aure nostra similitudinem, testam habet cavam, argenti vel unionum colore: foris gibbam, lineis multis depictam: parte una, cochlearum modo claviculatim contortam, a qua foramina incipiunt, initio parva, quae deinde magis ac magis augentur. Differt a majore excrementi meatu, quod ut annotavit Aristoteles, parte ima testae excrementum egeratur, qua foramen habetur. Bellonius majorem vocat. Quia testa pellucida et perpolita est, ideo ab aurifabris in tenues laminas dissecatur, ut inde elegantissima vasa incrustentur. Aldrovandi Cypria major striata et non striatam ad majorem Rondeletii referri potest.

PUNCTUM II.

De Concha Venerea.

TAB. XVII. Nomen. Concha Venerea nomen forte ex eo invenit, quod non modo Veneri grata, sed et ob communem originem e mari cognata, crederetur; celebrisque esset ejus Deae effigies, atque haud scio an ex hoc genere, ut Gelenii verbis utar, pede premens. Martialis Concham simpliciter vocat, Hyle Poëtria Concham Erythraeam, sine dubio, quod circa mare rubrum frequens sit. Bellonius in vico nomine Tor viginti camelos his conchiliis rotundis onustos se conspexisse prodit, et Cairi incolas iis ad laevigandam papyrum, et telas coloribus permixto gummi confactas uti. Ideo eidem Laevigatoria dicitur. An Belliculi marini, ἐμπελάγικοι θαλάττιοι Myrepsi, seu ut quidam vertit, Umbilici marini recte a Pharmacopaeis nonnullis dicantur, dubito.

Aldrov. l.3. c.82. — Martial. l.14.

Putat enim interpres lapides intelligi exiguos et candidos, in littore maris repertos, umbilicum hominis referentes abstergendi facultate praeditos, quos alii fabas marinas dicunt. Cordus Dentalium nominavit. Ennius forte, citante Apulejo, *Matriculos* Mutianus apud Plinium *Muricem*. Nec aliud quid sibi χοιρίναι Graecorum volunt, quamvis eas Aristoteles praeterierit. Expresse enim, eas Conchas marinas, quibus utebantur Athenis, ante calculorum usum inductum, Scholiastes Aristophanis vocat: ne dicam, Pollucem quoque idem attestari. Galli *Porcellanas* appellavere, seu a quadam oris suilli specie, ut Gesnero placet, quam parte sui inter labra denticulata dehiscente, vel potius altero extremo testae, nempe acutiore et eminentiore, rostri suilli instar, quodammodo referunt: ἢ διὰ τῷ μορίῳ γυναικείῳ πῶς ἐοικέναι· τῇ τε μεταξὺ τῶν χειλῶν σχίσει· καὶ τῇ ἐνδοτέρῳ κοιλότητι τῇ μήτρᾳ. Sane nutrices apud Varronem maxime naturam, qua foeminae sunt, appellant Porcum, et Graeci, eadem significatione Chaeron sive Delphaca. Uterinos etiam calculos, qui hoc genere minores sunt, vulgus Germanorum appellat. Minimam aliqui Corvinam aut Corviolam dixere.

Plin. H. N. l.9. c.25.

Descriptio si attendatur, Latior est, secundum Mutianum, purpura, neque aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, utroque se latere colligente. Testam omnibus admodum duram esse vel inde agnoscas, quod nunquam eam arrosam comperias. Tota intus candida est, foris colorum varietate insignis, in diversis conchis, politissima et aequabilis. Os ipsi est in ambitu denticulatum, inque ejus lateribus canales breves, per quos linguam exerit. Plura in Differentiis. Descriptio.

Usum

Usum in quibusdam concha sola invenit. In pillulis de bdellio ad alvum stringendam reperitur: quamvis Monachi Mesues interpretes matrem perlarum supponi jubeant. Turcae et Cairi incolae quomodo eis utantur, superius diximus. Galli ad suspendendas claves et conficienda cochlearia utuntur. Aethiopibus loco monetae inservit. Ideo in tanto apud eos pretio, ut saepe aurum pro ea permutent, saepe filios suos vendant. In Concha majore faciem sculptam et pulchre expressam se vidisse, Gesnerus testatur.

Differentiae. *Differentias* Concharum plurimas apud Rondeletium, Gesnerum et Aldrovandum invenies. Rondeletius quatuor habet.

Prior ovi est figura, in testae extremo utroque foramen habens, alterum cibi gratia parum prominens, alterum ad excrementa rejicienda. Remoram Mutiani esse credit.

Secunda, testa est tenuiore et magis perspicua, varia quoque, et pro maculis inspersis lineolas habente, Concha simplice utrinque sese colligente.

Tertia, parte plana compressa magis est, maculis rotundis notata, durior secundo, colore candido.

Quarta, parte altera est in tumorem elata, in quo circulus aurei coloris. Alioqui tota foris est candida, intus caerulea.

Gesneri rufa major et minor non multum a Rondeletii abeunt. Illa nusquam inniti potest, nisi parte plana, quae candida est, ut intus quoque gibba, quae haemisphaerium constituit, rufa, maculis nigris distincta. Laevitate ita resplendet, ut imagines reddat, sed obscure. Minoris dorsum in summo varium est, albis, pallidis, et glaucis maculis. Pars interna candicat.

Aldrovandus, tredecim species, si non plures ponit, ex quibus *una* tota ex rufo candicat, et maculis per totum dorsum oblongis et ferrugineis aspergitur: alia lutescebat primo et maculis purpureis ornabatur, in humido detenta pallidior evasit, postquam superioris corticis cuticulam exuisset. *Tertia* maculis per dorsum aterrimis rotundis et inaequalibus tingebatur. *Quarta* subpurpureis, amethystinis et caeruleis. *Reliquas* ibidem vide. Nos hic tres depingi curavimus. Quam Lusitani et Aethiopes Buzios dicunt, undiquaque alba est, nisi quod in dorso lineae binae flavent, in ovalem fere speciem conjunctae, et dorsum ipsum inaequalium quam caeteris et gibbosum, ita ut illi quoque testa incumbere possit, sed oblique. Pars interior e roseo ad caeruleum redit.

Huc *Concham Persicam* et *Penicillos* refero. Illa a loco nomen sumsit. Est majore sui parte rubicunda, caetera candida. Margaritas proferre proditur. Minor tota cinericii coloris est. Tubulos testaceos *Penicillos* recentiorum nonnulli vocavere. *Aldrov. l. 3. c. 84.* Molli quadam et laxa substantia saxis alligantur, ita ut aquarum undis cedat et agitetur. Cum id carnosum, quod nimirum intus latet, se exerit, frondem expandit, sunt et in quibus vermes delitescunt, quorum sex Icones hic damus.

HISTO-

HISTORIAE NATVRALIS DE EXANGVIBVS AQVATICIS LIBER IV.

DE ZOOPHYTIS SIVE PLANTANIMALIBVS.

CAPVT I.

De Urticis.

TAB. XVIII. *Aldrov. l. 4. c. 1.*

Quartum Exanguium aquaticorum genus sunt Zoophyta, quae Aristoteles τὰ ἐπαμφοτερίζοντα φύτα καὶ ζῶα, seu ambigentia plantae et animali, ut Budaeus et Gaza vertunt, appellat.

Nomen.

Talia vero sunt, *Urtica*, Pulmo marinus *Holothuria*, *Tethyia*, *Malum granatum*, *Fungus*, *Pyrus*, *Mentula marina*, *Penna marina*, *Uva marina*, *Malum insanum marinum*, et *Manus marina*.

Urticae, ab urendo Latinis dicuntur, quod manuum urere videantur, si ea tangantur. Graecis ἀκαλήφαι, seu tanquam ἀπολέσαι τὴν ἀφὴν, id est, sensum corrumpentes, seu tanquam ἁπαλαὶ τῇ ἀφῇ, id est, tactui molles ac lenes, sed per antiphrasin, asperae quippe sunt et infestae, dicuntur. Vocantur et κνίδαι, ἀπὸ τȣ͂ κνίζειν, hoc est, δηγμὸν καὶ κνησμόν τινα ἐμποιεῖν τῶν ἁπτομένων χέρσι, *morsum aut pruritum excitare tangentium manibus*: nec non μετρίδια, a similitudine, quam cum muliebri pudendo habent: Colyzenae quoque a modernis, quod colis, id est, pedunculis suis, Polyporum more firmiter adhaereant. In Italia *flammae maris*, apud Trottulam, *Carnes marinae* dicuntur. Jovio urticae et vertibuli haud sine errore iidem sunt.

Descriptio. *Arist. H. A. l. 8. c. 2. et 4. c. 6. Plin. H. N. l. 9. c. 45.*

Descriptionem generalem si spectes, *Os* in medio habere, quod in majoribus evidentius esset, prodidit Aristoteles. Excrementa nulla in iis cernuntur, et hac re stirpibus sunt similes. Summa tenui fistula reddi, apud Plinium legimus.

Locus. *Arist. H. A. l. 8. c. 2. Plin. H.N. l. 9. c. 45.*

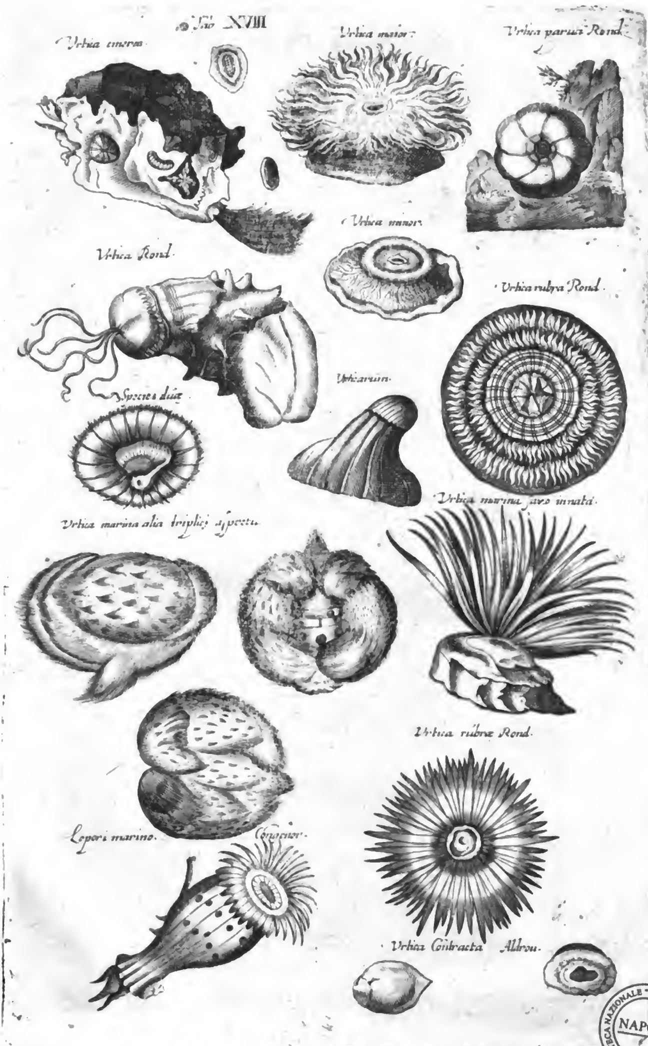
Diversa diligunt *Loca*, et in variis generantur. Quaedam enim nunquam absolvuntur, sed saxis semper adhaerent, reliqua quae vagantur, littoribus et planis locis gaudent. De saxo, quasi de testa vivunt, et praenatantes pisciculos excipiunt retinentque, Plinius carne vesci scripsit. Idem Urticis *gignendi* modus qui testa inclusis: per rimas enim, et cavernas, et fauces saxorum oriuntur, ut tradit Philosophus.

Natura. *Plin. H.N. l. 9. c. 45.*

De *Natura* earum ita Plinius: Contrahit ergo se quam maxime rigens, et praenatante pisciculo, frontem suam spargit, complectensque devorat. Alias marcenti similis, et jactari se posse fluctu algae viae, contactos attritaque petrae scalpentes pruritum (Dalechampius legit, petras scalpentes ob pruritum) invadit. Eadem nocte pectines et Echinos perquirit: dum admoveri sibi manum sentit, colorem mutat et contrahitur. Tacta uredinem mittit, paulumque si fuit intervalli, absconditur.

Usus. *Arist. H. A. l. 4. c. 6.*

Comedebatur olim, ut nunc etiam: quanquam Pythagoras abstinere discipulos jusserit, vel quod Veneris stimulos afferre diceretur: vel quod Hecatae sacra esset. Ab Aristotele post aequinoctium hyemale magnopere laudatur. Hoc tempore plurimas ligneo veru transfixas, et aliquantulum assatas, primum ex sale et aqua fervefaciunt: deinde farina conspergunt, et ex oleo vel butyro in sartagine frigunt. Secundum Xenocratem gratae sunt ori, sed stomacho admodum insuaves: (Diphylus tamen εὐςομάχȣς facit) sed assatae elixis accommodatiores. Alvum cient, urinamque magis movent. Cum passo aut vino mulso facile concoquuntur et excernuntur. *Medicinam* si attendas, ajunt in vino potas calculosis prodesse, ut author est Galenus.

Tab. XVIII
Vrtica cinerea
Vrtica maior
Vrtica parua Rond.
Vrtica minor
Vrtica Rond.
Vrtica rubra Rond.
Species duæ
Vrticarum
Vrtica marina saxo innata
Vrtica marina alia triplici aspectu
Vrtica rubræ Rond.
Lepori marino.
Congener
Vrtica Contracta Aldrou.

nus. Cum aceto ſcyllitico pſilothrum conſtituit.

Differentiae. *Differentias* varias apud authores invenias. Ariſtoteli aliae ſunt corpore parvo, quae cibo aptiores: aliae majuſculo duroque. Aliae ſinuoſis adhaerent, quae nunquam a ſaxis abſolvuntur: aliae plana littora amant, quae ſuis abjuncta ſedibus vagantur. Idem apud Athenaeum habetur. Secundum Rondeletium, aliae ſaxis vel cuilibet rei alteri adhaerent; aliae minime. Rurſus earum, quae ſaxis vel alteri rei haerent, alia perpetua ſtabilique ſede illic degunt, quae ſunt Urtica parva in rimis ſaxorum latitans: quae Purpuris et Buccinis adnaſcitur: quae cinerea eſt, longisque cirris conſtans: Aliae ſedes mutant, et libere per mare feruntur natantque, ut purpurea urtica. Semper ſolutae ſunt, quas vulgo Potes appellant. *Parva*, juglandis magnitudinem vix ſuperat. Tota carnoſa eſt, cirros breves habet, contracta recti inteſtini extremum refert, colore vario eſt. Quaedam enim caerulea, alia viridis, alia ſubnigra, ſed punctis aliquot caeruleis vel flavis vel rubris notata. Graecis κολλήκαινα dicitur. *Cinerea* a colore nomen ſortita eſt. Tenuis eſt admodum, quia frondem magnam, id eſt, cirros multos habet, carnis parum. In Saxorum rimis vivit, comam ſemper explicatam habet, nec unquam contrahit.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 16, et 1. c. 1.

Athen. l. 3.

Utraque ſcopulis littoralibus, et iis potiſſimum marinis tractibus, qui ventorum impetum minus ſentiunt, tam pertinaciter inhaeret, ut, niſi primo impetu divellatur, vix poſtea, niſi in fruſta conciſa, dirimi poſſit, adeo ſuas trichas arctiſſime contrahit. *Purpurea*, ſeu Phoenicea, Roſa quibuſdam, aliis Poſterol, quod contracta recti inteſtini extremum cum muſculo ſphinctere ſeu podicem referat, eſt primae ſimilis, niſi quod frondem et longiorem et copioſiorem habet.

Purpuris et buccinis adnaſcens, partem exteriorem habet duram et rigidiuſculam, ſpiſſioremque quam in aliis urticis, cirros breviſſimos in ambitu. In exterioribus ejus partibus filum longum deducitur purpureo colore, tam jucundo tamque fluido infectum, ut cum pretioſo illo Purpurae ſucco certet. Ideo hanc a cane Herculis demorſam fuiſſe Rondeletius credit. Datur et *in Lepade nata*, de qua Ferrantes Imperatus ita ſcripſit. In dorſo eſſe ſex rimas ſtellam aemulantes: in medio dorſi foveam parvam cum figura quadam incluſa Conchae rhomboidi ſimili, ſuſtinerique a lateribus lepadis mediante membrana continua, et cavitatem, quae eſt in animali, non habere aliud intermedium, quam membranam. A parte anteriore conſpici fructum Lepadis inſtar penicilli pictoris in ſe revoluti.

Ad priores illas referri *Bellonii* poſſunt, quarum quaedam rubro colore ſuffuſa eſt, altera magis caerulea, granulis in gyrum circumſeſſa. Utraque marinum tuber *contracta* refert, *explicata* Caeſariem totum corpus rotundum ambientem: nam infinitis cirris, antennarum papilionibus, aut ſcarabaei craſſitudine conſtat.

Huc etiam ſpectat Aldrovandi *Contracta*, *Cinereae Rondeletii congener*, quae etiam ſaxis adnaſcitur, cirris tenuibus: *pilei fere forma*, colore tota coccineo, excepta ſummitate, quae eſt viridis, cum nigra rotundaque macula: et quae ex *leporis marini genere*, coloris partim purpurei, partim albi.

Urtica ſoluta, ſeu *Potta marina* vulgi, quod ſpeciem quandam mulieris vulvae repraeſentet; Graecis Mongi, inhoneſto etiam vocabulo, quod, ut ſcribit Bellonius, partibus verendis admota, pruritum ac Venerem, imo etiam ampullas excitet, dicitur. Cum jacet, omaſo ſimilis eſt: cum erigitur, pulmo videtur, et adeo tanquam vitrea et lucida eſt, ut ſine ſectione interiora omnia videre poſſis. Suſpenſa, quandam Polypi imaginem gerit, niſi quod brachia tenuiſſima et craſſiſſima habent. In partibus, unde pedes oriuntur, quoſdam meatus arenarum plenos Gyllius vidit. Formam ſuperne rotundam,

Aldrov. l. 4. c. 2.

k infer-

inferne concavam refert Massarius, ut Conchae videri possint; Cirros ex imo emittere ad modum Polypi.

Differentiae. Duo hujus apud Rondeletium *genera.* Primum ita describit: Pars una veluti fungosa quaedam massa, rotunda, cava, in medio perforata, purpurea veluti fasciola ambiente, pileum plane refert: altera parte Polyporum pedibus similis est. Octo enim pedes habet crassiusculos: extremis partibus quadratos, in acutum desinentes, nullas interiores partes distinctas habet. Corpore est adeo pellucido et splendido, ut oculos offundat. Ad eam magnitudinem accrescunt, ut pileos, quibus viatores uti solent, superent.

Alterum, quatuor duntaxat pedes seu frondes habet, qui foliis acanthi comparari possunt: in altera parte lineae stellatim disponuntur. Hujus generis illa quoque videtur, quam *Bellonius* ita descripsit. Mollis quidem et alba corpore cartilagineo, ac crystalli in morem pellucido, quod in mucorem facile resolvitur. Gibbam habet instar dimidiatae sphaerae figuram, glabram, pollicis crassitudine: cujus pars interna nervis rectis a medio incipientibus, quasi striis fulvi coloris in gyrum radiatur, quibus se diffundit et constringit: qua corporis commotione aquam concutit, et nunc in pronum, nunc in supinum effertur. Pinnarum vice pinnis tenuibus et aegre conspicuis in orbem communitur, ut Lepus marinus. Cruciformes quoque cirros, striatos, crassos, in modum stellae radiatos, numero quaternas, parte interna natationi accommodatos habet: quas ut exacte conspicias, erit in lebetem aquae syncerioris conjiciendus: qui si supinus devolvatur, multas fissuras in radice cirrorum ostendet.

Os quoque habet parte prona situm, quo ea, quae venatur, absorbet, in quem usum quatuor cirri ad ejus latera subjacent, coloris synopidis, quasi ejus branchiae essent, vel intestina. Hinc fit, ut intuentibus pulmonem in mari pabulandi gratia divagantem, grandis videatur quasi pituitae globus, qui unicum tantum colorem referret, nisi rubris illis quatuor circulis sigillaretur, et ea cruce, qua interna pars striata est, distingueretur.

Ad primum genus referenda est *Urtica* soluta *Mathioli*, quam hic damus. In frusta divisa, ac in mare conjecta, vivit nihilominus ac movetur: extra mare exanimis apparet. Emortua in alto mari, ac in littus ejecta, transparentis glaciei similis est. Omnes pruritum in pudendis et uredinem in manibus movent, et acrimonia sua Venerem extinctam et sopitam excitant.

CAPUT II.

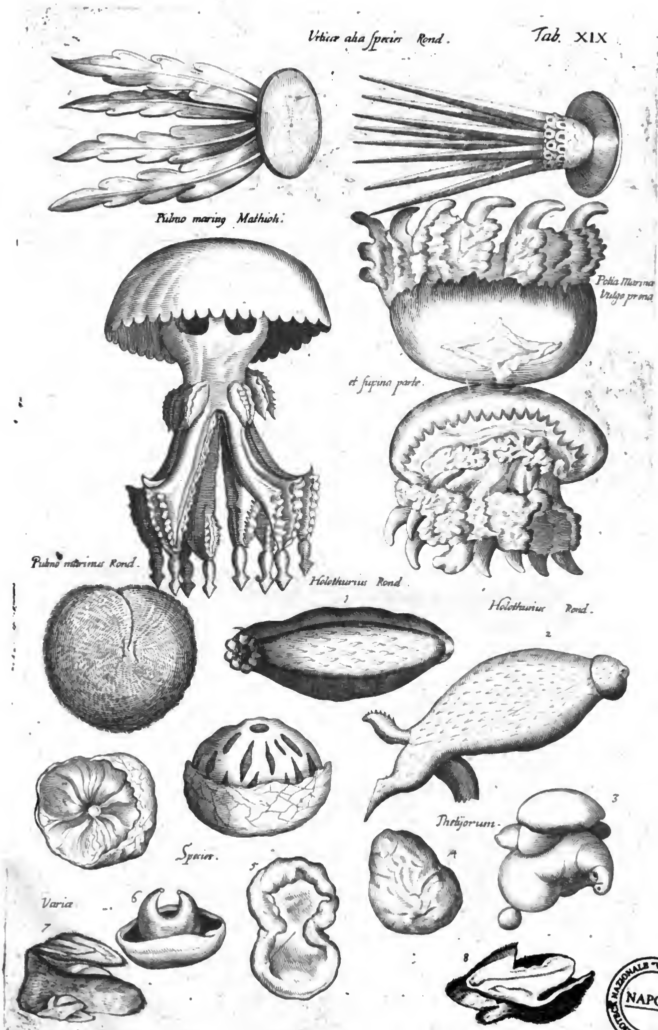
De Pulmone marino, et Holothuriis.

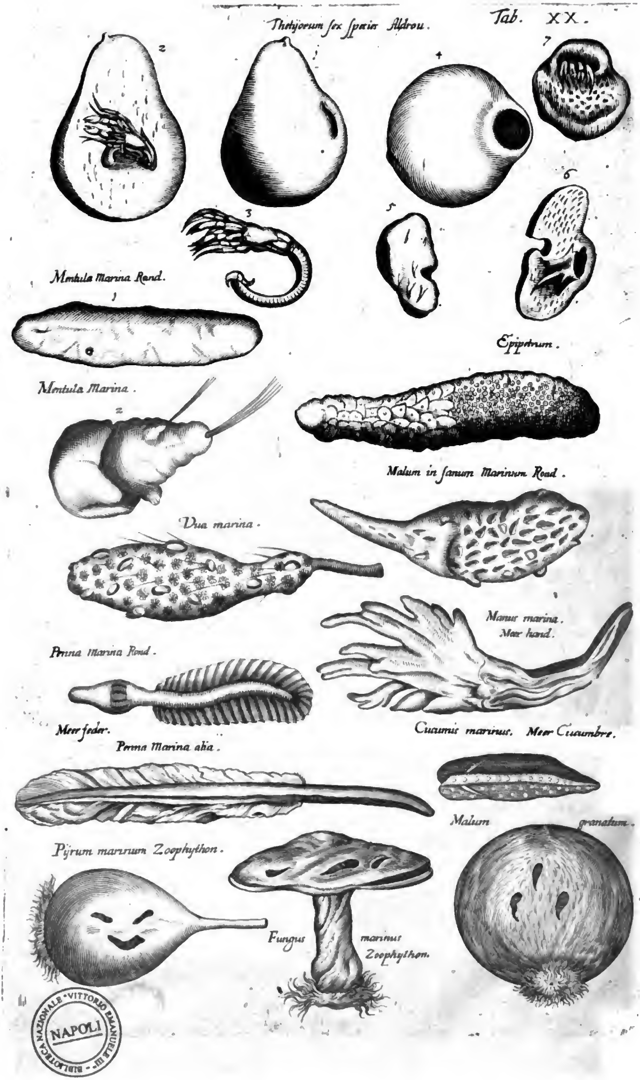
TAB. XIX. et XX. *Aldrov. l. 4. c. 3. Arist. H. A. l. 5. c. 15.*

Inter Testacea quidem Pulmonem marinum posuisse Aristoteles videtur: Plinius tamen inter Zoophyta recensuit, quem nos sequimur. *Pulmo marinus* dicitur ita, vel a pulmonum nostrorum figura, vel ab eorundem substantia laxa, et molli, foraminulisque plena. Kiranidis interpres Cunnum marinum exponit, et sic pro Urtica soluta, sed falso, sumere videtur.

Sane decoctum pulmonis commendant Medici: at Urticae substantia est nimis mollis, et pituitae cretae similis, qua in aquam abit; et nec in cinerem redigi, nec in aqua decoqui, corpore aliquo superstite potest.

Descriptio. *Plin. H. N. l. 8. c. 35.* *Descriptionem* ejus vix ex antiquis obtineas. Plinius per mare ferri ubi imminet tempestas, pluriumque dierum hyemem portendere scripsit: Ephesius vero non adhaerere, sed absoluta esse, addidit. Commendantur ad pilos evellendos. In aceto putrefacto et mento aspersae carnes, fugam illorum facere dicuntur. Cinis alligatus egregie profluvia purgat. Decoctus vero in aqua, calculosis medetur.

Vrtica alia species Rond.
Tab. XIX
Pulmo mariną Mathioli.
Potia Marina Vulgo prima
et supina parte
Pulmo marinus Rond.
Holothurius Rond.
Holothurius Rond.
Thetyorum
Species
Varia

Thetyorum sex species Aldrou.
Mentula Marina Rond.
Epipetrum.
Mentula Marina.
Malum insanum Marinum Rond.
Vua marina.
Manus marina.
Meer hand.
Penna Marina Rond.
Meer feder.
Penna Marina alia.
Cucumis marinus. Meer Cucumbre.
Malum granatum.
Pijrum marinum Zoophython.
Fungus marinus Zoophython.

Plin. H. N. l. 32. c. 10. detur. Lignum si eo confricetur, ardere videbitur, ut sua luce faculam quoque vincat. Rondeletius invenit substantiam quandam saxis haerentem, corio duro et nigro intectam, intus mollem fungosam et fistulosam aplysiarum modo. Vel inquit pulmo marinus dici potest, corpus quoddam rotundum, pilae marinae modo, virescens, foris substantia filtro simile, intus totum fistulosum, veluti spongia aplysia. In mari aqua plenum est et grave: extra mare in se concidit, et flaccescit: in saxorum rimis delitescit et inter algas.

Aldrov. l. 4. c. 4. *Holothuriorum* nomen unde veniat, nescimus. Pauca etiam de iis veteres. Saxis soluta esse, sed immobilia, asperoque corio contegi. Rondeletius *duas* nobis *icones* exhibuit, cum his descriptionibus. Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtusum est et planum, in quo rosae sculptam imaginem dicas, circa quam sunt acetabula. Inde parva appendix et mollis dependet. Pisculentum odorem resipit, nec minus ingratum et insuavem ac lepus marinus: altero extremo tenuius est; intus, partes omnes sunt indiscretae. Altero extremo caput habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugosum, quod aliquando dilatatur, aliquando constringitur. Sequitur corpus crassius, aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cujus utraque parte duae sunt appendices pedum pinnarumve loco, sed differentes. Superior enim strictior est, in ambitu incisa, in acutum desinens, ad quam a cervice producta est linea; altera latior ubique. Harum beneficio motum habere videtur, cujus prorsus expers est primum genus: quod aliquando acetabulis suis saxis haeret, sed solvitur.

CAPVT III.

De Tethyis.

TAB. XIX. et XX. Nomen. Tethyia seu ut Plinius vult, Tetheae, veteribus Graecis τήθεα, et τήθυα, modernis Spherdocles, a sphaera sine dubio; Adriatici sinus accolis spongiae, quia, cum premuntur, spongiarum instar, aquam foraminibus reddunt; Tarentinis, propter formam et parvos quosdam anfractus verticilla; aliis a colore et tumore, seu quod nullis fibris, ut Tubera terrena niti crediderint, Tubera; quibusdam, quod callosa materia tegantur Calli; nonnullis, sed falso, idque ex comparatione patere potest, Urticae vocantur. Gaza cum Holothuriis confundit, Eustathius et Homeri scholiastes τὰ τήθεα ab Ostreis non distinguunt. Nicander τὰ τήθη, patellas feras explicat.

Descriptio. Arist. H. A. l. 4. c. 2. Aristoteles ita eas descripsit. Quae Tethya sive callos speciali nomine a tegminis qualitate appellamus, naturam inter haec genera (Testatorum) peculiarem sortiri notum est. Iis enim solis corpus toto tegumento includitur, cujus durities inter testam et corium est: quamobrem more praeduri bubuli tergoris secatur. Adhaeret id genus saxis sua testa. Duo a se invicem distantia foramina habet, admodum exigua, et visum vix patientia, quibus humorem accipit et reddit. Excrementum enim nullum in eo spectatur, quale in caeteris Ostreis, vel Echinaeum, vel quod papaver vocatur. Dissecanti ea tibi primum occurret membrana nervosa Carnaceo corpori obducta.

Hac enim, corpulentum tethyi continetur: idque a caeteris omnibus dissimile; suo in genere omnibus similis ejusmodi caro. Haeret hoc duobus locis et membranae et corio ab latere: quaqua haeret utraque parte pressius est: quibus partibus tendit ad meatus ipsos, qui protinus

nus per ipſum calicem extrorſum ducunt: atque hac emittit, atque exigit tum cibum, tum humorem, perinde atque ſi hic os ſit, ille autem exitus excrementi. Atque horum alter craſſior eſt, alter tenuior. Intus autem in parte utraque ſinus diſſepti, continua re puſilla quadam. In eorum altero humor ineſt. Caeterarum partium, quae vel inſtrumenti nomine vel officio ſenſuum, ac ne excrementa quidem cujusquam modi qualia in aliis ſunt, quicquam habent. Et haec quidem Ariſtoteles. His addit Rondeletius, non ſolum petris, ſed et Oſtreorum teſtis affixa eſſe, et in illis veluti duros tumores cerni. Ovi, addit, figura ſunt aliquanto longiore. Teſta extra fuſca, inaequalis, rigida, intus argentea, laevis. Tethyorum caro membrana alia alba involuta ventriculi formam refert, rotundam ſcilicet et oblongam, meatus craſſior et amplior gulae proportione reſpondet: alter minor podice. Colore uterque eſt rutilo vel ruſo, reliquum corpus croceum.

Locus. In Aegypto nulla inveniuntur. In Smyrna praeſtantiſſima. In Oceano ad Gallicum littus ſunt frequentia, Pariſiisque in foro piſcario ſaepe Oſtreorum teſtis adhaerentia viſuntur. Signantur etiam in cavernis ſaxorum: maxime vero in coeno et littoribus, quae phyco algave marina abundant. Inveniuntur et in muſco marino, aut aliis in herbis foliisve marinis. Unde Plinius. Tetheae inveniuntur ſugentes in foliis marinis, ſeu potius ſcopulis. Hinc Euſtathius τήθη dicta conjicit a verbo θῶ, quod ſignificat θηλάζω, quod et pro lactare et ſugere accipitur. Fungorum verius ſunt generis quam piſcium: et quia nullum viſcus intus habent, ſed carnem uniformem, nihil de animalis natura habere videtur.

Motus. Motum et ſenſum qui illis ineſt ab interno provenire, cum multa Conchylia et Cruſtacea intus habeant, a quibus motus provenit, Plinius author eſt.

Rubra cibo ſunt idonea: pallida vero aut ſublutea amarulenta Maſſarius prodidit. Xenocrates plurimum dare alimenti tradit, coriaque maxime eorum non confici. Uſus.

Medicinam ſi attendamus, torminibus et inflationibus ſuccurrere, et teneſmum diſſolvere renumque vitia; in cibo ſumpto lateris dolores lenire, apud Plinium habemus. Conferunt etiam iſchiadicis ventrique ſuperiori una cum ruta: item cachecticis, quorum corpus macie conficitur cum ruta et melle.

Quantum ad *Differentias* et ſpecies quatuor Aldrovandus poſuit. *Prima* parte externo et interno pyri formam aemulatur, et colore eſt cinereo: ablataque cuticula ſubſtantia apparet denſa poris exiguis, vixque viſibilibus referta, per quos aqua attrahitur, et per univerſum corpus diſtribuitur. Duo grandiora habet foramina, unum oblongum; alterum rotundum; hoc alvo, illud ori reſpondere videtur. In his quandoque conſpiciuntur Scyllari, Cancelli, et alia cruſtacea; item trochi, turbines et Oſtracoderma. Differentiae. *Aldrov. l. 4. c. 5.*

Altera eſt figura mali, foraminibus duobus; rotundo, quod majus eſt; oblongo, quod minus. In eo Scyllarus continebatur, qui totum fere illius foraminis continebat intervallum. Cauda erat revoluta.

Tertia figura eſt inaequali, tuberoſa: foramine uno oblongo majore, quod in oppoſita erat parte minore. In eo continebatur Purpura, proportione magnitudinis Tethyi, ut etiam exterius corium penetraret.

Quarta, figura eſt rotunda, ſed inferius compreſſa: foramen habet tam exiguum, ut vix conſpici poſſit: Intus, cruſtaceum aliquod, ut in partis ſuperioris foramine conſpicitur.

CAPVT IV.

De Mentula marina.

Tab. XX. *Aldrov. l. 4. c. 7.* Nomen. Mentula marina Numenio πειρὼν, forte παρὰ τὸ σπείρειν τὰ τέκνα; aliis forte Holothurium, a θορνύεσθαι libidini operam dare, θόρας genituram ſignificat; hinc Rondeletii altera Holothuriorum ſpecies virilis genitalis ſpeciem prae ſe fert; quibusdam Haleſurion, quaſi ἁλὸς οὐρὰ, marina cauda, Apulejo veretillum dicitur. Albertus cujusdam oſtrei meminit, cujus ſpecies una virgam, altera vulvam prae ſe ferret. Moderni Graeci Pſoli vocant.

Deſcriptio. A Bellonio ita deſcribitur. Exangue maris purgamentum eſt: ſolutum vagatur. Sed ea ejus natura, ut a piſcibus aliis minime tentetur, neque a quoquam in cibo expetatur. Littorale eſt, neque alibi reperitur, quam ubi Patellae, Ricini, et vertibula degunt. Genitale ex hoc dicitur, quod teres ſit, pedem longum, et mediocris brachii craſſitudine: Diſtendit ſe et contrahit hirudinis in morem. Unde ei et nomen inditum eſt. Quin etiam rufi coloris eſt, Iners, nec niſi ſerpendo incedit, aſpectu toroſo, Nymphaeae radicis ſimilitudine. Semper ad ima ſidit: nunquam natat: contrectatumque in ſeipſum contrahitur, ac cornu duritiem habet, vixque acuta cuſpide pertundi poteſt: alioqui permolle, dum ſua ſponte movetur, ſuas promuſcides quando vult, exerit, atque ita conſtringit, ut ex pedali longitudine vix ſex digitos longum appareant. Acetabulis quae in promuſcidibus habet, lapidibus haeret; in quibus pluſquam quatuor millia nonnunquam annumeres. Ex anteriore autem capitis parte rurſus crinitas emittit, veluti arbuſculas acetabulis plenas, quibus quicquid palpat, ad os adducit, quod tam amplum aperit, ut vel integram conchulam admittat: veſcitur enim omni conchyliorum genere. Ejus recrementa viſcida ſunt ac lenta, albiſſima, copioſa, quae tandem indurantur, ut cum fidibus de duritia nervea certare poſſint. Os in gyrum oſſiculis, dentatum habet, praeterea nullis oſſibus alibi praeditum. Ab ore gula in ſtomachum differtur, quomodo in Erinaceo marino dictum eſt; reliqua ut inteſtina circumponuntur in gyrum, quae vix obſervari poſſunt.

Rondeletius duas ſpecies facit. Differentia. *Una* corio duro conſtat. Dum vivit intumeſcit et diſtenditur: flacceſcit poſt mortem. Partes internae indiſcretae ſunt. *Altera* ex teſta ſpiſſa, dura, cartilaginea, perſpicua et rugoſa conſtat.

Geſnerus duas quoque a Sittardo accepit. *Prior* maſſa quaedam informis erat, retrorſum ubi craſſior altiorque veluti cornu parvum, rugoſum, extendebatur: oppoſita pars humilior, in glande, foramen rubicundi coloris oſtendit. *Altera* Epipetrum dictum, informis quoque, inaequalis, et tuberoſa, multis acetabulis compacta, colore partim nigricans, partim rubeſcens et albicans alicubi erat.

CAPVT V.

De Malo Granato, Fungo, Pyro, Penna marina, Uva marina, Cucumere marino, Malo inſano, et Manu marina.

Tab. XX. *Malum granatum*, *Fungus marinus*, *et Pyrum* a figura nomen ſortita ſunt. Illud ejuſdem eſt cum Punico coloris. Iſte caerulei; hoc ejuſdem fere.

Penna marina eſt pennis magnis, quae in pileis geſtare ſolent, perquam ſimilis. Piſcatores Itali ob extremitatis alterius ſimilitudinem *Mentulam alatam* vocant. Eſt enim ea pars

 prae-

praeputio, id eſt, glandi ſimilis, altera vero parte pennam refert. Pars illa craſſior, quae glandis ſpecie eſt, rimas aliquot habet, quales ſunt branchiarum rimae in galeis. Quae pennam repraeſentat, feſtucis tenuibus conſtat, quae alumini ſciſſili ſimiles ſunt: iis, ſubſtantia alia quadam tenera innititur. Noctu maxime ſplendet, ſtellae modo, ob candorem et laevorem. Pennam marinam *aliam* rubentem, linea per medium caulem alba, fronde ſimili fere, ſed parte altera, quae fronde caret, longiore, ſimplici, nulla cum glande diſſimilitudine.

Uvae marinae facit et Plinius mentionem, dum ſcribit: Rerum quidem non ſolum animalium ſimulacra mari ineſſe, licet intelligere intuentibus, Uvam, Gladium, Serras. Eſt autem oblonga quaedam et informis maſſa, ex uno pediculo dependens. Partes internae indiſcretae ſunt, inter quas aliquando reperiuntur glandulae parvae. In vino putrefacta vini taedium adfert, ut Plinius prodidit.

Malum inſanum marinum, et *Manus marina*, a ſimilitudine quoque nomen obtinuere.

Cucumis, digiti eſt craſſitudine et longitudine, tuberculis aliquot aſperſis, veluti in Cucumere terreſtri parvo. Partes internas indiſcretas habet.

F I N I S.

INDEX

INDEX

In Hiſtoriam de Piſcibus et Cetis, juxta ſeriem Alphabeticam diſpoſitus, in quo litera P. paginam deſcriptionis, T. tabulam denotat.

Carpio

INDEX.

Lava-

INDEX.

INDEX.

INDEX

in Hiftoriam de Exanguibus Aquaticis.

I N D E X,

Quibus paginis Tabulae piſcium ſunt ſubjungendae.

In Hiſtoria de Piſcibus et Cetis.

NB. *Tabulae tres poſteriores ſuperadditae ſunt, ut iconiſmus piſcium, exhiberetur plenarius. Nimirum, quia prioribus abſolutis in authorum pervolutione, hi in Cluſio, Salviano atque Schonfeldio occurrerunt a prioribus illis differentes, peculiariter eos ſubjicere viſum fuit.*

In Hiſtoria de Exanguibus Aquaticis.

Deficiente ſub initium in typographia Sphalmatum Catalogo, quae in antecedenti editione obvia ſunt, ſat amplo, ſequentia iterum irrepſere menda, quae Benevolus Lector adhuc emendabit.

Pag. 6 a. lin. 10. poſt veteres *adde* praeter. *lin. 27. poſt* quaſi *adde* in eorum, *et poſt* introducerem *adde* ubique. *lin. 28. del.* praecipue. *poſt* aliis *adde* me. *p. 9 b. lin. 7. pro* nationis *lege* natationis. *lin. 26. pro* primo *lege* ſupremo. *lin. 28. poſt* enaſcitur, *adde* quae. *p. 10 a lin. 3. lege* ut poſt in illa. *lin. 31. lege* foetificavere. *lin. 37. pro* ſe *lege* ſed. *p. 11 a. lin. 1. lege* Scolopace. *p. 11 b. lin. 15. pro* Locum *lege* Glaucum. *lin. 14. poſt* id *adde* eſt. *p. 12. lin. 4. et 3. a fine pro* eidem deſtinato-aſſeret *lege* eadem diſtincta-aſſerit. *lin. 2 a fine lege* MDLXV. *p. 13 a. lin. 7. lege* inſtigantur. *p. 13 b. lin. 5. pro* capi *lege* capiti. *lin. 14. pro* cordus *lege* tardus. *lin. 18. pro* Scordulas *lege* Cordylas. *lin. 19. pro* Auxiadas *lege* Auxidas. *p. 15 a. lin. 6. pro* neque *lege* inque. *lin. 12. pro* paſcuum *lege* paſſuum. *p. 16 a. lin. 39. 40. pro* facutatis *lege* facultas. *p. 17 a. lin. 14. poſt* quae *adde* in. *lin. 42. lege* carinae. *p. 17 b. lin. 44. pro* indiciorum *lege* judiciorum.